

Κατὰ Λουκᾶν

Ἐπειδὴ περ¹ πολλοὶ ἐπεχείρησαν² ἀνατάξασθαι³ διήγησιν⁴ περὶ τῶν **1**
 πεπληροφορημένων⁵ ἐν ἡμῖν πραγμάτων,⁶ καθὼς παρέδосαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς **2**
 αὐτόπται⁷ καὶ ὑπηρέται⁸ γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξεν καμοί, παρηκολουθηκότι⁹ **3**
 ἄνωθεν¹⁰ πᾶσιν ἀκριβῶς,¹¹ καθεξῆς¹² σοι γράψαι, κράτιστε¹³ Θεόφιλε,¹⁴ ἵνα **4**
 ἐπιγνῶς¹⁵ περὶ ὧν κατηχήθης¹⁶ λόγων τὴν ἀσφάλειαν.¹⁷

Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου¹⁸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας¹⁹ ἱερεῦς²⁰ τις **5**
 ὀνόματι Ζαχαρίας,²¹ ἐξ ἐφημερίας²² Ἀβιά: καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων²³
 Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἑλισάβετ.²⁴ Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι²⁵ ἐνώπιον **6**
 τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασιν²⁶ τοῦ κυρίου

¹ ἐπειδὴ περ, inasmuch as, since. ² ἐπιχειρέω, endeavor, attempt. ³ ἀνατάσσομαι, arrange in order, compile. ⁴ διήγησις, εἰς, ἡ, narrative, account. ⁵ πληροφορέω, fulfill, accomplish fully. ⁶ πρᾶγμα, τος, τό, deed, matter. ⁷ αὐτόπτης, ου, ὁ, eyewitness. ⁸ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁹ παρακολουθέω, follow closely, investigate. ¹⁰ ἄνωθεν, from above, again. ¹¹ ἀκριβῶς, carefully, accurately. ¹² καθεξῆς, successively, in order. ¹³ κράτιστος, most noble, most excellent. ¹⁴ Θεόφιλος, ου, ὁ, Theophilus. ¹⁵ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ¹⁶ κατηχέω, teach by word of mouth. ¹⁷ ἀσφάλεια, ας, ἡ, certainty, security. ¹⁸ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ¹⁹ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ²⁰ ἱερεὺς, ὅς, ὁ, priest. ²¹ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ²² ἐφημερία, ας, ἡ, division, class (of temple priests). ²³ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ²⁴ Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ²⁵ ἀμφότεροι, both, both of two. ²⁶ δικαίωμα, τος, τό, regulation, righteous deed.

ἄμεμπτοι.¹ Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι² ἡ Ἑλισάβετ³ ἦν στεῖρα,⁴ καὶ 7

ἀμφοτέροι⁵ προβεβηκότες⁶ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν⁷ αὐτὸν ἐν τῇ τάξει⁸ τῆς ἐφημερίας⁹ αὐτοῦ ἔναντι¹⁰ τοῦ 8

θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος¹¹ τῆς ἱερατείας,¹² ἔλαχεν¹³ τοῦ θυμιάσαι¹⁴ εἰσελθὼν εἰς τὸν 9

ναὸν¹⁵ τοῦ κυρίου. Καὶ πᾶν τὸ πλῆθος¹⁶ ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ 10

τοῦ θυμιάματος.¹⁷ Ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἐστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ 11

θυσιαστηρίου¹⁸ τοῦ θυμιάματος.¹⁷ Καὶ ἐταράχθη¹⁹ Ζαχαρίας²⁰ ἰδὼν, καὶ φόβος²¹ 12

ἐπέπεσεν²² ἐπ' αὐτόν. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία:²⁰ 13

διότι²³ εἰσηκούσθη²⁴ ἡ δέησίς²⁵ σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἑλισάβετ³ γεννήσει υἱόν σοι,

καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην. Καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις,²⁶ 14

καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει²⁷ αὐτοῦ χαρήσονται. Ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ 15

¹ ἄμεμπτος, blameless. ² καθότι, according as, because. ³ Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ⁴ στεῖρος, barren. ⁵ ἀμφοτέροι, both, both of two. ⁶ προβαίνω, go forward, advance. ⁷ ἱερατεύω, be a priest, perform priestly service. ⁸ τάξις, εως, ἡ, arranging, order. ⁹ ἐφημερία, ας, ἡ, division, class (of temple priests). ¹⁰ ἔναντι, before (gen), before. ¹¹ ἔθος, ους, τό, custom. ¹² ἱερατεία, ας, ἡ, priestly office, priesthood. ¹³ λαγχάνω, chose by lot, receive. ¹⁴ θυμιάω, burn or offer incense, burn incense. ¹⁵ ναός, οὔ, ὁ, temple, shrine. ¹⁶ πλῆθος, ους, τό, multitude. ¹⁷ θυμιάμα, τος, τό, incense. ¹⁸ θυσιαστήριον, ου, τό, altar. ¹⁹ ταράσσω, trouble, agitate. ²⁰ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ²¹ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ²² ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. ²³ διότι, because, on this account. ²⁴ εἰσακούω, listen, hear. ²⁵ δέησις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ²⁶ ἀγαλλίασις, εως, ἡ, delight, great joy. ²⁷ γέννησις, εως, ἡ, nativity, birth.

κυρίου, καὶ οἶνον¹ καὶ σίκερα² οὐ μὴ πίνη, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται³
ἔτι ἐκ κοιλίας⁴ μητρὸς αὐτοῦ. Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει⁵ ἐπὶ 16
κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν: καὶ αὐτὸς προελεύσεται⁶ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι 17
καὶ δυνάμει Ἡλίου,⁷ ἐπιστρέψαι⁵ καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς⁸ ἐν
φρονήσει⁹ δικαίων, ἐτοιμάσαι¹⁰ κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.¹¹ Καὶ εἶπεν 18
Ζαχαρίας¹² πρὸς τὸν ἄγγελον, Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; Ἐγὼ γάρ εἰμι
πρεσβύτης,¹³ καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα¹⁴ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. Καὶ 19
ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, Ἐγὼ εἰμι Γαβριήλ¹⁵ ὁ παρεστηκὼς¹⁶ ἐνώπιον
τοῦ θεοῦ: καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. Καὶ 20
ἰδοὺ, ἔση σιωπῶν¹⁷ καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἄχρι¹⁸ ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα,
ἀνθ¹⁹ ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν
καιρὸν αὐτῶν. Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν²⁰ τὸν Ζαχαρίαν:¹² καὶ ἐθαύμαζον²¹ ἐν 21

¹ οἶνος, ου, ὁ, wine. ² σίκερα, τό, beer, liquor. ³ πλήθω, fill. ⁴ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁵ ἐπιστρέφω, turn to, return. ⁶ προέρχομαι, go in front, precede. ⁷ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ⁸ ἀπειθής, disobedient, unbelieving. ⁹ φρόνησις, εως, ἡ, way of thinking, insight. ¹⁰ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹¹ κατασκευάζω, prepare, build. ¹² Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ¹³ πρεσβύτης, ου, ὁ, old man. ¹⁴ προβαίνω, go forward, advance. ¹⁵ Γαβριήλ, ὁ, Gabriel. ¹⁶ παρίστημι, be present, stand by. ¹⁷ σιωπάω, be silent, keep silence. ¹⁸ ἄχρι, as far as, up to (gen). ¹⁹ ἀντί, instead of, in place of. ²⁰ προσδοκάω, wait for, look for. ²¹ θαυμάζω, am amazed, marvel at.

τῷ χρονίζειν¹ αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ.² Ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς· καὶ 22
ἐπέγνωσαν³ ὅτι ὀπτασίαν⁴ ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ·² καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων⁵ αὐτοῖς,
καὶ διέμενεν⁶ κωφός.⁷ Καὶ ἐγένετο, ὡς ἐπλήσθησαν⁸ αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας⁹ 23
αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν¹⁰ Ἑλισάβετ¹¹ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ 24
περιέκρυβεν¹² ἑαυτὴν μῆνας¹³ πέντε,¹⁴ λέγουσα ὅτι Οὕτως¹⁵ μοι πεποίηκεν ὁ 25
κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπεῖδεν¹⁶ ἀφελεῖν¹⁷ τὸ ὄνειδος¹⁸ μου ἐν ἀνθρώποις.

Ἐν δὲ τῷ μηνί¹³ τῷ ἕκτῳ¹⁹ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριήλ²⁰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν 26
τῆς Γαλιλαίας, ἣ ὄνομα Ναζαρέτ,²¹ πρὸς παρθένον²² μεμνηστευμένην²³ ἀνδρί, ᾧ 27
ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαβὶδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου²² Μαριάμ. Καὶ 28
εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν εἶπεν, Χαῖρε, κεχαριτωμένη·²⁴ ὁ κύριος μετὰ

¹χρονίζω, spend or take time, delay. ²ναός, οὔ, ὁ, temple, shrine. ³ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ⁴ὀπτασία, ας, ἡ, vision, supernatural appearance. ⁵διανεύω, make a sign, nod continually. ⁶διαμένω, remain, continue. ⁷κωφός, deaf, dumb. ⁸πλήθω, fill. ⁹λειτουργία, ας, ἡ, service, ministry. ¹⁰συλλαμβάνω, take, conceive. ¹¹Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ¹²περικρύπτω, conceal, hide. ¹³μῆν, ὁ, month, certainly. ¹⁴πέντε, five, 5. ¹⁵οὕτως, thus, so. ¹⁶ἐπεῖδεν, looked upon, regarded. ¹⁷ἀφαιρέω, take away, smite off. ¹⁸ὄνειδος, ους, τό, disgrace, reproach. ¹⁹ἕκτος, sixth. ²⁰Γαβριήλ, ὁ, Gabriel. ²¹Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ²²παρθένος, ου, ἡ, virgin. ²³μεμνηστεύω, ask in marriage. ²⁴χαριτόω, bestow favor on, favor highly.

σοῦ, εὐλογημένη¹ σὺ ἐν γυναιξίν. Ἡ δὲ ἰδοῦσα διαταράχθη² ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, 29
 καὶ διελογίζετο³ ποταπὸς⁴ εἴη ὁ ἀσπασμὸς⁵ οὗτος. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ, 30
 Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. Καὶ ἰδού, συλλήψῃ⁶ ἐν 31
 γαστρί,⁷ καὶ τέξῃ⁸ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὗτος ἔσται 32
 μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου⁹ κληθήσεται· καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον
 Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει¹⁰ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, 33
 καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.¹¹ Εἶπεν δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον, 34
 Πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ¹² ἄνδρα οὐ γινώσκω; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν 35
 αὐτῇ, Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται¹³ ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου⁹ ἐπισκιάσει¹⁴
 σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. Καὶ ἰδού, Ἑλισάβετ¹⁵ ἡ 36
 συγγενής¹⁶ σου, καὶ αὕτη συνειληφυῖα⁶ υἱὸν ἐν γήρει¹⁷ αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν¹⁸
 ἕκτος¹⁹ ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρα.²⁰ Ὅτι οὐκ ἀδυνατήσῃ²¹ παρὰ τῷ θεῷ 37

¹ εὐλογέω, bless. ² διαταράσσω, trouble greatly, agitate. ³ διαλογίζομαι, debate, reason. ⁴ ποταπός, what kind of? what type of? ⁵ ἀσπασμός, οὔ, ὁ, greeting, salutation. ⁶ συλλαμβάνω, take, conceive. ⁷ γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. ⁸ τίκτω, give birth to, bear. ⁹ ὑψιστος, highest, most high. ¹⁰ βασιλεύω, reign, rule. ¹¹ τέλος, οὐς, τό, end, purpose. ¹² ἐπεὶ, when, since. ¹³ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ¹⁴ ἐπισκιάζω, overshadow, envelop. ¹⁵ Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ¹⁶ συγγενής, kindred, relative. ¹⁷ γῆρας, ρως, τό, old age. ¹⁸ μὴν, ὁ, month, certainly. ¹⁹ ἕκτος, sixth. ²⁰ στείρος, barren. ²¹ ἀδυνατέω, be unable, be impossible.

πάν ῥῆμα. Εἶπεν δὲ Μαριάμ, Ἰδοῦ, ἡ δούλη¹ κυρίου: γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά 38

σου. Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

Ἀναστᾶσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρεινὴν² μετὰ 39

σπουδῆς,³ εἰς πόλιν Ἰούδα,⁴ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου,⁵ καὶ 40

ἡσπάσατο τὴν Ἑλισάβετ.⁶ Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ Ἑλισάβετ⁶ τὸν ἀσπασμὸν 41

τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησεν⁸ τὸ βρέφος⁹ ἐν τῇ κοιλίᾳ¹⁰ αὐτῆς: καὶ ἐπλήσθη¹¹

πνεύματος ἁγίου ἡ Ἑλισάβετ,⁶ καὶ ἀνεφώνησεν¹² φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, 42

Εὐλογημένη¹³ σὺ ἐν γυναιξίν, καὶ εὐλογημένος¹³ ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας¹⁰ σου. 43

Καὶ πόθεν¹⁴ μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς με; Ἰδοὺ γάρ, ὡς 44

ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ⁷ σου εἰς τὰ ὠτά¹⁵ μου, ἐσκίρτησεν⁸ τὸ βρέφος⁹ ἐν

ἀγαλλιάσει¹⁶ ἐν τῇ κοιλίᾳ¹⁰ μου. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται 45

τελείωσις¹⁷ τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου. Καὶ εἶπεν Μαριάμ, 46

¹ δούλη, ης, ἡ, female slave, bondwoman. ² ὄρεινός, hill country, mountainous. ³ σπουδῇ, ἧς, ἡ, haste, diligence. ⁴ Ἰούδα, ὁ, Judah, Judas. ⁵ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ⁶ Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ⁷ ἀσπασμός, οὔ, ὁ, greeting, salutation. ⁸ σκιρτάω, leap, leap for joy. ⁹ βρέφος, ους, τό, unborn or a newborn child, baby. ¹⁰ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ¹¹ πλήθω, fill. ¹² ἀναφωνέω, cry out, call out. ¹³ εὐλογέω, bless. ¹⁴ πόθεν, from where? whence. ¹⁵ οὖς, ους, τό, ear. ¹⁶ ἀγαλλιάσις, εως, ἡ, delight, great joy. ¹⁷ τελείωσις, εως, ἡ, perfection, fulfillment.

Μεγαλύνει¹ ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον, καὶ ἡγαλλίασεν² τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ 47
 τῷ σωτῆρί³ μου. Ὅτι ἐπέβλεψεν⁴ ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν⁵ τῆς δούλης⁶ αὐτοῦ. Ἴδου 48
 γάρ, ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσίν⁷ με πᾶσαι αἱ γενεαί.⁸ Ὅτι ἐποίησέν μοι 49
 μεγαλεῖα⁹ ὁ δυνατός,¹⁰ καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ τὸ ἔλεος¹¹ αὐτοῦ εἰς 50
 γενεὰς⁸ γενεῶν⁸ τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Ἐποίησεν κράτος¹² ἐν βραχίονι¹³ αὐτοῦ: 51
 διεσκόρπισεν¹⁴ ὑπερηφάνους¹⁵ διανοία¹⁶ καρδίας αὐτῶν. Καθεῖλεν¹⁷ δυνάστας¹⁸ 52
 ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσεν¹⁹ ταπεινούς.²⁰ Πεινῶντας²¹ ἐνέπλησεν²² ἀγαθῶν, καὶ 53
 πλουτοῦντας²³ ἐξαπέστειλεν²⁴ κενούς.²⁵ Ἀντελάβρετο²⁶ Ἰσραὴλ παιδὸς²⁷ αὐτοῦ, 54
 μνησθῆναι²⁸ ἐλέους,¹¹ καθὼς ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ 55
 καὶ τῷ σπέρματι²⁹ αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

¹ μεγαλύνω, make or declare great, enlarge. ² ἡγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ³ σωτήρ, ἥρος, ὁ, savior, deliverer. ⁴ ἐπιβλέπω, look on (with favor), have regard for. ⁵ ταπείνωσις, εως, ἡ, humiliation, humble state. ⁶ δούλη, ης, ἡ, female slave, bondwoman. ⁷ μακαρίζω, consider blessed, happy. ⁸ γενεά, ᾱς, ἡ, generation. ⁹ μεγαλεῖος, greatness, magnificence. ¹⁰ δυνατός, powerful, possible. ¹¹ ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. ¹² κράτος, ους, τό, power, dominion. ¹³ βραχίων, ονος, ὁ, arm, strength. ¹⁴ διασκορπίζω, scatter, separate. ¹⁵ ὑπερήφανος, arrogant, haughty. ¹⁶ διάνοια, ας, ἡ, mind, understanding. ¹⁷ καθαιρέω, take down, pull down. ¹⁸ δυνάστης, ου, ὁ, ruler, sovereign. ¹⁹ ὑψόω, lift up, exalt. ²⁰ ταπεινός, humble, downcast. ²¹ πεινάω, hunger, am hungry. ²² ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ²³ πλουτέω, be rich, become rich. ²⁴ ἐξαποστέλλω, send forth. ²⁵ κενός, empty, vain. ²⁶ ἀντιλαμβάνομαι, help, take part in. ²⁷ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ²⁸ μνησθῆναι, remember, recall. ²⁹ σπέρμα, τος, τό, seed, offspring.

Ἐμεινεν δὲ Μαριάμ σὺν αὐτῇ ὥσει¹ μῆνας² τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν³ εἰς τὸν οἶκον 56
αὐτῆς.

Τῇ δὲ Ἑλισάβετ⁴ ἐπλήσθη⁵ ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν⁶ αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν. Καὶ 57
ἤκουσαν οἱ περίοικοι⁷ καὶ οἱ συγγενεῖς⁸ αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν⁹ κύριος τὸ ἔλεος¹⁰
αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον¹¹ αὐτῇ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ὀγδόῃ¹² ἡμέρᾳ, 59
ἦλθον περιτεμεῖν¹³ τὸ παιδίον: καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ Ζαχαρίαν.¹⁴ Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν, Οὐχί, ἀλλὰ 60
κληθήσεται Ἰωάννης. Καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν ὅτι Οὐδεὶς ἐστὶν ἐν τῇ συγγενείᾳ¹⁵ 61
σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. Ἐνένευον¹⁶ δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ τί ἂν 62
θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν. Καὶ αἰτήσας πινακίδιον¹⁷ ἔγραψεν, λέγων, Ἰωάννης 63
ἐστὶν τὸ ὄνομα αὐτοῦ: καὶ ἐθαύμασαν¹⁸ πάντες. Ἀνεώχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ 64
παραχρῆμα¹⁹ καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν²⁰ τὸν θεόν. Καὶ ἐγένετο 65

¹ ὥσει, like, about. ² μῆν, ὁ, month, certainly. ³ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁴ Ἑλισάβετ, ἡ, Elizabeth, Elisabeth. ⁵ πλήθω, fill. ⁶ τίκτω, give birth to, bear. ⁷ περίοικος, ου, ὁ, living around, in the neighborhood. ⁸ συγγενής, kindred, relative. ⁹ μεγαλύνω, make or declare great, enlarge. ¹⁰ ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. ¹¹ συγχαίρω, rejoice with. ¹² ὀγδοος, eighth. ¹³ περιτέμνω, circumcize, circumcise. ¹⁴ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ¹⁵ συγγένεια, ας, ἡ, kinship, relatives. ¹⁶ ἐννεύω, nod, make signs. ¹⁷ πινακίδιον, ου, τό, tablet for writing. ¹⁸ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹⁹ παραχρῆμα, immediately, instantly. ²⁰ εὐλογέω, bless.

ἐπὶ πάντας φόβος¹ τοὺς περιοικοῦντας² αὐτούς: καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὄρεινῃ³ τῆς
 Ἰουδαίας⁴ διελαλεῖτο⁵ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. Καὶ ἔθεντο πάντες οἱ 66
 ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες, Τί ἄρα⁶ τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; Καὶ
 χεὶρ κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ.

Καὶ Ζαχαρίας⁷ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη⁸ πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσεν,⁹ 67
 λέγων, Εὐλογητὸς¹⁰ κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέψατο¹¹ καὶ ἐποίησεν 68
 λύτρωσιν¹² τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ ἤγειρεν κέρας¹³ σωτηρίας¹⁴ ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ 69
 Δαυὶδ τοῦ παιδὸς¹⁵ αὐτοῦ – καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἁπ' 70
 αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ – σωτηρίαν¹⁴ ἐξ ἐχθρῶν¹⁶ ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάντων 71
 τῶν μισούντων¹⁷ ἡμᾶς: ποιῆσαι ἔλεος¹⁸ μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ 72
 μνησθῆναι¹⁹ διαθήκης²⁰ ἁγίας αὐτοῦ, ὅρκον²¹ ὃν ὤμοσεν²² πρὸς Ἀβραάμ τὸν 73

¹ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ² περιοικέω, be in the neighborhood of. ³ ὄρεινός, hill country, mountainous. ⁴ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ⁵ διαλαλέω, discuss, converse together. ⁶ ἄρα, so? (introduces a question). ⁷ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ⁸ πλήθω, fill. ⁹ προφητεύω, prophesy, foretell. ¹⁰ εὐλογητός, well spoken of, blessed. ¹¹ ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. ¹² λύτρωσις, εως, ἡ, ransoming, redemption. ¹³ κέρας, ατος, τό, horn. ¹⁴ σωτηρία, ας, ἡ, salvation, deliverance. ¹⁵ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁶ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ¹⁷ μισέω, hate, detest. ¹⁸ ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. ¹⁹ μνησκόμαι, remember, recall. ²⁰ διαθήκη, ης, ἡ, covenant, will. ²¹ ὅρκος, ου, ὁ, oath. ²² ὀμνύω, swear, take an oath.

πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν, ἀφόβως,¹ ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν² ἡμῶν 74
 ῥυσθέντας,³ λατρεύειν⁴ αὐτῷ ἐν ὁσιότητι⁵ καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας 75
 τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. Καὶ σύ, παιδίον, προφήτης ὑψίστου⁶ κληθήσῃ: 76
 προπορεύσῃ⁷ γὰρ πρὸ⁸ προσώπου κυρίου ἐτοιμάσαι⁹ ὁδοὺς αὐτοῦ: τοῦ δοῦναι 77
 γνῶσιν¹⁰ σωτηρίας¹¹ τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει¹² ἁμαρτιῶν αὐτῶν, διὰ σπλάγχνα¹³ 78
 ἐλέους¹⁴ θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο¹⁵ ἡμᾶς ἀνατολὴ¹⁶ ἐξ ὕψους,¹⁷ ἐπιφᾶναι¹⁸ 79
 τοῖς ἐν σκότει¹⁹ καὶ σκιᾷ²⁰ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῆναι²¹ τοὺς πόδας
 ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

Τὸ δὲ παιδίον ἡῤξανεν²² καὶ ἐκραταιοῦτο²³ πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις²⁴ ἕως 80
 ἡμέρας ἀναδείξεως²⁵ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

¹ ἀφόβως, fearlessly. ² ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ³ ῥύομαι, rescue, save. ⁴ λατρεύω, serve, worship. ⁵ ὁσιότης, ητος, ἡ, piety, holiness. ⁶ ὕψιστος, highest, most high. ⁷ προπορεύομαι, go on before, precede. ⁸ πρὸ, before (gen), before. ⁹ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹⁰ γνῶσις, εως, ἡ, wisdom, knowledge. ¹¹ σωτηρία, ας, ἡ, salvation, deliverance. ¹² ἀφεςις, εως, ἡ, release, forgiveness. ¹³ σπλάγχνα, ων, τά, bowels, compassion. ¹⁴ ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. ¹⁵ ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. ¹⁶ ἀνατολή, ἡς, ἡ, east, dawn. ¹⁷ ὕψος, ους, τό, height, heaven. ¹⁸ ἐπιφαίνω, appear, shine. ¹⁹ σκότος, ους, τό, darkness. ²⁰ σκιά, ᾶς, ἡ, shadow, thick darkness. ²¹ κατευθύνω, lead, direct. ²² αὔξάνω, cause to grow, increase. ²³ κραταιόω, strengthen, confirm. ²⁴ ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ²⁵ ἀνάδειξις, εως, ἡ, commissioning, installation.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθεν δόγμα¹ παρὰ Καίσαρος² Αὐγούστου, **2**
 ἀπογράφεσθαι⁴ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.⁵ Αὕτη ἡ ἀπογραφή⁶ πρώτη ἐγένετο **2**
 ἡγεμονεύοντος⁷ τῆς Συρίας⁸ Κυρηνίου.⁹ Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι,⁴ **3**
 ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ἐκ **4**
 πόλεως Ναζαρέτ,¹⁰ εἰς τὴν Ἰουδαίαν,¹¹ εἰς πόλιν Δαβὶδ, ἣτις καλεῖται Βηθλέεμ,¹²
 διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριάς¹³ Δαβὶδ, ἀπογράψασθαι⁴ σὺν Μαριὰμ **5**
 τῇ μεμνηστευμένῃ¹⁴ αὐτῷ γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῳ.¹⁵ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς **6**
 ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν¹⁶ αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν¹⁷ αὐτήν. Καὶ ἔτεκεν¹⁷ τὸν υἱὸν αὐτῆς **7**
 τὸν πρωτότοκον,¹⁸ καὶ ἐσπαργάνωσεν¹⁹ αὐτόν, καὶ ἀνέκλινεν²⁰ αὐτὸν ἐν τῇ
 φάτνῃ,²¹ διότι²² οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.²³

¹ δόγμα, τος, τό, a public decree, ordinance. ² Καῖσαρ, ος, ό, Caesar. ³ Αὐγούστος, ου, ό, Augustus. ⁴ ἀπογράφω, register, enroll. ⁵ οἰκουμένη, ης, ή, inhabited world. ⁶ ἀπογραφή, ής, ή, census, registration. ⁷ ἡγεμονεύω, be governor, rule. ⁸ Συρία, ας, ή, Syria. ⁹ Κυρήνιος, ου, ό, Quirinius. ¹⁰ Ναζαρέτ, ή, Nazareth. ¹¹ Ἰουδαία, ας, ή, Judea. ¹² Βηθλεέμ, ή, Bethlehem. ¹³ πατριά, ας, ή, lineage, family. ¹⁴ μνηστεύω, ask in marriage. ¹⁵ ἔγκυος, pregnant. ¹⁶ πλήθω, fill. ¹⁷ τίκτω, give birth to, bear. ¹⁸ πρωτότοκος, first-born. ¹⁹ σπαργάνω, wrap in cloths. ²⁰ ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ²¹ φάτνη, ης, ή, manger, stall. ²² διότι, because, on this account. ²³ κατάλυμα, τος, τό, lodging place, inn.

Καὶ ποιμένες¹ ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ² τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες³ καὶ φυλάσσοντες⁴ 8
 φυλακὰς⁵ τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην⁶ αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ, ἄγγελος κυρίου 9
 ἐπέστη⁷ αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν⁸ αὐτούς· καὶ ἐφοβήθησαν φόβον⁹
 μέγαν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, Μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γάρ, εὐαγγελίζομαι ὑμῖν 10
 χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ· ὅτι ἐτέχθη¹⁰ ὑμῖν σήμερον¹¹ σωτὴρ,¹² 11
 ὃς ἐστὶν χριστὸς κύριος, ἐν πόλει Δαυὶδ. Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὐρήσετε 12
 βρέφος¹³ ἐσπαργανωμένον,¹⁴ κείμενον¹⁵ ἐν φάτνῃ.¹⁶ Καὶ ἐξαίφνης¹⁷ ἐγένετο σὺν 13
 τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος¹⁸ στρατιάς¹⁹ οὐρανίου,²⁰ αἰνούντων²¹ τὸν θεόν, καὶ λεγόντων, 14
 Δόξα ἐν ὑψίστοις²² θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη· ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.²³

¹ ποιμήν, ἐνος, ὁ, shepherd. ² χώρα, ας, ἡ, land, region. ³ ἀγραυλέω, live outdoors. ⁴ φυλάσσω, guard, keep. ⁵ φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. ⁶ ποίμνη, ης, ἡ, flock. ⁷ ἐφίστημι, stand over, come upon. ⁸ περιλάμπω, shine around. ⁹ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ¹⁰ τίκτω, give birth to, bear. ¹¹ σήμερον, today, now. ¹² σωτὴρ, ἦρος, ὁ, savior, deliverer. ¹³ βρέφος, ους, τό, unborn or a newborn child, baby. ¹⁴ σπαργανώω, wrap in cloths. ¹⁵ κείμαι, lie, be laid. ¹⁶ φάτνη, ης, ἡ, manger, stall. ¹⁷ ἐξαίφνης, suddenly, unexpectedly. ¹⁸ πλῆθος, ους, τό, multitude. ¹⁹ στρατιά, ᾶς, ἡ, host, army. ²⁰ οὐράνιος, heavenly, in heaven. ²¹ αἰνέω, praise. ²² ὑψιστος, highest, most high. ²³ εὐδοκία, ας, ἡ, good pleasure, good-will.

Καὶ ἐγένετο, ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι 15
οἱ ποιμένες¹ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, Διέλθωμεν² δὴ³ ἕως Βηθλέεμ,⁴ καὶ ἴδωμεν τὸ
ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν⁵ ἡμῖν. Καὶ ἦλθον σπεύσαντες,⁶ 16
καὶ ἀνεύρον⁷ τὴν τε Μαριάμ καὶ τὸν Ἰωσήφ, καὶ τὸ βρέφος⁸ κείμενον⁹ ἐν τῇ
φάτνῃ.¹⁰ Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν¹¹ περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς 17
περὶ τοῦ παιδίου τούτου. Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν¹² περὶ τῶν 18
λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων¹ πρὸς αὐτούς. Ἡ δὲ Μαριάμ πάντα συνετήρει¹³ 19
τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα¹⁴ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ ὑπέστρεψαν¹⁵ οἱ 20
ποιμένες,¹ δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες¹⁶ τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον,
καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

¹ ποιμήν, ἐνος, ὁ, shepherd. ² διέρχομαι, cross over, pass through. ³ δὴ, also, indeed. ⁴ Βηθλέεμ, ἡ, Bethlehem. ⁵ γνωρίζω, make known, declare. ⁶ σπεύδω, hasten, urge on. ⁷ ἀνευρίσκω, find out, look for. ⁸ βρέφος, οὐς, τό, unborn or a newborn child, baby. ⁹ κείμαι, lie, be laid. ¹⁰ φάτνη, ης, ἡ, manger, stall. ¹¹ διαγνώρίζω, tell abroad, make known. ¹² θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹³ συντηρέω, preserve, treasure. ¹⁴ συμβάλλω, discuss, consider. ¹⁵ ὑποστρέφω, return, turn back. ¹⁶ αἰνέω, praise.

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν¹ ἡμέραι ὀκτώ² τοῦ περιτεμεῖν³ αὐτόν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα 21
αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ⁴ τοῦ συλληφθῆναι⁵ αὐτὸν ἐν τῇ
κοιλίᾳ.⁶

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν¹ αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ⁷ αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον 22
Μωσέως, ἀνήγαγον⁸ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, παραστήσαι⁹ τῷ κυρίῳ – καθὼς 23
γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου ὅτι Πᾶν ἄρσεν¹⁰ διανοίγον¹¹ μήτραν¹² ἅγιον τῷ κυρίῳ
κληθήσεται – καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν¹³ κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, 24
Ζεῦγος¹⁴ τρυγόνων¹⁵ ἢ δύο νεοσσούς¹⁶ περιστερῶν.¹⁷ Καὶ ἰδοῦ, ἦν ἄνθρωπος ἐν 25
Ἱερουσαλὴμ, ὃ ὄνομα Συμεών,¹⁸ καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής,¹⁹
προσδεχόμενος²⁰ παράκλησιν²¹ τοῦ Ἰσραήλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ’ αὐτόν. 26
Καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον²² ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν

¹πλήθω, fill. ²ὀκτώ, eight, 8. ³περιτέμνω, circumcize, circumcise. ⁴πρὸ, before (gen), before. ⁵συλλαμβάνω, take, conceive. ⁶κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁷καθαρισμός, οὔ, ὁ, cleansing, purification. ⁸ἀνάγω, lead up, restore. ⁹παρίστημι, be present, stand by. ¹⁰ἄρσεν, male. ¹¹διανοίγω, open up completely, open fully. ¹²μήτρα, ας, ἡ, womb. ¹³θυσία, ας, ἡ, sacrifice. ¹⁴ζεῦγος, ους, τό, yoke, team. ¹⁵τρυγόνων, ὄνος, ἡ, small pigeon, turtledove. ¹⁶νεοσσός, ὁ, young bird, young one. ¹⁷περιστερά, ᾱς, ἡ, dove. ¹⁸Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. ¹⁹εὐλαβής, devout, God-fearing. ²⁰προσδέχομαι, receive, wait for. ²¹παράκλησις, εως, ἡ, exhortation, consolation. ²²χρηματίζω, instruct, reveal.

θάνατον πρὶν¹ ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν: 27
καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν² τοὺς γονεῖς³ τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ
τὸ εἰθισμένον⁴ τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας⁵ 28
αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν⁶ τὸν θεόν, καὶ εἶπεν, Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, 29
δέσποτα,⁷ κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ: ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν⁸ 30
σου, ὃ ἡτοίμασας⁹ κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν: φῶς εἰς ἀποκάλυψιν¹⁰ 31
ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ. Καὶ ἦν Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ 33
θαυμάζοντες¹¹ ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. Καὶ εὐλόγησεν⁶ αὐτοὺς 34
Συμεών,¹² καὶ εἶπεν πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ, Ἰδοὺ, οὗτος κεῖται¹³ εἰς
πτῶσιν¹⁴ καὶ ἀνάστασιν¹⁵ πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον:
καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται¹⁷ ῥομφαία:¹⁸ ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν 35
ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.²⁰ Καὶ ἦν Ἄννα²¹ προφῆτις,²² θυγάτηρ²³ 36

¹ πρὶν, before, formerly. ² εἰσάγω, lead in, bring in. ³ γονεῖς, ἑως, ὁ, parent. ⁴ ἐθίζω, accustom. ⁵ ἀγκάλῃ, ἡς, ἡ, arm. ⁶ εὐλογέω, bless. ⁷ δεσπότης, οὐ, ὁ, master, lord. ⁸ σωτήριος, saving, bringing salvation. ⁹ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹⁰ ἀποκάλυψις, ἑως, ἡ, revelation, unveiling. ¹¹ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹² Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon. ¹³ κεῖμαι, lie, be laid. ¹⁴ πτώσις, ἑως, ἡ, fall, falling. ¹⁵ ἀνάστασις, ἑως, ἡ, resurrection, rising again. ¹⁶ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ¹⁷ διέρχομαι, cross over, pass through. ¹⁸ ῥομφαία, ας, ἡ, sword, piercing grief. ¹⁹ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ²⁰ διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. ²¹ Ἄννα, ας, ἡ, Anna. ²² προφῆτις, ἰδος, ἡ, prophet, prophetess. ²³ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter.

Φανουήλ,¹ ἐκ φυλῆς² Ἀσήρ³ – αὕτη προβεβηκυῖα⁴ ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα
 ἔτη⁵ μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας⁶ αὐτῆς, καὶ αὕτη χήρα⁷ ὡς ἐτῶν⁵ 37
 ὀγδοήκοντα⁸ τεσσάρων⁹ – ἥ οὐκ ἀφίστατο¹⁰ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείας¹¹ καὶ
 δεήσεων¹² λατρεύουσα¹³ νύκτα καὶ ἡμέραν. Καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα¹⁴ 38
 ἀνθωμολογεῖτο¹⁵ τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις¹⁶
 λύτρωσιν¹⁷ ἐν Ἱερουσαλήμ. Καὶ ὡς ἐτέλεσαν¹⁸ ἅπαντα¹⁹ τὰ κατὰ τὸν νόμον 39
 κυρίου, ὑπέστρεψαν²⁰ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὴν πόλιν ἐαυτῶν Ναζαρέτ.²¹

Τὸ δὲ παιδίον ἡῤξανεν,²² καὶ ἐκραταιοῦτο²³ πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ 40
 χάρις θεοῦ ἦν ἐπ’ αὐτό.

¹ Φανουήλ, ὁ, Phanuel. ² φυλή, ἡς, ἡ, tribe, race. ³ Ἀσήρ, ὁ, Asher. ⁴ προβαινῶ, go forward, advance. ⁵ ἔτος, οὗς, τό, year. ⁶ παρθενία, ας, ἡ, virginity. ⁷ χήρα, ας, ἡ, widow. ⁸ ὀγδοήκοντα, eighty, 80. ⁹ τέσσαρες, four, 4. ¹⁰ ἀφίστημι, withdraw, depart. ¹¹ νηστεία, ας, ἡ, fasting, fast. ¹² δεήσις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ¹³ λατρεύω, serve, worship. ¹⁴ ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹⁵ ἀνθωμολογέομαι, praise, give thanks. ¹⁶ προσδέχομαι, receive, wait for. ¹⁷ λύτρωσις, εως, ἡ, ransoming, redemption. ¹⁸ τελέω, finish, fulfill. ¹⁹ ἅπας, each, every. ²⁰ ὑποστρέφω, return, turn back. ²¹ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ²² αὔξάνω, cause to grow, increase. ²³ κραταίω, strengthen, confirm.

Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς¹ αὐτοῦ κατ' ἔτος² εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ³ τοῦ Πάσχα.⁴ 41

Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν² δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ ἔθος 42

τῆς ἑορτῆς,³ καὶ τελειωσάντων⁶ τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν⁷ αὐτούς, 43

ὑπέμεινεν⁸ Ἰησοῦς ὁ παῖς⁹ ἐν Ἱερουσαλὴμ: καὶ οὐκ ἔγνω Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ

αὐτοῦ: νομίσαντες¹⁰ δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ¹¹ εἶναι, ἤλθον ἡμέρας ὁδόν, καὶ 44

ἀνεζήτησαν¹² αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν¹³ καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς:¹⁴ καὶ μὴ εὐρόντες 45

αὐτόν, ὑπέστρεψαν⁷ εἰς Ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν. Καὶ ἐγένετο, μεθ' 46

ἡμέρας τρεῖς εὔρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, καθεζόμενον¹⁵ ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων,

καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. Ἐξίσταντο¹⁶ δὲ πάντες οἱ 47

ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει¹⁷ καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν¹⁸ αὐτοῦ. Καὶ ἰδόντες 48

αὐτὸν ἐξεπλάγησαν:¹⁹ καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν, Τέκνον, τί

ἐποίησας ἡμῖν οὕτως;²⁰ Ἰδοὺ, ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι²¹ ἐζητοῦμέν σε. 49

¹ γονεὺς, ἑως, ὁ, parent. ² ἔτος, οὗς, τό, year. ³ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁴ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁵ ἔθος, οὗς, τό, custom. ⁶ τελειόω, fill, fulfill. ⁷ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁸ ὑπομένω, tarry, endure. ⁹ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁰ νομίζω, suppose, think. ¹¹ συνοδία, ας, ἡ, caravan, company traveling together. ¹² ἀναζητέω, look, search. ¹³ συγγενής, kindred, relative. ¹⁴ γνωστός, known, acquaintance. ¹⁵ καθέζομαι, sit down, am sitting. ¹⁶ ἐξίστημι, amaze, be amazed. ¹⁷ σύνεσις, εως, ἡ, understanding, insight. ¹⁸ ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply. ¹⁹ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ²⁰ οὕτως, thus, so. ²¹ ὀδυνάω, torment, pain.

Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; Οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός
μου δεῖ εἶναί με; Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν¹ τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. Καὶ 50
κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ·² καὶ ἦν ὑποτασσόμενος³ αὐτοῖς.
Καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει⁴ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν⁵ σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ,⁶ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις. 52

Ἐν ἔτει⁷ δὲ πεντεκαιδεκάτῳ⁸ τῆς ἡγεμονίας⁹ Τιβερίου¹⁰ Καίσαρος,¹¹ 3
ἡγεμονεύοντος¹² Ποντίου¹³ Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας,¹⁴ καὶ τετραρχούντος¹⁵ τῆς
Γαλιλαίας Ἡρώδου,¹⁶ Φιλίππου¹⁷ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχούντος¹⁵ τῆς
Ἰτουραίας¹⁸ καὶ Τραχωνίδος¹⁹ χώρας,²⁰ καὶ Λυσανίου²¹ τῆς Ἀβιληνῆς
τετραρχούντος,¹⁵ ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα²² καὶ Καϊάφα,²³ ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ 2
Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου²⁴ υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.²⁵ Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν 3

¹ συνίημι, understand, consider. ² Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ³ ὑποτάσσω, subject, put in subjection. ⁴ διατηρέω, keep free of, keep safe. ⁵ προκόπτω, proceed, advance. ⁶ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ⁷ ἔτος, ους, τό, year. ⁸ πεντεκαιδέκατος, fifteenth. ⁹ ἡγεμονία, ας, ἡ, rule, management. ¹⁰ Τιβέριος, ου, ὁ, Tiberius. ¹¹ Καῖσαρ, ος, ὁ, Caesar. ¹² ἡγεμονεύω, be governor, rule. ¹³ Πόντιος, ου, ὁ, Pontius. ¹⁴ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹⁵ τετραρχέω, rule over as a tetrarch. ¹⁶ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ¹⁷ Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. ¹⁸ Ἰτουραῖος, Ituraea, Ituraean. ¹⁹ Τραχωνίτις, ιδος, ἡ, Trachonitis. ²⁰ χώρα, ας, ἡ, land, region. ²¹ Λυσανίας, ου, ὁ, Lysanias. ²² Ἄννας, α, ὁ, Annas. ²³ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ²⁴ Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. ²⁵ ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert.

περίχωρον¹ τοῦ Ἰορδάνου,² κηρύσσω βάπτισμα³ μετανοίας⁴ εἰς ἄφεσιν⁵
 ἁμαρτιῶν· ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ⁶ λόγων Ἡσαΐου⁷ τοῦ προφήτου, λέγοντος, 4
 Φωνὴ βοῶντος⁸ ἐν τῇ ἐρήμῳ, Ἐτοιμάσατε⁹ τὴν ὁδὸν κυρίου· εὐθείας¹⁰ ποιεῖτε
 τὰς τρίβους¹¹ αὐτοῦ. Πᾶσα φάραγξ¹² πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς¹³ 5
 ταπεινωθήσεται·¹⁴ καὶ ἔσται τὰ σκολιά¹⁵ εἰς εὐθεΐαν,¹⁰ καὶ αἱ τραχεῖαι¹⁶ εἰς ὁδοὺς
 λείας·¹⁷ καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον¹⁸ τοῦ θεοῦ. 6

Ἐλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις¹⁹ ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, Γεννήματα²⁰ 7
 ἐχιδνῶν,²¹ τίς ὑπέδειξεν²² ὑμῖν φυγεῖν²³ ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; ²⁴ Ποιήσατε 8
 οὖν καρποὺς ἀξίους²⁵ τῆς μετανοίας·⁴ καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς,
 Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων
 τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. Ἦδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη²⁶ πρὸς τὴν ῥίζαν²⁷ τῶν 9

¹ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ² Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ³ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ⁴ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ⁵ ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ⁶ βίβλος, ου, ἡ, book, scroll. ⁷ Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ⁸ βοᾶω, ου, ὁ, cry aloud, shout. ⁹ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹⁰ εὐθύς, immediately, at once. ¹¹ τρίβος, ου, ἡ, beaten track, path. ¹² φάραγξ, αγγος, ἡ, ravine, chasm. ¹³ βουνός, οὔ, ὁ, hill, hillock. ¹⁴ ταπεινῶω, humble, humiliate. ¹⁵ σκολιός, crooked, unscrupulous. ¹⁶ τραχύς, rough, uneven. ¹⁷ λείος, smooth, level. ¹⁸ σωτήριος, saving, bringing salvation. ¹⁹ ἐκπορεύομαι, go out, come out. ²⁰ γέννημα, τος, τό, offspring, child. ²¹ ἐχιδνα, ης, ἡ, viper, serpent. ²² ὑποδείκνυμι, show, indicate. ²³ φεύγω, flee, escape. ²⁴ ὀργή, ἧς, ἡ, wrath, anger. ²⁵ ἄξιος, worthy, deserving. ²⁶ ἀξίνη, ης, ἡ, axe. ²⁷ ῥίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root.

δένδρων¹ κεῖται·² πᾶν οὖν δένδρον¹ μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται³ καὶ
 εἰς πῦρ βάλλεται. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες, Τί οὖν ποιήσομεν; 10
 Ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς, Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας⁴ μεταδότω⁵ τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ
 ὁ ἔχων βρώματα⁶ ὁμοίως⁷ ποιείτω. Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι⁸ βαπτισθῆναι, καὶ 12
 εἶπον πρὸς αὐτόν, Διδάσκαλε, τί ποιήσομεν; Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μηδὲν 13
 πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον⁹ ὑμῖν πράσσετε.¹⁰ Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ 14
 στρατευόμενοι,¹¹ λέγοντες, Καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς,
 Μηδένα διασεῖσητε,¹² μηδὲ συκοφαντήσητε·¹³ καὶ ἀρκείσθε¹⁴ τοῖς ὀψωνίοις¹⁵
 ὑμῶν.

Προσδοκῶντος¹⁶ δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων¹⁷ πάντων ἐν ταῖς καρδίαις 15
 αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μήποτε¹⁸ αὐτὸς εἴη ὁ χριστός, ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης, 16
 ἅπασιν¹⁹ λέγων, Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός²⁰ μου,

¹ δένδρον, ου, τό, tree. ² κεῖμαι, lie, be laid. ³ ἐκκόπτω, cut out, cut off. ⁴ χιτῶν, ὠνος, ὁ, tunic, garment. ⁵ μεταδίδωμι, give a share of, share. ⁶ βρῶμα, τος, τό, food, food of any kind. ⁷ ὁμοίως, likewise, in like manner. ⁸ τελῶνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ⁹ διατάσσω, command, give orders to. ¹⁰ πράσσω, do, perform. ¹¹ στρατεύομαι, make war, hence to serve as a soldier. ¹² διασεῖω, extort, blackmail. ¹³ συκοφαντέω, accuse falsely, defraud. ¹⁴ ἀρκέω, assist, suffice. ¹⁵ ὀψώνιον, ου, τό, compensation, wages. ¹⁶ προσδοκάω, wait for, look for. ¹⁷ διαλογίζομαι, debate, reason. ¹⁸ μήποτε, never, lest perchance. ¹⁹ ἅπας, each, every. ²⁰ ἰσχυρός, strong, mighty.

οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς¹ λύσαι² τὸν ἱμάντα³ τῶν ὑποδημάτων⁴ αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς
 βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· οὗ τὸ πτύον⁵ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ 17
 διακαθαριεῖ⁶ τὴν ἄλωνα⁷ αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον⁸ εἰς τὴν ἀποθήκην⁹ αὐτοῦ,
 τὸ δὲ ἄχυρον¹⁰ κατακαύσει¹¹ πυρὶ ἀσβέστῳ.¹²

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν· ὁ δὲ Ἡρώδης¹³ ὁ 18
 τετράρχης,¹⁴ ἐλεγχόμενος¹⁵ ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος¹⁶ τῆς γυναικὸς τοῦ
 ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρώδης,¹³ 20
 προσέθηκεν¹⁷ καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, καὶ κατέκλεισεν¹⁸ τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ
 φυλακῇ.¹⁹

¹ ἱκανός, sufficient, able. ² λύω, untie, loose. ³ ἱμάς, ἄντος, ὁ, thong, strap. ⁴ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ⁵ πτύον, ου, τό, winnowing fork. ⁶ διακαθαρίζω, clean out, cleanse thoroughly. ⁷ ἄλων, ος, ἡ, threshing floor. ⁸ σῖτος, ου, ὁ, wheat, grain. ⁹ ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. ¹⁰ ἄχυρον, ου, τό, chaff. ¹¹ κατακαίω, burn up, consume entirely. ¹² ἄσβεστος, unquenchable, inextinguishable. ¹³ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ¹⁴ τετράρχης, ου, ὁ, tetrarch. ¹⁵ ἐλέγχω, convict, reprove. ¹⁶ Ἡρωδιάς, ἄδος, ἡ, Herodias. ¹⁷ προστίθμι, add, add to. ¹⁸ κατακλείω, shut up, lock up. ¹⁹ φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα¹ τὸν λαόν, καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ 21
 προσευχομένου, ἀνέωχθῆναι τὸν οὐρανόν, καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον 22
 σωματικῶ² εἶδει³ ὡσεὶ⁴ περιστερὰν⁵ ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι,
 λέγουσαν, Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.⁶

Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ⁴ ἐτῶν⁷ τριάκοντα⁸ ἀρχόμενος, ὧν – ὡς ἐνομίζετο⁹ – 23
 υἱὸς Ἰωσήφ, τοῦ Ἡλίου,¹⁰ τοῦ Ματθάτ,¹¹ τοῦ Λευῖ,¹² τοῦ Μελχί,¹³ τοῦ Ἰαννά,¹⁴ 24
 τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ματταθίου,¹⁵ τοῦ Ἀμώς, τοῦ Ναούμ,¹⁶ τοῦ Ἑσλί,¹⁷ τοῦ Ναγκαί, 25
 τοῦ Μαάθ,¹⁹ τοῦ Ματταθίου,¹⁵ τοῦ Σεμεῖ, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰούδα,²⁰ τοῦ Ἰωανάν, 26
 τοῦ Ῥησά,²² τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιήλ,²³ τοῦ Νηρί,²⁴ τοῦ Μελχί,¹³ τοῦ 28
 Ἀδδί,²⁵ τοῦ Κωσάμ,²⁶ τοῦ Ἐλμωδάμ,²⁷ τοῦ Ἦρ,²⁸ τοῦ Ἰωσή,²⁹ τοῦ Ἐλιέζερ, τοῦ 29
 Ἰωρεῖμ,³⁰ τοῦ Ματθάτ,¹¹ τοῦ Λευῖ,¹² τοῦ Συμεών,³¹ τοῦ Ἰούδα,²⁰ τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ 30

¹ ἅπας, each, every. ² σωματικός, bodily, corporeal. ³ εἶδος, οὐς, τό, form, sight. ⁴ ὡσεὶ, like, about. ⁵ περιστερὰ, ἄς, ἡ, dove. ⁶ εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. ⁷ ἔτος, οὐς, τό, year. ⁸ τριάκοντα, thirty, 30. ⁹ νομίζω, suppose, think. ¹⁰ Ἡλίου, ὁ, Heli. ¹¹ Ματθάτ, ὁ, Matthat. ¹² Λευῖ, ὁ, Levi. ¹³ Μελχί, ὁ, Melchi. ¹⁴ Ἰαννά, ὁ, Jannai. ¹⁵ Ματταθίας, οὐ, ὁ, Mattathias. ¹⁶ Ναούμ, ὁ, Nahum. ¹⁷ Ἑσλί, ὁ, Esli. ¹⁸ Ναγκαί, ὁ, Naggai. ¹⁹ Μαάθ, ὁ, Maath. ²⁰ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ²¹ Ἰωανάν, ὁ, Joanan. ²² Ῥησά, ὁ, Rhesa. ²³ Σαλαθιήλ, ὁ, Shealtiel, Salathiel. ²⁴ Νηρί, ὁ, Neri. ²⁵ Ἀδδί, ὁ, Addi. ²⁶ Κωσάμ, ὁ, Cosam. ²⁷ Ἐλμωδάμ, ὁ, Elmadam. ²⁸ Ἦρ, ὁ, Er. ²⁹ Ἰωσής, ἡτος, ὁ, Joses. ³⁰ Ἰωρεῖμ, ὁ, Jorim. ³¹ Συμεών, ὁ, Simeon, Simeon.

Ἰωνάν,¹ τοῦ Ἐλιακεῖμ,² τοῦ Μελεᾶ,³ τοῦ Μαϊνάν,⁴ τοῦ Ματταθά,⁵ τοῦ Ναθάν,⁶ ³¹
τοῦ Δαυίδ, τοῦ Ἰεσσαί, τοῦ Ὠβήδ,⁷ τοῦ Βοόζ,⁸ τοῦ Σαλμών, τοῦ Ναασσών,⁹ ³²
τοῦ Ἀμιναδάβ, τοῦ Ἀράμ,¹⁰ τοῦ Ἑσρώμ, τοῦ Φαρές,¹¹ τοῦ Ἰούδα,¹² τοῦ Ἰακώβ, ³⁴
τοῦ Ἰσαάκ, τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Θάρα,¹³ τοῦ Ναχώρ,¹⁴ τοῦ Σερούχ, τοῦ Ραγαῦ, ³⁵
τοῦ Φάλεγ,¹⁵ τοῦ Ἐβέρ,¹⁶ τοῦ Σαλά,¹⁷ τοῦ Καϊνάν,¹⁸ τοῦ Ἀρφαξάδ,¹⁹ τοῦ Σήμ, ³⁶
τοῦ Νῶε,²⁰ τοῦ Λάμεχ,²¹ τοῦ Μαθουσάλα,²² τοῦ Ἐνῶχ, τοῦ Ἰαρέδ,²³ τοῦ ³⁷
Μαλελεήλ,²⁴ τοῦ Καϊνάν,¹⁸ τοῦ Ἐνῶς,²⁵ τοῦ Σήθ, τοῦ Ἀδάμ, τοῦ θεοῦ. ³⁸

Ἰησοῦς δὲ πνεύματος ἁγίου πλήρης²⁶ ὑπέστρεψεν²⁷ ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου,²⁸ καὶ ἤγετο ⁴
ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον, ἡμέρας τεσσαράκοντα²⁹ πειραζόμενος³⁰ ὑπὸ τοῦ ²
διαβόλου.³¹ Καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις· καὶ
συντελεσθεισῶν³² αὐτῶν, ὕστερον³³ ἐπείνασεν.³⁴ Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος,³¹ Εἰ ³

¹ Ἰωνάν, ὁ, Jonam. ² Ἐλιακεῖμ, ὁ, Eliakim. ³ Μελεᾶς, ὁ, Melea. ⁴ Μαϊνάν, ὁ, Menna, Mainan. ⁵ Ματταθά, ὁ, Mattatha. ⁶ Ναθάν, ὁ, Nathan. ⁷ Ὠβήδ, ὁ, Obed. ⁸ Βοόζ, ὁ, Boaz. ⁹ Ναασσών, ὁ, Nahshon. ¹⁰ Ἀράμ, ὁ, Aram, Ram. ¹¹ Φαρές, ὁ, Perez. ¹² Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ¹³ Θάρα, ὁ, Terah. ¹⁴ Ναχώρ, ὁ, Nahor. ¹⁵ Φάλεκ, ὁ, Peleg. ¹⁶ Ἐβερ, ὁ, Eber. ¹⁷ Σαλά, ὁ, Shelah, Sala. ¹⁸ Καϊνάν, ὁ, Cainan. ¹⁹ Ἀρφαξάδ, ὁ, Arphaxad. ²⁰ Νῶε, ὁ, Noah. ²¹ Λάμεχ, ὁ, Lamech. ²² Μαθουσάλα, ὁ, Methuselah. ²³ Ἰαρέδ, ὁ, Jared. ²⁴ Μαλελεήλ, ὁ, Maleleel, Mahalaleel. ²⁵ Ἐνῶς, ὁ, Enosh. ²⁶ πλήρης, full. ²⁷ ὑποστρέφω, return, turn back. ²⁸ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ²⁹ τεσσαράκοντα, forty, 40. ³⁰ πειράζω, test, tempt. ³¹ διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. ³² συντελέω, complete, accomplish. ³³ ὕστερον, lastly, afterward. ³⁴ πεινάω, hunger, am hungry.

υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος. Καὶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς 4
 πρὸς αὐτόν, λέγων, Γέγραπται ὅτι Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ'
 ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ. Καὶ ἀναγαγὼν¹ αὐτὸν ὁ διάβολος² εἰς ὄρος ὑψηλὸν³ 5
 ἔδειξεν⁴ αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης⁵ ἐν στιγμῇ⁶ χρόνου. Καὶ 6
 εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος,² Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν⁷ καὶ τὴν δόξαν
 αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ὃ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν. Σὺ οὖν ἐὰν 7
 προσκυνήσῃς ἐνώπιον ἐμοῦ, ἔσται σοῦ πᾶσα. Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ 8
 Ἰησοῦς, Ὑπαγε ὀπίσω⁸ μου, Σατανᾶ·⁹ γέγραπται, Προσκυνήσεις κύριον τὸν
 θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.¹⁰ Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ 9
 ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον¹¹ τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
 βάλε σεαυτὸν¹² ἐντεῦθεν¹³ κάτω·¹⁴ γέγραπται γὰρ ὅτι Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ 10
 ἐντελεῖται¹⁵ περὶ σοῦ, τοῦ διαφυλάξαι¹⁶ σε· καί, Ἐπὶ χειρῶν ἁρουσίν σε, μήποτε 11

¹ ἀνάγω, lead up, restore. ² διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. ³ ὑψηλός, high, lofty. ⁴ δείκνυμι, show, point out. ⁵ οἰκουμένη, ης, ἡ, inhabited world. ⁶ στιγμή, ἧς, ἡ, moment, point of time. ⁷ ἅπας, each, every. ⁸ ὀπίσω, behind, after (gen). ⁹ Σατανᾶς, ᾧ, ὁ, Satan, adversary. ¹⁰ λατρεύω, serve, worship. ¹¹ πτερύγιον, ου, τό, highest point, pinnacle. ¹² σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹³ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ¹⁴ κάτω, down, below. ¹⁵ ἐντέλλομαι, command, give orders. ¹⁶ διαφυλάσσω, guard, protect. ¹⁷ μήποτε, never, lest perchance.

προσκόψης¹ πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι 12

Εἴρηται, Οὐκ ἐκπειράσεις² κύριον τὸν θεόν σου. Καὶ συντελέσας³ πάντα 13

πειρασμὸν⁴ ὁ διάβολος⁵ ἀπέστη⁶ ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

Καὶ ὑπέστρεψεν⁷ ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ 14

φήμη⁸ ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου⁹ περὶ αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν 15

ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζαρέτ,¹⁰ οὗ¹¹ ἦν τεθραμμένος·¹² καὶ εἰσῆλθεν, κατὰ τὸ εἰωθὸς 16

αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.¹⁴

Καὶ ἐπεδόθη¹⁵ αὐτῷ βιβλίον¹⁶ Ἡσαΐου¹⁷ τοῦ προφήτου. Καὶ ἀναπτύξας¹⁸ τὸ 17

βιβλίον,¹⁶ εὗρεν τὸν τόπον οὗ¹¹ ἦν γεγραμμένον, Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ 18

εἵνεκεν¹⁹ ἔχρισέν²⁰ με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς·²¹ ἀπέσταλκέν με ἰάσασθαι²²

¹ προσκόπτω, strike against, stumble. ² ἐκπειράζω, test thoroughly, tempt. ³ συντελέω, complete, accomplish. ⁴ πειρασμός, οὐ, ὁ, temptation, trial. ⁵ διάβολος, οὐ, ὁ, slanderer, accuser. ⁶ ἀφίστημι, withdraw, depart. ⁷ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁸ φήμη, ἡς, ἡ, report, news. ⁹ περίχωρος, οὐ, ἡ, neighboring. ¹⁰ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ¹¹ οὗ, where, when. ¹² τρέφω, make to grow, nourish. ¹³ εἰώθα, be accustomed, to maintain a custom. ¹⁴ ἀναγινώσκω, read. ¹⁵ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ¹⁶ βιβλίον, οὐ, τό, book, scroll. ¹⁷ Ἡσαΐας, οὐ, ὁ, Isaiah. ¹⁸ ἀναπτύσσω, unroll. ¹⁹ ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ²⁰ χρίω, anoint. ²¹ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ²² ἰάομαι, heal.

τοὺς συντετριμμένους¹ τὴν καρδίαν· κηρύξαι αἰχμαλώτοις² ἄφεσιν,³ καὶ
 τυφλοῖς ἀνάβλεψιν,⁴ ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους⁵ ἐν ἀφέσει,³ κηρύξαι ἐνιαυτὸν⁶ 19
 κυρίου δεκτόν.⁷ Καὶ πτύξας⁸ τὸ βιβλίον,⁹ ἀποδοὺς¹⁰ τῷ ὑπηρέτῃ,¹¹ ἐκάθισεν:¹² 20
 καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες¹³ αὐτῷ. Ἦρξατο δὲ 21
 λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σήμερον¹⁴ πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν¹⁵
 ὑμῶν. Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον¹⁶ ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς 22
 χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις¹⁷ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον, Οὐχ οὗτός
 ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ; Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Πάντως¹⁸ ἐρεῖτέ μοι τὴν 23
 παραβολὴν ταύτην, Ἰατρέ,¹⁹ θεράπευσον²⁰ σεαυτόν:²¹ ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα
 ἐν τῇ Καπερναοῦμ,²² ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι²³ σου. Εἶπεν δέ, Ἀμὴν λέγω 24
 ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός⁷ ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι²³ αὐτοῦ. Ἐπ' ἀληθείας δὲ 25
 λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι²⁴ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλίου²⁵ ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ὅτε

¹ συντρίβω, break in pieces, crush. ² αἰχμάλωτος, ου, ὁ, captive, prisoner. ³ ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ⁴ ἀνάβλεψις, εως, ἡ, recovery of sight. ⁵ θραύω, breakin pieces, oppress. ⁶ ἐνιαυτός, οὔ, ὁ, year. ⁷ δεκτός, acceptable, welcome. ⁸ πτύσσω, fold up, roll up. ⁹ βιβλίον, ου, τό, book, scroll. ¹⁰ ἀποδίδωμι, give back, pay. ¹¹ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ¹² καθίζω, seat, sit. ¹³ ἀτενίζω, gaze, stare. ¹⁴ σήμερον, today, now. ¹⁵ ὄς, ους, τό, ear. ¹⁶ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹⁷ ἐκπορεύομαι, go out, come out. ¹⁸ πάντως, altogether, by all means. ¹⁹ ἱατρός, οὔ, ὁ, physician. ²⁰ θεραπεύω, heal, care for. ²¹ σεαυτοῦ, yourself, of you. ²² Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ²³ πατρίς, ἰδος, ἡ, of one's fathers, fatherland. ²⁴ χήρα, ας, ἡ, widow. ²⁵ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah.

ἐκλείσθη¹ ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη² τρία καὶ μῆνας³ ἕξ,⁴ ὥς ἐγένετο λιμὸς⁵ μέγας ἐπὶ
 παῖσαν τὴν γῆν· καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἡλίας,⁶ εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα⁷ 26
 τῆς Σιδῶνος⁸ πρὸς γυναῖκα χήραν.⁹ Καὶ πολλοὶ λεπροὶ¹⁰ ἦσαν ἐπὶ Ἐλισσαίου¹¹ 27
 τοῦ προφήτου ἐν τῷ Ἰσραήλ· καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη,¹² εἰ μὴ Νεεμάν¹³ ὁ
 Σύρος.¹⁴ Καὶ ἐπλήσθησαν¹⁵ πάντες θυμοῦ¹⁶ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα, 28
 καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὄφρως¹⁷
 τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ὠκοδόμητο,¹⁸ εἰς τὸ κατακρημνίσαι¹⁹ αὐτόν. 30
 Αὐτὸς δὲ διελθὼν²⁰ διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.

Καὶ κατήλθεν²¹ εἰς Καπερναοὺμ²² πόλιν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς 31
 ἐν τοῖς σάββασιν. Καὶ ἐξεπλήσσοντο²³ ἐπὶ τῇ διδαχῇ²⁴ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν 32
 ὁ λόγος αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου 33

¹ κλείω, shut, shut up. ² ἔτος, ους, τό, year. ³ μῆν, ὁ, month, certainly. ⁴ ἕξ, six, 6. ⁵ λιμός, οὔ, ὁ, hunger, famine. ⁶ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ⁷ Σάρεπτα, ων, τό, Zarephath. ⁸ Σιδῶν, ὠνος, ἡ, Sidon. ⁹ χήρα, ας, ἡ, widow. ¹⁰ λεπρός, οὔ, ὁ, scaly, leprous. ¹¹ Ἐλισσαῖος, ου, ὁ, Elisha. ¹² καθαρίζω, cleanse, make clean. ¹³ Νεεμάν, ὁ, Naaman. ¹⁴ Σύρος, ου, ὁ, Syrian man, Syrian. ¹⁵ πλήθω, fill. ¹⁶ θυμός, ου, ὁ, wrath, outburst of passion. ¹⁷ ὄφρυς, ὕος, ἡ, eyebrow, brow. ¹⁸ οἰκοδομέω, build up, construct. ¹⁹ κατακρημνίζω, throw down (from) a cliff. ²⁰ διέρχομαι, cross over, pass through. ²¹ κατέρχομαι, come down, go down. ²² Καπερναοὺμ, ἡ, Capernaum. ²³ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ²⁴ διδάχῃ, ἡς, ἡ, teaching, instruction.

ἀκαθάρτου,¹ καὶ ἀνέκραξεν² φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, Ἦα,³ τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ 34
 Ναζαρηνέ;⁴ Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; Οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. Καὶ 35
 ἐπετίμησεν⁵ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Φιμώθητι,⁶ καὶ ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ. Καὶ ῥίψαν
 αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς μέσον ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν⁸ αὐτόν. Καὶ 36
 ἐγένετο θάμβος⁹ ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν¹⁰ πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, Τίς ὁ
 λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει¹¹ τοῖς ἀκαθάρτοις¹ πνεύμασιν,
 καὶ ἐξέρχονται; Καὶ ἐξεπορεύετο¹² ἦχος¹³ περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς 37
 περιχώρου.¹⁴

Ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος· πενθερὰ¹⁵ δὲ 38
 τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη¹⁶ πυρετῷ¹⁷ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ
 αὐτῆς. Καὶ ἐπιστὰς¹⁸ ἐπάνω¹⁹ αὐτῆς, ἐπετίμησεν⁵ τῷ πυρετῷ,¹⁷ καὶ ἀφῆκεν 39
 αὐτήν· παραχρῆμα²⁰ δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει²¹ αὐτοῖς.

¹ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ² ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ³ ἔα, ah! ha! ⁴ Ναζαρηνός, οὐ, ὁ, Nazarene, of Nazareth. ⁵ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁶ φιμώω, muzzle, silence. ⁷ ῥίπτω, throw, cast. ⁸ βλάπτω, harm, injure. ⁹ θάμβος, οὐς, τό, amazement, astonishment. ¹⁰ συλλαλέω, talk with, discuss. ¹¹ ἐπιτάσσω, command, give order. ¹² ἐκπορεύομαι, go out, come out. ¹³ ἦχος, οὐς, ὁ, noise, sound. ¹⁴ περίχωρος, οὐ, ἡ, neighboring. ¹⁵ πενθερά, ἄς, ἡ, mother-in-law. ¹⁶ συνέχω, hold fast, oppress. ¹⁷ πυρετός, οὐ, ὁ, fever. ¹⁸ ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹⁹ ἐπάνω, above, over (gen). ²⁰ παραχρῆμα, immediately, instantly. ²¹ διακονέω, serve, minister.

Δύνοντος¹ δὲ τοῦ ἡλίου,² πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας³ νόσοις⁴ ποικίλαις⁵ 40

ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεῖς⁶

ἐθεράπευσεν⁷ αὐτούς. Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ 41

λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. Καὶ ἐπιτιμῶν⁸ οὐκ εἶα⁹ αὐτὰ λαλεῖν,

ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

Γενομένης δὲ ἡμέρας, ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον¹⁰ τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι 42

ἐπεζήτουν¹¹ αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον¹² αὐτὸν τοῦ μὴ

πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν 43

εὐαγγελίσασθαι με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι.

¹ δύνω, enter, set. ² ἥλιος, ου, ὁ, sun, sunlight. ³ ἀσθενέω, be weak, sick. ⁴ νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ⁵ ποικίλος, varied, manifold. ⁶ ἐπιτίθμι, lay upon, put. ⁷ θεραπεύω, heal, care for. ⁸ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁹ ἐάω, permit, allow. ¹⁰ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ¹¹ ἐπιζητέω, seek for, seek after. ¹² κατέχω, hold back, hold fast.

Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς Γαλιλαίας.

44

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι¹ αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, **5**

καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην² Γεννησαρέτ·³ καὶ εἶδεν δύο πλοῖα ἐστῶτα **2**

παρὰ τὴν λίμνην·² οἱ δὲ ἄλιεῖς⁴ ἀποβάντες⁵ ἀπ' αὐτῶν ἀπέπλυναν⁶ τὰ δίκτυα.⁷ **3**

Ἐμβὰς⁸ δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς

ἐπαναγαγεῖν⁹ ὀλίγον.¹⁰ Καὶ καθίσας¹¹ ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους. Ὡς **4**

δὲ ἐπαύσατο¹² λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα, Ἐπανάγαγε⁹ εἰς τὸ βάθος,¹³ καὶ

χαλάσατε¹⁴ τὰ δίκτυα⁷ ὑμῶν εἰς ἄγραν.¹⁵ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ, **5**

Ἐπιστάτα,¹⁶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες¹⁷ οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ

ρήματί σου χαλάσω¹⁴ τὸ δίκτυον.⁷ Καὶ τοῦτο ποιήσαντες, συνέκλεισαν¹⁸ **6**

πλήθος¹⁹ ἰχθύων²⁰ πολὺ· διερρήγνυτο²¹ δὲ τὸ δίκτυον⁷ αὐτῶν· καὶ κατένευσαν²² **7**

τοῖς μετόχοις²³ τοῖς ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι²⁴ αὐτοῖς· καὶ

¹ ἐπικείμεαι, lie on, lie upon. ² λίμνη, ἡς, ἡ, lake. ³ Γεννησαρέτ, ἡ, Gennesaret. ⁴ ἄλιεύς, ὁ, fisherman. ⁵ ἀποβαίνω, get out, go away. ⁶ ἀποπλύνω, wash, rinse. ⁷ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ⁸ ἐμβαίνω, embark. ⁹ ἐπανάγω, put out (to sea), return. ¹⁰ ὀλίγος, little, few. ¹¹ καθίζω, seat, sit. ¹² παύω, cause to cease. ¹³ βάθος, ους, τό, depth, deep. ¹⁴ χαλάω, slacken, let down. ¹⁵ ἄγρα, ας, ἡ, catch, booty. ¹⁶ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ¹⁷ κοπιάω, toil, labor. ¹⁸ συγκλείω, shut, enclose. ¹⁹ πλήθος, ους, τό, multitude. ²⁰ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ²¹ διαρρήσσω, tear asunder. ²² κατανεύω, signal, nod. ²³ μέτοχος, ου, ὁ, partaker, partner. ²⁴ συλλαμβάνω, take, conceive.

ἦλθον καὶ ἔπλησαν¹ ἀμφοτέρα² τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι³ αὐτά. Ἰδὼν δὲ 8
 Σίμων Πέτρος προσέπεσεν⁴ τοῖς γόνασιν⁵ Ἰησοῦ, λέγων, Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι
 ἀνὴρ ἁμαρτωλός⁶ εἰμι, κύριε. Θάμβος⁷ γὰρ περιέσχεν⁸ αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς 9
 σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ⁹ τῶν ἰχθύων¹⁰ ἣ συνέλαβον¹¹ ὁμοίως¹² δὲ καὶ Ἰάκωβον¹³ 10
 καὶ Ἰωάννην, υἱοὺς Ζεβεδαίου,¹⁴ οἳ ἦσαν κοινωνοί¹⁵ τῷ Σίμωνι. Καὶ εἶπεν πρὸς
 τὸν Σίμονα ὁ Ἰησοῦς, Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.¹⁶ Καὶ 11
 καταγαγόντες¹⁷ τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα,¹⁸ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοῦ, ἀνὴρ πλήρης¹⁹ 12
 λέπρας²⁰ καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεήθη²¹ αὐτοῦ, λέγων,
 Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι.²² Καὶ ἐκτείνας²³ τὴν χεῖρα ἥψατο²⁴ 13
 αὐτοῦ, εἰπὼν, Θέλω, καθαρίσθητι.²² Καὶ εὐθέως ἡ λέπρα²⁰ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. 14

¹ πλήθω, fill. ² ἀμφοτέροι, both, both of two. ³ βυθίζω, sink, plunge. ⁴ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ⁵ γόνυ, ατος, τό, knee. ⁶ ἁμαρτωλός, ου, ό, sinner. ⁷ θάμβος, ους, τό, amazement, astonishment. ⁸ περιέχω, surround, seize. ⁹ ἄγρα, ας, ή, catch, booty. ¹⁰ ἰχθύς, ύος, ό, fish. ¹¹ συλλαμβάνω, take, conceive. ¹² ὁμοίως, likewise, in like manner. ¹³ Ἰάκωβος, James, Jacob. ¹⁴ Ζεβεδαῖος, ου, ό, Zebedee. ¹⁵ κοινωνός, οὔ, ό, partner, sharer. ¹⁶ ζωγρέω, capture alive. ¹⁷ κατάγω, bring down, lead down. ¹⁸ ἅπας, each, every. ¹⁹ πλήρης, full. ²⁰ λέπρα, ας, ή, leprosy. ²¹ δέομαι, ask, request. ²² καθαρίζω, cleanse, make clean. ²³ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ²⁴ ἅπτομαι, touch or handle.

Καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν¹ αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελθὼν δείξον² σεαυτὸν³
 τῷ ἱερεῖ,⁴ καὶ προσένεγκε⁵ περὶ τοῦ καθαρισμοῦ⁶ σου, καθὼς προσέταξεν⁷
 Μωσῆς, εἰς μαρτύριον⁸ αὐτοῖς. Διήρχετο⁹ δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ· καὶ 15
 συνήρχοντο¹⁰ ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι¹¹ ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν
 ἀσθενειῶν¹² αὐτῶν. Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν¹³ ἐν ταῖς ἐρήμοις¹⁴ καὶ 16
 προσευχόμενος.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων· καὶ ἦσαν καθήμενοι 17
 Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι,¹⁵ οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης¹⁶ τῆς
 Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας¹⁷ καὶ Ἱερουσαλήμ· καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι¹⁸
 αὐτούς. Καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης¹⁹ ἄνθρωπον ὃς ἦν 18
 παραλελυμένος,²⁰ καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν²¹ καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ 19

¹ παραγγέλλω, order, command. ² δείκνυμι, show, point out. ³ σεαυτοῦ, yourself, of you. ⁴ ἱερεύς, ἑως, ὁ, priest. ⁵ προσφέρω, bring to, offer. ⁶ καθαρισμός, οὐ, ὁ, cleansing, purification. ⁷ προστάσσω, command, order. ⁸ μαρτύριον, οὐ, τό, testimony, witness. ⁹ διέρχομαι, cross over, pass through. ¹⁰ συνέρχομαι, come together, come or go with. ¹¹ θεραπεύω, heal, care for. ¹² ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ¹³ ὑποχωρέω, withdraw, go away. ¹⁴ ἔρημος, οὐ, ἡ, wilderness, desert. ¹⁵ νομοδιδάσκαλος, οὐ, ὁ, teacher of the law. ¹⁶ κώμη, ης, ἡ, village. ¹⁷ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹⁸ ἰάομαι, heal. ¹⁹ κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. ²⁰ παραλύω, relax, enfeeble. ²¹ εἰσφέρω, carry inward, bring in.

μὴ εὐρόντες ποίας¹ εἰσενέγκωσιν² αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα,
 διὰ τῶν κεράμων⁴ καθήκαν⁵ αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ⁶ εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν⁷
 τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ, Ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ 20
 ἁμαρτίαι σου. Καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι⁸ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, 21
 λέγοντες, Τίς ἐστὶν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας;⁹ Τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας,
 εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ θεός; Ἐπιγινούς¹⁰ δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς¹¹ αὐτῶν 22
 ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί διαλογίζεσθε⁸ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Τί ἐστὶν 23
 εὐκοπώτερον,¹² εἰπεῖν, Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν, Ἐγείραι καὶ
 περιπάτει; Ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς 24
 ἀφιέναι ἁμαρτίας – εἶπεν τῷ παραλελυμένῳ¹³ – Σοὶ λέγω, ἔγειραι, καὶ ἄρας τὸ
 κλινιδιόν⁶ σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ παραχρῆμα¹⁴ ἀναστὰς ἐνώπιον 25
 αὐτῶν, ἄρας ἐφ’ ὃ κατέκειτο,¹⁵ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν. 26

¹ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ² εἰσφέρω, carry inward, bring in. ³ δῶμα, τοσ, τό, house, housetop. ⁴ κέραμος, ου, ὁ, clay, roof tile. ⁵ καθίημι, let down, lower. ⁶ κλινίδιον, ου, τό, small bed, cot. ⁷ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁸ διαλογίζομαι, debate, reason. ⁹ βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. ¹⁰ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ¹¹ διαλογισμός, οὔ, ὁ, reasoning, questioning. ¹² εὐκοπώτερον, easier. ¹³ παραλύω, relax, enfeeble. ¹⁴ παραχρῆμα, immediately, instantly. ¹⁵ κατάκειμαι, lie down, lie sick.

Καὶ ἔκστασις¹ ἔλαβεν ἅπαντας,² καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν³
φόβου,⁴ λέγοντες ὅτι Εἶδομεν παράδοξα⁵ σήμερον.⁶

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν, καὶ ἐθεάσατο⁷ τελώνην,⁸ ὀνόματι Λευῖν,⁹ καθήμενον 27
ἐπὶ τὸ τελώνιον,¹⁰ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι. Καὶ καταλιπὼν¹¹ ἅπαντα,² 28
ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. Καὶ ἐποίησεν δοχὴν¹² μεγάλην Λευὶς⁹ αὐτῷ ἐν τῇ 29
οἰκίᾳ αὐτοῦ: καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν⁸ πολλός, καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν
κατακείμενοι.¹³ Καὶ ἐγόγγυζον¹⁴ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς 30
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες, Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν⁸ καὶ ἁμαρτωλῶν¹⁵
ἐσθίετε καὶ πίνετε; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Οὐ χρειάν¹⁶ 31
ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες¹⁷ ἱατροῦ,¹⁸ ἀλλ' οἱ κακῶς¹⁹ ἔχοντες. Οὐκ ἐλήλυθα 32
καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς¹⁵ εἰς μετάνοιαν.²⁰ Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν, 33
Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν²¹ πυκνά,²² καὶ δεήσεις²³ ποιοῦνται,

¹ ἔκστασις, εως, ἡ, bewilderment, ecstasy. ² ἅπας, each, every. ³ πλήθω, fill. ⁴ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ⁵ παράδοξος, strange, wonderful. ⁶ σήμερον, today, now. ⁷ θεάομαι, look at, behold. ⁸ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ⁹ Λευῖς, ὁ, Levi. ¹⁰ τελώνιον, ου, τό, tax office, tax collector's office. ¹¹ καταλείπω, leave, leave behind. ¹² δοχή, ἡς, ἡ, reception, banquet. ¹³ κατάκειμαι, lie down, lie sick. ¹⁴ γογγύζω, mutter, murmur. ¹⁵ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ¹⁶ χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ¹⁷ υγιαίνω, be in good health, am well. ¹⁸ ἱατρός, οῦ, ὁ, physician. ¹⁹ κακῶς, badly, evilly. ²⁰ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ²¹ νηστεύω, fast. ²² πυκνός, frequent, numerous. ²³ δέησις, εως, ἡ, entreaty, prayer.

ὁμοίως¹ καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων: οἱ δὲ σοὶ² ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν; Ὁ δὲ εἶπεν 34
 πρὸς αὐτούς, Μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος,³ ἐν ᾧ ὁ νυμφίος⁴ μετ'
 αὐτῶν ἐστίν, ποιῆσαι νηστεύειν;⁵ Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ⁶ ἀπ'
 αὐτῶν ὁ νυμφίος,⁴ τότε νηστεύσουσιν⁵ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. Ἔλεγεν δὲ καὶ 36
 παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Οὐδεὶς ἐπίβλημα⁷ ἱματίου καινοῦ⁸ ἐπιβάλλει⁹ ἐπὶ
 ἱμάτιον παλαιόν:¹⁰ εἰ δὲ μήγε,¹¹ καὶ τὸ καινὸν⁸ σχίζει,¹² καὶ τῷ παλαιῷ¹⁰ οὐ
 συμφωνεῖ¹³ τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.⁸ Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον¹⁴ νέον¹⁵ εἰς ἀσκοῦς¹⁶ 37
 παλαιούς:¹⁰ εἰ δὲ μήγε,¹¹ ῥήξει¹⁷ ὁ νέος¹⁵ οἶνος¹⁴ τοὺς ἀσκοῦς,¹⁶ καὶ αὐτὸς
 ἐκχυθήσεται,¹⁸ καὶ οἱ ἀσκοὶ¹⁶ ἀπολούνται. Ἀλλὰ οἶνον¹⁴ νέον¹⁵ εἰς ἀσκοῦς¹⁶ 38
 καινοὺς⁸ βλητέον,¹⁹ καὶ ἀμφότεροι²⁰ συντηροῦνται.²¹ Καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν¹⁰ 39
 εὐθέως θέλει νέον:¹⁵ λέγει γάρ, Ὁ παλαιὸς¹⁰ χρηστότερός²² ἐστίν.

¹ ὁμοίως, likewise, in like manner. ² σός, your, yours. ³ νυμφῶνος, ὦνος, ὁ, bridal chamber, wedding hall. ⁴ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. ⁵ νηστεύω, fast. ⁶ ἀπαίρω, take away, depart. ⁷ ἐπίβλημα, τος, τό, patch, patch on a garment. ⁸ καινός, new, fresh. ⁹ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹⁰ παλαιός, old, ancient. ¹¹ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ¹² σχίζω, split, separate. ¹³ συμφωνέω, agree with, agree together. ¹⁴ οἶνος, ου, ὁ, wine. ¹⁵ νέος, new, young. ¹⁶ ἀσκός, οῦ, ὁ, leather bottle, wineskin. ¹⁷ ῥήγνυμι, break apart, throw down. ¹⁸ ἐκχέω, pour out, shed. ¹⁹ βλητέος, must be put, that ought to be put. ²⁰ ἀμφότεροι, both, both of two. ²¹ συντηρέω, preserve, treasure. ²² χρηστός, good, kind.

Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ¹ διαπορεύεσθαι² αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων: **6**
καὶ ἔτιλλον⁴ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυν,⁵ καὶ ἥσθιον, ψάχοντες⁶ ταῖς
χερσίν. Τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς, Τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστιν⁷ ποιεῖν **2**
ἐν τοῖς σάββασιν; Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Οὐδὲ τοῦτο **3**
ἀνέγνωτε,⁸ ὃ ἐποίησεν Δαυὶδ, ὁπότε⁹ ἐπείνασεν¹⁰ αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες; **4**
Ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως¹¹ ἔλαβεν,
καὶ ἔφαγεν, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστιν⁷ φαγεῖν εἰ μὴ
μόνους τοὺς ἱερεῖς;¹² Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι Κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου **5**
καὶ τοῦ σαββάτου.

Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ **6**
διδάσκειν: καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά.¹³ **7**
Παρατήρουν¹⁴ δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει:

¹ δευτερόπρωτος, second-first. ² διαπορεύομαι, pass across, journey through. ³ σπόριμος, grain field, sown. ⁴ τίλλω, pluck, pick. ⁵ στάχυς, υος, ὁ, Stachys, head of grain. ⁶ ψάχω, rub, rub to pieces. ⁷ ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. ⁸ ἀναγινώσκω, read. ⁹ ὁπότε, when. ¹⁰ πεινάω, hunger, am hungry. ¹¹ πρόθεσις, εως, ἡ, setting forth, purpose. ¹² ἱερεὺς, έως, ὁ, priest. ¹³ ξηρός, dry, withered. ¹⁴ παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. ¹⁵ θεραπεύω, heal, care for.

ἵνα εὕρωσιν κατηγορίαν¹ αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ᾗδει τοὺς διαλογισμοὺς² αὐτῶν, καὶ 8

εἶπεν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρᾷ³ ἔχοντι τὴν χεῖρα, Ὑγεραι, καὶ στήθι εἰς τὸ μέσον.

Ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς, Ἐπερωτήσω ὑμᾶς τί, 9

Ὑξεστιν⁴ τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι⁵ ἢ κακοποιῆσαι;⁶ Ψυχὴν σῶσαι ἢ

ἀποκτείνει; Καὶ περιβλεψάμενος⁷ πάντας αὐτούς, εἶπεν αὐτῷ, Ὑκτεινον⁸ τὴν 10

χεῖρά σου. Ὁ δὲ ἐποίησεν καὶ ἀποκατεστάθη⁹ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὲς¹⁰ ὡς ἡ ἄλλη. 11

Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν¹¹ ἀνοίας;¹² καὶ διελάλουν¹³ πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν

ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι: καὶ ἦν 12

διανυκτερεύων¹⁴ ἐν τῇ προσευχῇ¹⁵ τοῦ θεοῦ. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, 13

προσεφώνησεν¹⁶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ: καὶ ἐκλεξάμενος¹⁷ ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς

καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν,¹⁸ Σίμωνα δὲν καὶ ὠνόμασεν¹⁸ Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν 14

¹ κατηγορία, ας, ἡ, accusation, charge. ² διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. ³ ξηρός, dry, withered. ⁴ ὕξεστιν, it is lawful, it is permitted. ⁵ ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right. ⁶ κακοποιέω, do evil, harm. ⁷ περιβλέπομαι, look around, look around on. ⁸ ὑκτείνω, stretch forth, stretch out. ⁹ ἀποκαθίστημι, restore, give back. ¹⁰ ὑγιής, whole, healthy. ¹¹ πλήθω, fill. ¹² ἀνοία, ας, ἡ, folly, foolishness. ¹³ διαλάλέω, discuss, converse together. ¹⁴ διανυκτερεύω, spend the whole night. ¹⁵ προσευχή, ἡς, ἡ, prayer, place for prayer. ¹⁶ προσφωνέω, call to, summon. ¹⁷ ἐκλέγομαι, choose, elect. ¹⁸ ὀνομάζω, name, give a name to. ¹⁹ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew.

τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, Ἰάκωβον¹ καὶ Ἰωάννην, Φίλιππον² καὶ Βαρθολομαῖον,³ 15
 Ματθαῖον⁴ καὶ Θωμᾶν,⁵ Ἰάκωβον¹ τὸν τοῦ Ἀλφαίου,⁶ καὶ Σίμωνα τὸν
 καλούμενον Ζηλωτὴν,⁷ Ἰούδαν⁸ Ἰακώβου,¹ καὶ Ἰούδαν⁸ Ἰσκαριώτην,⁹ ὃς καὶ 16
 ἐγένετο προδότης.¹⁰ Καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ,¹¹ καὶ 17
 ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος¹² πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας¹³
 καὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ τῆς παραλίου¹⁴ Τύρου¹⁵ καὶ Σιδῶνος,¹⁶ οἱ ἦλθον ἀκοῦσαι
 αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι¹⁷ ἀπὸ τῶν νόσων¹⁸ αὐτῶν: καὶ οἱ ὀχλούμενοι¹⁹ ὑπὸ 18
 πνευμάτων ἀκαθάρτων,²⁰ καὶ ἐθεραπεύοντο.²¹ Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι 19
 αὐτοῦ: ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰᾶτο¹⁷ πάντας.

Καὶ αὐτὸς ἐπάρας²³ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν, 20

¹ Ἰάκωβος, James, Jacob. ² Φίλιππος, ου, ό, Philip. ³ Βαρθολομαῖος, ου, ό, Bartholomew. ⁴ Ματθαῖος, ου, ό, Matthew. ⁵ Θωμᾶς, ᾱ, ό, Thomas. ⁶ Ἀλφαῖος, ου, ό, Alphaeus. ⁷ ζηλωτής, οὔ, ό, Zealot, zealot. ⁸ Ἰούδας, α, ό, Judas, Judah. ⁹ Ἰσκαριώτης, ου, ό, Iscariot, man of Kerioth. ¹⁰ προδότης, ου, ό, betrayer, traitor. ¹¹ πεδινός, flat, level. ¹² πλῆθος, ους, τό, multitude. ¹³ Ἰουδαία, ας, ή, Judea. ¹⁴ παράλιος, ου, ή, coastal, on the coast. ¹⁵ Τύρος, ου, ή, Tyre. ¹⁶ Σιδῶν, ὠνος, ή, Sidon. ¹⁷ ἰάομαι, heal. ¹⁸ νόσος, ου, ή, disease, malady. ¹⁹ ὀχλέω, trouble, torment. ²⁰ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ²¹ θεραπεύω, heal, care for. ²² ἅπτομαι, touch or handle. ²³ ἐπαίρω, lift up, raise.

Μακάριοι οἱ πτωχοί,¹ ὅτι ὑμετέρα² ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Μακάριοι οἱ πεινῶντες³ νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε.⁴

21

Μακάριοι οἱ κλαίοντες⁵ νῦν, ὅτι γελάσετε.⁶

Μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν⁷ ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν⁸ ὑμᾶς, 22

καὶ ὀνειδίσωσιν,⁹ καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἕνεκα¹⁰ τοῦ υἱοῦ

τοῦ ἀνθρώπου. Χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε:¹¹ ἰδοὺ γάρ, ὁ 23

μισθὸς¹² ὑμῶν πολλὸς ἐν τῷ οὐρανῷ: κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποιοῦν τοῖς προφήταις οἱ

πατέρες αὐτῶν.

¹ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ² ὑμέτερος, your. ³ πεινάω, hunger, am hungry. ⁴ χορτάζω, eat until full, be filled. ⁵ κλαίω, weep, weep for. ⁶ γελάω, laugh. ⁷ μισέω, hate, detest. ⁸ ἀφορίζω, separate, set apart. ⁹ ὀνειδίζω, reproach, revile. ¹⁰ ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ¹¹ σκιρτάω, leap, leap for joy. ¹² μισθός, οὐ, ὁ, wages, reward.

Πλὴν¹ οὐαὶ² ὑμῖν τοῖς πλουσίοις,³ ὅτι ἀπέχετε⁴ τὴν παράκλησιν⁵ ὑμῶν. 24

Οὐαὶ² ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι,⁶ ὅτι πεινάσετε.⁷ 25

Οὐαὶ² ὑμῖν, οἱ γελῶντες⁸ νῦν, ὅτι πενθήσετε⁹ καὶ κλαύσετε.¹⁰

Οὐαὶ² ὅταν καλῶς¹¹ ὑμᾶς εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι: κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποιοῦν τοῖς 26
ψευδοπροφήταις¹² οἱ πατέρες αὐτῶν.

Ἀλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, Ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς¹³ ὑμῶν, καλῶς¹¹ ποιεῖτε 27

τοῖς μισοῦσιν¹⁴ ὑμᾶς, εὐλογεῖτε¹⁵ τοὺς καταρωμένους¹⁶ ὑμῖν, προσεύχεσθε ὑπὲρ 28

τῶν ἐπηρεαζόντων¹⁷ ὑμᾶς. Τῷ τύπτοντί¹⁸ σε ἐπὶ τὴν σιαγόναν,¹⁹ πάρεχε²⁰ καὶ τὴν 29

ἄλλην: καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα²¹ μὴ κωλύσης.²² 30

Παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου: καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σὰ²³ μὴ ἀπαιτεῖ.²⁴ Καὶ 31

¹ πλὴν, however, but. ² οὐαὶ, woe! alas! woe! ³ πλούσιος, rich. ⁴ ἀπέχω, received, obtain. ⁵ παράκλησις, εως, ἡ, exhortation, consolation. ⁶ ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ⁷ πεινάω, hunger, am hungry. ⁸ γελᾶω, laugh. ⁹ πενθέω, mourn, lament. ¹⁰ κλαίω, weep, weep for. ¹¹ καλῶς, rightly, well. ¹² ψευδοπροφήτης, ου, ὁ, false prophet. ¹³ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ¹⁴ μισέω, hate, detest. ¹⁵ εὐλογέω, bless. ¹⁶ καταράσθαι, curse. ¹⁷ ἐπηρεάζω, mistreat, revile. ¹⁸ τύπτω, smite, beat. ¹⁹ σιαγών, ὄνος, ἡ, cheek, jawbone. ²⁰ παρέχω, offer, afford. ²¹ χιτῶν, ὠνος, ὁ, tunic, garment. ²² κωλύω, forbid, hinder. ²³ σός, your, yours. ²⁴ ἀπαιτέω, ask for, demand.

καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.¹ 32

Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία² ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ οἱ
 ἁμαρτωλοὶ³ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῇτε⁴ τοὺς 33
 ἀγαθοποιούντας⁴ ὑμᾶς, ποία² ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ³ τὸ αὐτὸ
 ποιοῦσιν. Καὶ ἐὰν δανείζητε⁵ παρ' ὧν ἐλπίζετε⁶ ἀπολαβεῖν,⁷ ποία² ὑμῖν χάρις 34
 ἐστίν; Καὶ γὰρ ἁμαρτωλοὶ³ ἁμαρτωλοῖς³ δανείζουσιν,⁵ ἵνα ἀπολάβωσιν⁷ τὰ ἴσα.⁸

Πλὴν⁹ ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς¹⁰ ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε,⁴ καὶ δανείζετε,⁵ μηδὲν 35
 ἀπελπίζοντες:¹¹ καὶ ἔσται ὁ μισθὸς¹² ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου:¹³ ὅτι
 αὐτὸς χρηστός¹⁴ ἐστὶν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους¹⁵ καὶ πονηροὺς. Γίνεσθε οὖν 36
 οἰκτίρμονες,¹⁶ καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων¹⁶ ἐστίν. Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ 37
 οὐ μὴ κριθῆτε. Μὴ καταδικάζετε,¹⁷ καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε:¹⁷ ἀπολύετε, καὶ
 ἀπολυθήσεσθε: δίδετε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν: μέτρον¹⁸ καλόν, πεπιεσμένον¹⁹ καὶ 38

¹ ὁμοίως, likewise, in like manner. ² ποῖος, what sort of? what? of what sort. ³ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ⁴ ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right. ⁵ δανείζω, lend, borrow. ⁶ ἐλπίζω, hope, hope for. ⁷ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ⁸ ἴσος, equal, identical. ⁹ πλὴν, however, but. ¹⁰ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ¹¹ ἀπελπίζω, despair of, expect in return. ¹² μισθός, οὐ, ὁ, wages, reward. ¹³ ὑψιστος, highest, most high. ¹⁴ χρηστός, good, kind. ¹⁵ ἀχάριστος, ungrateful. ¹⁶ οἰκτίρμων, merciful, compassionate. ¹⁷ καταδικάζω, pass sentence upon, condemn. ¹⁸ μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. ¹⁹ πιέζω, press, press down.

σεσαλευμένον¹ καὶ ὑπερεκχυνόμενον² δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον³ ὑμῶν. Τῷ γὰρ
αὐτῷ μέτρῳ⁴ ᾧ μετρεῖτε⁵ ἀντιμετρηθήσεται⁶ ὑμῖν.

Εἶπεν δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, Μήτι⁷ δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν;⁸ Οὐχὶ 39
ἀμφοτέροι⁹ εἰς βόθυνον¹⁰ πεσοῦνται; Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον 40
αὐτοῦ: κατηρτισμένος¹¹ δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. Τί δὲ βλέπεις τὸ 41
κάρφος¹² τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν¹³ τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ
ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;¹⁴ Ἡ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, Ἀδελφέ, ἄφες 42
ἐκβάλω τὸ κάρφος¹² τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου
δοκὸν¹³ οὐ βλέπων; Ὑποκριτά,¹⁵ ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν¹³ ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ
σου, καὶ τότε διαβλέψεις¹⁶ ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος¹² τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ
ἀδελφοῦ σου. Οὐ γάρ ἐστιν δένδρον¹⁷ καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν:¹⁸ οὐδὲ 43
δένδρον¹⁷ σαπρὸν¹⁸ ποιοῦν καρπὸν καλόν. Ἐκαστον γὰρ δένδρον¹⁷ ἐκ τοῦ ἰδίου 44

¹ σαλεύω, shake, excite. ² ὑπερεκχύνω, pour out so that it overflows. ³ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ⁴ μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. ⁵ μετρέω, measure, estimate. ⁶ ἀντιμετρέω, measure in return. ⁷ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁸ ὁδηγέω, lead, guide. ⁹ ἀμφοτέροι, both, both of two. ¹⁰ βόθυνος, ου, ὁ, pit, ditch. ¹¹ καταρτίζω, mend, fit. ¹² κάρφος, ους, τό, speck, dry stalk. ¹³ δοκός, οὔ, ἡ, beam of timber, log. ¹⁴ κατανοέω, observe, understand. ¹⁵ ὑποκριτής, οὔ, ὁ, hypocrite, pretender. ¹⁶ διαβλέπω, see clearly, look intently. ¹⁷ δένδρον, ου, τό, tree. ¹⁸ σαπρός, rotten, worthless.

καρποῦ γινώσκεται. Οὐ γὰρ ἐξ ἄκανθῶν¹ συλλέγουσιν² σῦκα,³ οὐδὲ ἐκ βάτου⁴
 τρυγῶσιν⁵ σταφυλὴν.⁶ Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ⁷ τῆς⁴⁵
 καρδίας αὐτοῦ προφέρει⁸ τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ
 θησαυροῦ⁷ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει⁸ τὸ πονηρόν: ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος
 τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

Τί δέ με καλεῖτε, Κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω; Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με⁴⁶
 καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω¹⁰ ὑμῖν τίνι ἔστιν ὅμοιος:
 ὅμοιός¹¹ ἔστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι¹² οἰκίαν, ὃς ἔσκαψεν¹³ καὶ ἐβάθυνεν,¹⁴ καὶ⁴⁸
 ἔθηκεν θεμέλιον¹⁵ ἐπὶ τὴν πέτραν:¹⁶ πλημμύρας¹⁷ δὲ γενομένης, προσέρρηξεν¹⁸
 ὁ ποταμὸς¹⁹ τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν²⁰ σαλεῦσαι²¹ αὐτήν: τεθεμελίωτο²²
 γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.¹⁶ Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιός¹¹ ἔστιν ἀνθρώπῳ⁴⁹

¹ ἄκανθα, ἡς, ἡ, thorn, thorn bush. ² συλλέγω, collect, gather. ³ σῦκον, ου, τό, fig. ⁴ βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). ⁵ τρυγᾶω, gather in, harvest. ⁶ σταφυλή, ἡς, ἡ, grape, bunch of grapes. ⁷ θησαυρός, οὔ, ὁ, storehouse, treasure. ⁸ προφέρω, bring forth, produce. ⁹ περισσευμα, τος, τό, superfluity, abundance. ¹⁰ ὑποδείκνυμι, show, indicate. ¹¹ ὅμοιος, like, similar. ¹² οἰκοδομέω, build up, construct. ¹³ σκάπτω, dig. ¹⁴ βαθύνω, deepen, go down deep. ¹⁵ θεμέλιος, ου, ὁ, foundation. ¹⁶ πέτρα, ας, ἡ, rock. ¹⁷ πλημμύρα, ας, ἡ, flood. ¹⁸ προσρήγνυμι, dash against. ¹⁹ ποταμός, οὔ, ὁ, river, stream. ²⁰ ἰσχύω, be strong, able. ²¹ σαλεύω, shake, excite. ²² θεμελιόω, lay a foundation, found.

οικοδομήσαντι¹ οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς² θεμελίου·³ ἣ προσέρρηξεν⁴ ὁ ποταμός,
καὶ εὐθέως ἔπεσεν, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα⁶ τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

Ἐπεὶ⁷ δὲ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς⁸ τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν **7**
εἰς Καπερναοῦμ.⁹

Ἐκατοντάρχου¹⁰ δέ τινος δοῦλος κακῶς¹¹ ἔχων ἔμελλεν τελευτᾶν,¹² ὃς ἦν αὐτῷ **2**
ἔντιμος.¹³ Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους **3**
τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ¹⁴ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. Οἱ δέ, **4**
παραγενόμενοι¹⁵ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως,¹⁶ λέγοντες
ὅτι ἄξιός¹⁷ ἐστὶν ᾧ παρέξει¹⁸ τοῦτο· ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν **5**
συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν¹ ἡμῖν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. Ἦδη **6**
δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν¹⁹ ἀπέχοντος²⁰ ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψεν πρὸς αὐτὸν ὁ

¹οικοδομέω, build up, construct. ²χωρίς, separate, apart from (gen). ³θεμέλιος, ου, ὁ, foundation. ⁴προσρήγνυμι, dash against. ⁵ποταμός, οὔ, ὁ, river, stream. ⁶ῥῆγμα, τος, τό, wreck, ruin. ⁷ἐπεὶ, when, since. ⁸ἀκοή, ἡς, ἡ, hearing, report. ⁹Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ¹⁰ἐκατοντάρχης, centurion. ¹¹κακῶς, badly, evilly. ¹²τελευτάω, die, end. ¹³ἔντιμος, valued, precious. ¹⁴διασώζω, save, bring safely to. ¹⁵παραγίνομαι, come, arrive. ¹⁶σπουδαίως, with haste, diligently. ¹⁷ἄξιος, worthy, deserving. ¹⁸παρέχω, offer, afford. ¹⁹μακράν, far away. ²⁰ἀπέχω, received, obtain.

ἐκατόνταρχος¹ φίλους,² λέγων αὐτῷ, Κύριε, μὴ σκύλλου·³ οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς⁴
 ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην⁵ μου εἰσέλθῃς· διὸ οὐδὲ ἑμαυτὸν⁶ ἡξίωσα⁷ πρὸς σε ἐλθεῖν·⁷
 ἀλλ' εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται⁸ ὁ παῖς⁹ μου. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ⁸
 ἐξουσίαν τασσόμενος,¹⁰ ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν⁶ στρατιώτας,¹¹ καὶ λέγω τούτῳ,
 Πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, Ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου,
 Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν¹² αὐτόν, καὶ⁹
 στραφεὶς¹³ τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν, Λέγω ὑμῖν, οὔτε ἐν τῷ Ἰσραὴλ
 τοσαύτην¹⁴ πίστιν εὑρον. Καὶ ὑποστρέψαντες¹⁵ οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον¹⁰
 εὑρον τὸν ἀσθενοῦντα¹⁶ δούλον ὑγιαίνοντα.¹⁷

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑξῆς,¹⁸ ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναῖν·¹⁹ καὶ¹¹
 συνεπορεύοντο²⁰ αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί,⁴ καὶ ὄχλος πολὺς. Ὡς δὲ¹²
 ἤγγισεν²¹ τῇ πύλῃ²² τῆς πόλεως, καὶ ἰδού, ἐξεκομίζετο²³ τεθνηκώς,²⁴ υἱὸς

¹ ἐκατοντάρχης, centurion. ² φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ³ σκύλλω, trouble, bother. ⁴ ἱκανός, sufficient, able. ⁵ στέγη, ης, ἡ, roof, flat roof of a house. ⁶ ἑμαυτοῦ, of myself. ⁷ ἡξιόω, consider worthy. ⁸ ἰάομαι, heal. ⁹ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁰ τάσσω, arrange, appoint. ¹¹ στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ¹² θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹³ στρέφω, turn, am converted. ¹⁴ τοσοῦτος, so great, so much. ¹⁵ ὑποστρέφω, return, turn back. ¹⁶ ἀσθενέω, be weak, sick. ¹⁷ ὑγιαίνω, be in good health, am well. ¹⁸ ἑξῆς, next, next in order. ¹⁹ Ναῖν, ἡ, Nain. ²⁰ συμπορεύομαι, come together, travel with. ²¹ ἐγγίζω, come near, approach. ²² πύλη, ης, ἡ, gate, porch. ²³ ἐκκομίζω, carry out. ²⁴ θνήσκω, die, am dying.

μονογενῆς¹ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ χήρα·² καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς³ σὺν
αὐτῇ. Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη⁴ ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, Μὴ 13
κλαῖε.⁵ Καὶ προσελθὼν ἥψατο⁶ τῆς σοροῦ·⁷ οἱ δὲ βαστάζοντες⁸ ἔστησαν. Καὶ 14
εἶπεν, Νεανίσκε,⁹ σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. Καὶ ἀνεκάθισεν¹⁰ ὁ νεκρός, καὶ ἤρξατο 15
λαλεῖν. Καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Ἔλαβεν δὲ φόβος¹¹ πάντας, καὶ 16
ἐδόξαζον τὸν θεόν, λέγοντες ὅτι Προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι
Ἐπεσκέψατο¹² ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ 17
Ἰουδαίᾳ¹³ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.¹⁴

Καὶ ἀπήγγειλαν¹⁵ Ἰωάννη οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. Καὶ 18
προσκαλεσάμενος¹⁶ δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ἔπεμψεν πρὸς
τὸν Ἰησοῦν, λέγων, Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;¹⁷ 20
Παραγενόμενοι¹⁸ δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπον, Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς¹⁹

¹ μονογενῆς, only begotten, only. ² χήρα, ας, ἡ, widow. ³ ἱκανός, sufficient, able. ⁴ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ⁵ κλαίω, weep, weep for. ⁶ ἥπτομαι, touch or handle. ⁷ σορός, οὔ, ἡ, coffin, bier. ⁸ βαστάζω, bear, carry. ⁹ νεανίσκος, ου, ὁ, youth, young man. ¹⁰ ἀνακαθίζω, sit up. ¹¹ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ¹² ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. ¹³ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹⁴ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ¹⁵ ἀπαγγέλλω, announce, report. ¹⁶ προσκαλέω, summon. ¹⁷ προσδοκάω, wait for, look for. ¹⁸ παραγίνομαι, come, arrive. ¹⁹ βαπτιστής, οὔ, ὁ, baptist, baptizer.

ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς σε, λέγων, Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;¹ 21

Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσεν² πολλοὺς ἀπὸ νόσων³ καὶ μαστίγων⁴ καὶ

πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο⁵ τὸ βλέπειν. Καὶ 22

ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες ἀπαγγείλατε⁶ Ἰωάννῃ ἃ εἶδετε

καὶ ἠκούσατε: ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν,⁷ χωλοὶ⁸ περιπατοῦσιν, λεπροὶ⁹

καθαρίζονται,¹⁰ κωφοὶ¹¹ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ¹² εὐαγγελίζονται: 23

καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ¹³ ἐν ἐμοί.

Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, 24

Τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον¹⁴ θεάσασθαι;¹⁵ Κάλαμον¹⁶ ὑπὸ ἀνέμου¹⁷

σαλευόμενον;¹⁸ Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; Ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς¹⁹ ἱματίοις 25

ἡμφιεσμένον;²⁰ Ἰδοὺ, οἱ ἐν ἱματισμῷ²¹ ἐνδόξῳ²² καὶ τρυφῇ²³ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς

¹ προσδοκάω, wait for, look for. ² θεραπεύω, heal, care for. ³ νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ⁴ μᾶστιξ, ἰγος, ἡ, whip, scourge. ⁵ χαρίζομαι, give freely, forgive. ⁶ ἀπαγγέλλω, announce, report. ⁷ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ⁸ χωλός, lame, deprived of a foot. ⁹ λεπρός, οὐ, ὁ, scaly, leprous. ¹⁰ καθαρίζω, cleanse, make clean. ¹¹ κωφός, deaf, dumb. ¹² πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹³ σκανδαλίζω, cause to stumble. ¹⁴ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ¹⁵ θεάομαι, look at, behold. ¹⁶ κάλαμος, ου, ὁ, reed, reed-pen. ¹⁷ ἄνεμος, ου, ὁ, wind. ¹⁸ σαλεύω, shake, excite. ¹⁹ μαλακός, soft, effeminate. ²⁰ ἀμφιέννυμι, clothe, dress. ²¹ ἱματισμός, οὐ, ὁ, clothing. ²² ἐνδοξός, honored, glorious. ²³ τρυφή, ἡς, ἡ, reveling, luxury.

βασιλείοις¹ εἰσίν. Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; Προφήτην; Ναί,² λέγω ὑμῖν, καὶ 26
 περισσότερον³ προφήτου. Οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται, Ἰδοὺ, ἐγὼ 27
 ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ⁴ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει⁵ τὴν ὁδὸν
 σου ἔμπροσθέν⁶ σου. Λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς⁷ γυναικῶν προφήτης 28
 Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ⁸ οὐδεὶς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος⁹ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ
 μείζων αὐτοῦ ἐστιν. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι¹⁰ ἐδικαίωσαν¹¹ τὸν 29
 θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα¹² Ἰωάννου· οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ¹³ 30
 τὴν βουλὴν¹⁴ τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν¹⁵ εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ. Τίτι 31
 οὖν ὁμοιώσω¹⁶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς¹⁷ ταύτης, καὶ τίτι εἰσὶν ὅμοιοι;¹⁸ 32
 Ὅμοιοί¹⁸ εἰσιν παιδίῳ τοῖς ἐν ἀγορᾷ¹⁹ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν²⁰
 ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν, Ἡὐλήσαμεν²¹ ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε²²
 ἐθρηνήσαμεν²³ ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. Ἐλήλυθεν γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς 33

¹ βασιλειος, kingly, royal. ² ναί, yes, truly. ³ περισσός, excessive, abundant. ⁴ πρό, before (gen), before. ⁵ κατασκευάζω, prepare, build. ⁶ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁷ γεννητός, born, begotten. ⁸ βαπτιστής, οὐ, ὁ, baptist, baptizer. ⁹ μικρός, small, little. ¹⁰ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ¹¹ δικαίω, justify, pronounce righteous. ¹² βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ¹³ νομικός, pertaining to the law. ¹⁴ βουλή, ἥς, ἡ, counsel, purpose. ¹⁵ ἀθετέω, reject, annul. ¹⁶ ὁμοίω, make like, liken. ¹⁷ γενεά, ἅς, ἡ, generation. ¹⁸ ὅμοιος, like, similar. ¹⁹ ἀγορά, ἅς, ἡ, marketplace, place of assembly. ²⁰ προσφωνέω, call to, summon. ²¹ αὐλέω, play a flute, play the flute. ²² ὀρχέομαι, dance. ²³ θρηνέω, lament, mourn. ²⁴ κλαίω, weep, weep for.

μήτε¹ ἄρτον ἐσθίων μήτε¹ οἶνον² πίνων, καὶ λέγετε, Δαιμόνιον ἔχει: ἐλήλυθεν ὁ 34
 υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε, Ἴδού, ἄνθρωπος φάγος³ καὶ
 οἰνοπότης,⁴ φίλος⁵ τελωνῶν⁶ καὶ ἁμαρτωλῶν.⁷ Καὶ ἐδικαιώθη⁸ ἡ σοφία ἀπὸ τῶν 35
 τέκνων αὐτῆς πάντων.

Ἦρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ: καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν 36
 οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου ἀνεκλίθη.⁹ Καὶ ἰδού, γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν 37
 ἁμαρτωλὸς,⁷ ἐπιγνοῦσα¹⁰ ὅτι ἀνάκειται¹¹ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα¹²
 ἀλάβαστρον¹³ μύρου,¹⁴ καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω¹⁵ κλαίουσα,¹⁶ 38
 ἤρξατο βρέχειν¹⁷ τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν,¹⁸ καὶ ταῖς θριξίν¹⁹ τῆς
 κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσεν,²⁰ καὶ κατεφίλει²¹ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφεν²² τῷ
 μύρῳ.¹⁴ Ἴδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων, Οὗτος, εἰ 39

¹ μήτε, neither, nor. ² οἶνος, ου, ὁ, wine. ³ φάγος, ου, ὁ, glutton. ⁴ οἰνοπότης, ου, ὁ, drunkard, excessive wine-drinker. ⁵ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁶ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ⁷ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ⁸ δικαιώ, justify, pronounce righteous. ⁹ ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ¹⁰ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ¹¹ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ¹² κομίζω, receive, bring. ¹³ ἀλάβαστρον, ου, τό, alabaster jar. ¹⁴ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ¹⁵ ὀπίσω, behind, after (gen). ¹⁶ κλαίω, weep, weep for. ¹⁷ βρέχω, send rain, rain. ¹⁸ δάκρυν, ου, τό, teardrop, a tear. ¹⁹ θρίξ, τριχός, ή, hair. ²⁰ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ²¹ καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. ²² ἀλείφω, anoint.

ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπή¹ ἢ γυνὴ ἣτις ἄπτεται² αὐτοῦ, ὅτι
 ἁμαρτωλός³ ἐστίν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν, Σίμων, ἔχω σοί 40
 τι εἰπεῖν. Ὁ δὲ φησιν, Διδάσκαλε, εἰπέ. Δύο χρεωφειλέται⁴ ἦσαν δανειστῇ⁵ τινί: 41
 ὁ εἷς ὥφειλεν⁶ δηνάρια⁷ πεντακόσια,⁸ ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα.⁹ Μὴ ἐχόντων δὲ 42
 αὐτῶν ἀποδοῦναι,¹⁰ ἀμφοτέροις¹¹ ἐχαρίσατο.¹² Τίς οὖν αὐτῶν, εἶπέ, πλεῖον 43
 αὐτὸν ἀγαπήσει; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν, Ὑπολαμβάνω¹³ ὅτι ὃ τὸ πλεῖον 44
 ἐχαρίσατο.¹² Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ὁρθῶς¹⁴ ἔκρινας. Καὶ στραφεὶς¹⁵ πρὸς τὴν 44
 γυναῖκα, τῷ Σίμωνι ἔφη, Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; Εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν
 οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας: αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν¹⁶ ἔβρεξέν¹⁷
 μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξίν¹⁸ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξεν.¹⁹ Φίλημά²⁰ μοι 45
 οὐκ ἔδωκας: αὕτη δέ, ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπεν²¹ καταφιλοῦσά²² μου τοὺς
 πόδας. Ἐλαίω²³ τὴν κεφαλὴν μου οὐκ ἤλειψας:²⁴ αὕτη δὲ μύρω²⁵ ἤλειψέν²⁴ μου 46

¹ ποταπός, what kind of? what type of? ² ἄπτομαι, touch or handle. ³ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ⁴ χρεωφειλέτης, ου, ὁ, debtor. ⁵ δανειστής, ὁ, lender, creditor. ⁶ ὀφείλω, owe, ought. ⁷ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ⁸ πεντακόσιοι, five hundred, 500. ⁹ πεντήκοντα, fifty, 50. ¹⁰ ἀποδίδωμι, give back, pay. ¹¹ ἀμφοτέροι, both, both of two. ¹² χαρίζομαι, give freely, forgive. ¹³ ὑπολαμβάνω, take up, receive. ¹⁴ ὀρθῶς, rightly, correctly. ¹⁵ στρέφω, turn, am converted. ¹⁶ δάκρυον, ου, τό, teardrop, a tear. ¹⁷ βρέχω, send rain, rain. ¹⁸ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ¹⁹ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ²⁰ φίλημα, τος, τό, kiss. ²¹ διαλείπω, stop, cease. ²² καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. ²³ ἔλαιον, ου, τό, olive oil. ²⁴ ἀλείφω, anoint. ²⁵ μύρον, ου, τό, ointment, perfume.

τοὺς πόδας. Οὐ χάριν,¹ λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι 47
 ἠγάπησεν πολὺ· ὧ δὲ ὀλίγον² ἀφίεται, ὀλίγον² ἀγαπᾷ. Εἶπεν δὲ αὐτῇ, Ἀφέωνταί 48
 σου αἱ ἁμαρτίαι. Καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι³ λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Τίς οὗτός 49
 ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφήσιν; Εἶπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, Ἡ πίστις σου 50
 σέσωκέν σε: πορεύου εἰς εἰρήνην.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς,⁴ καὶ αὐτὸς διώδευεν⁵ κατὰ πόλιν καὶ κώμην,⁶ 8
 κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ: καὶ οἱ δώδεκα σὺν
 αὐτῷ, καὶ γυναῖκές τινες αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι⁷ ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν 2
 καὶ ἀσθενειῶν,⁸ Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνή,⁹ ἀφ' ἧς δαιμόνια ἐπτὰ
 ἐξεληλύθει, καὶ Ἰωάννα¹⁰ γυνὴ Χουζᾶ¹¹ ἐπιτρόπου¹² Ἡρώδου,¹³ καὶ Σουσάννα,¹⁴ 3
 καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν¹⁵ αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

¹ χάριν, in favor of, for the pleasure of. ² ὀλίγος, little, few. ³ συνανάκειμαι, recline at table with. ⁴ καθεξῆς, successively, in order. ⁵ διοδεύω, travel through, go about. ⁶ κώμη, ης, ἡ, village. ⁷ θεραπεύω, heal, care for. ⁸ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ⁹ Μαγδαληνή, ης, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ¹⁰ Ἰωάννα, ας, ἡ, Joanna. ¹¹ Χουζᾶς, ᾶ, ὁ, Chuza. ¹² ἐπίτροπος, ου, ὁ, guardian, steward. ¹³ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ¹⁴ Σουσάννα, ης, ἡ, Susanna, Susannah. ¹⁵ διακονέω, serve, minister.

Συνιόντος¹ δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων² πρὸς αὐτόν, 4
 εἶπεν διὰ παραβολῆς, Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι τὸν σπόρον³ αὐτοῦ. Καὶ 5
 ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ὁ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη,⁴ καὶ τὰ
 πετεινὰ⁵ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν⁶ αὐτό. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν,⁷ καὶ 6
 φυὲν⁸ ἐξηράνθη,⁹ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἱκμάδα.¹⁰ Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν 7
 ἀκανθῶν,¹¹ καὶ συμφυεῖσαι¹² αἱ ἀκανθαὶ¹¹ ἀπέπνιξαν¹³ αὐτό. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν 8
 εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν⁸ ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα.¹⁴
 Ταῦτα λέγων ἐφώνει,¹⁵ Ὁ ἔχων ὦτα¹⁶ ἀκούειν ἀκουέτω.

Ἐπηρεώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, Τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη; Ὁ δὲ 9
 εἶπεν, Ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια¹⁷ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ: τοῖς δὲ
 λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσιν, καὶ ἀκούοντες μὴ
 συνιῶσιν.¹⁸ Ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή: Ὁ σπόρος³ ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. Οἱ 11

¹ σύνειμι, be with, come together. ² ἐπιπορεύομαι, journey to, travel to. ³ σπόρος, ου, ὁ, seed (sown), seed for sowing. ⁴ καταπατέω, trample under foot. ⁵ πετεινόν, ου, τό, bird. ⁶ κατεσθίω, eat up, devour. ⁷ πέτρα, ας, ἡ, rock. ⁸ φύω, grow up, spring up. ⁹ ξηραίνω, dry up, parch. ¹⁰ ἱκμάς, ἄδος, ἡ, moisture. ¹¹ ἀκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ¹² συμφύω, grow at the same time. ¹³ ἀποπνίγω, choke, drown. ¹⁴ ἑκατονταπλασίον, hundred times, hundredfold. ¹⁵ φωνέω, call, crow. ¹⁶ οὖς, ους, τό, ear. ¹⁷ μυστήριον, ου, τό, secret, mystery. ¹⁸ συνίημι, understand, consider.

δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἴτα¹ ἔρχεται ὁ διάβολος² καὶ αἶρει τὸν
 λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς¹³
 πέτρας³ οἱ, ὅταν ἀκούσωσιν, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν⁴
 οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ⁵ ἀφίστανται.⁶
 Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας⁷ πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν⁸¹⁴
 καὶ πλούτου⁹ καὶ ἡδονῶν¹⁰ τοῦ βίου¹¹ πορευόμενοι συμπνίγονται,¹² καὶ οὐ
 τελεσφοροῦσιν.¹³ Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ¹⁵
 ἀγαθῇ, ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν,¹⁴ καὶ καρποφοροῦσιν¹⁵ ἐν ὑπομονῇ.¹⁶

Οὐδεὶς δὲ λύχον¹⁷ ἄψας¹⁸ καλύπτει¹⁹ αὐτὸν σκεύει,²⁰ ἢ ὑποκάτω²¹ κλίνης²²¹⁶
 τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας²³ ἐπιτίθησιν,²⁴ ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι²⁵ βλέπωσιν τὸ

¹ εἴτα, then, thereafter. ² διάβολος, ου, ὁ, slanderer, accuser. ³ πέτρα, ας, ἡ, rock. ⁴ ῥίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. ⁵ πειρασμός, οὔ, ὁ, temptation, trial. ⁶ ἀφίστημι, withdraw, depart. ⁷ ἀκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ⁸ μέριμνα, ης, ἡ, care, anxiety. ⁹ πλοῦτος, ου, ὁ, wealth, riches. ¹⁰ ἡδονή, ης, ἡ, pleasure, lust. ¹¹ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ¹² συμπνίγω, choke, choke utterly. ¹³ τελεσφορέω, produce mature fruit. ¹⁴ κατέχω, hold back, hold fast. ¹⁵ καρποφορέω, bear fruit. ¹⁶ ὑπομονή, ης, ἡ, endurance, perseverance. ¹⁷ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ¹⁸ ἄπτω, touch, kindle. ¹⁹ καλύπτω, cover, veil. ²⁰ σκεῦος, ους, τό, vessel, goods (plural). ²¹ ὑποκάτω, under, below. ²² κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. ²³ λυχνία, ας, ἡ, lampstand. ²⁴ ἐπιτίθημι, lay upon, put. ²⁵ εἰσπορεύομαι, enter, journey into.

φῶς. Οὐ γάρ ἐστιν κρυπτόν,¹ ὃ οὐ φανερόν² γενήσεται: οὐδὲ ἀπόκρυφον,³ ὃ οὐ 17
 γνωσθήσεται καὶ εἰς φανερόν² ἔλθῃ. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε: ὅς γὰρ ἐὰν ἔχη, 18
 δοθήσεται αὐτῷ: καὶ ὅς ἐὰν μὴ ἔχη, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Παρεγένοντο⁴ δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο 19
 συντυχεῖν⁵ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. Καὶ ἀπηγγέλη⁶ αὐτῷ, λεγόντων, Ἡ μήτηρ σου 20
 καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν 21
 πρὸς αὐτούς, Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ
 ἀκούοντες καὶ ποιοῦντες αὐτόν.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη⁷ εἰς πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ 22
 αὐτοῦ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Διέλθωμεν⁸ εἰς τὸ πέραν⁹ τῆς λίμνης.¹⁰ Καὶ
 ἀνήχθησαν.¹¹ Πλεόντων¹² δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσεν:¹³ καὶ κατέβη λαῖλαψ¹⁴ ἀνέμου¹⁵ 23

¹ κρυπτός, hidden, secret. ² φανερός, manifest, apparent. ³ ἀπόκρυφος, hidden, secret. ⁴ παραγίνομαι, come, arrive. ⁵ συντυγχάνω, meet with, join. ⁶ ἀπαγγέλλω, announce, report. ⁷ ἐμβαίνω, embark. ⁸ διέρχομαι, cross over, pass through. ⁹ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ¹⁰ λίμνη, ἡς, ἡ, lake. ¹¹ ἀνάγω, lead up, restore. ¹² πλέω, sail. ¹³ ἀφυπνόω, fall asleep. ¹⁴ λαῖλαψ, απος, ἡ, hurricane, storm. ¹⁵ ἄνεμος, ου, ὁ, wind.

εἰς τὴν λίμνην,¹ καὶ συνεπληροῦντο,² καὶ ἐκινδύνευον.³ Προσελθόντες δὲ 24
 διήγειραν⁴ αὐτόν, λέγοντες, Ἐπιστάτα,⁵ ἐπιστάτα,⁵ ἀπολλύμεθα. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς
 ἐπετίμησεν⁶ τῷ ἀνέμῳ⁷ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο,⁸ καὶ
 ἐγένετο γαλήνη.⁹ Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ποῦ¹⁰ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; Φοβηθέντες δὲ 25
 ἐθαύμασαν,¹¹ λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, Τίς ἄρα¹² οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς
 ἀνέμοις⁷ ἐπιτάσσει¹³ καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν¹⁴ αὐτῷ;

Καὶ κατέπλευσαν¹⁵ εἰς τὴν χώραν¹⁶ τῶν Γαδαρηνῶν,¹⁷ ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν¹⁸ τῆς 26
 Γαλιλαίας. Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν¹⁹ αὐτῷ ἀνὴρ τις ἐκ τῆς 27
 πόλεως, ὃς εἶχεν δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν,²⁰ καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο,²¹
 καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.²² Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ 28
 ἀνακράξας,²³ προσέπεσεν²⁴ αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν, Τί ἐμοὶ καὶ σοί,

¹ λίμνη, ης, ἡ, lake. ² συμπληρώω, fulfill, be swamped. ³ κινδυνεύω, be in danger, am in danger. ⁴ διεγείρω, arouse completely, stir up. ⁵ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ⁶ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁷ ἄνεμος, ου, ὁ, wind. ⁸ παύω, cause to cease. ⁹ γαλήνη, ης, ἡ, calm. ¹⁰ ποῦ, where?. ¹¹ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹² ἄρα, so? (introduces a question). ¹³ ἐπιτάσσω, command, give order. ¹⁴ ὑπακούω, obey, listen. ¹⁵ καταπλέω, sail down. ¹⁶ χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹⁷ Γαδαρηνός, from Gadara, Gadarene. ¹⁸ ἀντιπέραν, on the opposite side or shore. ¹⁹ ὑπαντάω, meet, go to meet. ²⁰ ἱκανός, sufficient, able. ²¹ ἐνδιδύσκω, dress, put on. ²² μνήμα, τος, τό, grave, tomb. ²³ ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ²⁴ προσπίπτω, fall upon, fall down before.

Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου;¹ Δέομαι² σου, μή με βασανίσῃς.³ 29

Παρήγγειλεν⁴ γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ⁵ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου:
πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει⁶ αὐτόν, καὶ ἐδεσμεῖτο⁷ ἀλύσειν⁸ καὶ πέδαις⁹
φυλασσόμενος,¹⁰ καὶ διαρρήσων¹¹ τὰ δεσμὰ¹² ἠλαύνετο¹³ ὑπὸ τοῦ δαίμονος¹⁴ εἰς
τὰς ἐρήμους.¹⁵ Ἐπηρώτησεν δὲ αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Τί σοι ἐστὶν ὄνομα; Ὁ 30

δὲ εἶπεν, Λεγεών,¹⁶ ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν. Καὶ παρεκάλει 31

αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ¹⁷ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον¹⁸ ἀπελθεῖν. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη¹⁹ 32

χοίρων²⁰ ἱκανῶν²¹ βοσκομένων²² ἐν τῷ ὄρει: καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ
αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. Καὶ ἐπέτρεψεν²³ αὐτοῖς. Ἐξελθόντα δὲ τὰ 33

δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους:²⁰ καὶ ὥρμησεν²⁴ ἡ ἀγέλη
κατὰ τοῦ κρημνοῦ²⁵ εἰς τὴν λίμνην,²⁶ καὶ ἀπεπνίγη.²⁷ Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες²² 34

τὸ γεγενημένον ἔφυγον,²⁸ καὶ ἀπήγγειλαν²⁹ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.³⁰ 35

¹ ὑψιστος, highest, most high. ² δέομαι, ask, request. ³ βασανίζω, torment, torture. ⁴ παραγγέλλω, order, command. ⁵ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ⁶ συναρπάζω, seize, drag away. ⁷ δεσμέω, bind. ⁸ ἄλυσις, εως, ἡ, chain. ⁹ πέδη, ης, ἡ, fetter, shackle. ¹⁰ φυλάσσω, guard, keep. ¹¹ διαρρήσσω, tear asunder. ¹² δεσμός, οὔ, ὁ, chain, bond. ¹³ ἐλαύνω, drive or push, row. ¹⁴ δαίμων, ονος, ὁ, demon, evil spirit. ¹⁵ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ¹⁶ λεγεών, ὠνος, ἡ, legion, very large number. ¹⁷ ἐπιτάσσω, command, give order. ¹⁸ ἄβυσσος, ου, ἡ, bottomless, incomprehensible depth. ¹⁹ ἀγέλη, ης, ἡ, herd, flock. ²⁰ χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. ²¹ ἱκανός, sufficient, able. ²² βόσκω, feed. ²³ ἐπιτρέπω, permit, allow. ²⁴ ὀρμάω, hasten on, rush. ²⁵ κρημός, οὔ, ὁ, steep bank, cliff. ²⁶ λίμνη, ης, ἡ, lake. ²⁷ ἀποπνίγω, choke, drown. ²⁸ φεύγω, flee, escape. ²⁹ ἀπαγγέλλω, announce, report. ³⁰ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm.

Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός· καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ εὔρον καθήμενον
τὸν ἄνθρωπον ἄφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον¹ καὶ σωφρονοῦντα,²
παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν. Ἀπήγγειλαν³ δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ 36
ιδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς.⁴ Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν⁵ τὸ πλῆθος⁶ τῆς 37
περιχώρου⁷ τῶν Γαδαρηνῶν⁸ ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ⁹ μεγάλῳ
συνείχοντο·¹⁰ αὐτὸς δὲ ἐμβὰς¹¹ εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν.¹² Ἐδέετο¹³ δὲ αὐτοῦ ὁ 38
ἄνθρωπος ἄφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια εἶναι σὺν αὐτῷ. Ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν ὁ
Ἰησοῦς λέγων, Ὑπόστρεφε¹² εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ¹⁴ ὅσα ἐποίησέν σοι ὁ 39
θεός. Καὶ ἀπῆλθεν, καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ
Ἰησοῦς.

¹ ἱματίζω, dress, clothe. ² σωφρονέω, be of sound mind, judgment. ³ ἀπαγγέλλω, announce, report. ⁴ δαιμονίζομαι, am demon possessed. ⁵ ἅπας, each, every. ⁶ πλῆθος, οὗς, τό, multitude. ⁷ περίχωρος, ου, ή, neighboring. ⁸ Γαδαρηνός, from Gadara, Gadarene. ⁹ φόβος, ου, ὁ, fear, terror. ¹⁰ συνέχω, hold fast, oppress. ¹¹ ἐμβαίνω, embark. ¹² ὑποστρέφω, return, turn back. ¹³ δέομαι, ask, request. ¹⁴ διηγέομαι, relate fully, relate in full.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι¹ τὸν Ἰησοῦν, ἀπεδέξατο² αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ 40
 πάντες προσδοκῶντες³ αὐτόν. Καὶ ἰδού, ἦλθεν ἀνὴρ ὃν ὄνομα Ἰάειρος,⁴ καὶ 41
 αὐτὸς ἄρχων⁵ τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχεν, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ
 παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· ὅτι θυγάτηρ⁶ μονογενὴς⁷ ἦν 42
 αὐτῷ ὡς ἐτῶν⁸ δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκειν. Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν οἱ ὄχλοι
 συνέπνιγον⁹ αὐτόν.

Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ρύσει¹⁰ αἵματος ἀπὸ ἐτῶν⁸ δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς¹¹ 43
 προσαναλώσασα¹² ὅλον τὸν βίον¹³ οὐκ ἴσχυεν¹⁴ ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι,¹⁵ 44
 προσελθοῦσα ὀπισθεν,¹⁶ ἥψατο¹⁷ τοῦ κρασπέδου¹⁸ τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ
 παραχρῆμα¹⁹ ἔστη ἡ ρύσις¹⁰ τοῦ αἵματος αὐτῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Τίς ὁ 45
 ἀψάμενός¹⁷ μου; Ἀρνούμενων²⁰ δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ,
 Ἐπιστάτα,²¹ οἱ ὄχλοι συνέχουσιν²² σε καὶ ἀποθλίβουσιν,²³ καὶ λέγεις, Τίς ὁ

¹ ὑποστρέφω, return, turn back. ² ἀποδέχομαι, receive gladly, welcome. ³ προσδοκάω, wait for, look for. ⁴ Ἰάειρος, ου, ὁ, Jairus. ⁵ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ⁶ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ⁷ μονογενής, only begotten, only. ⁸ ἔτος, ους, τό, year. ⁹ συμπνίγω, choke, choke utterly. ¹⁰ ρύσις, εως, ἡ, flowing, hemorrhage. ¹¹ ἱατρός, οὔ, ὁ, physician. ¹² προσαναλίσκω, spend lavishly, spend beside. ¹³ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ¹⁴ ἰσχύω, be strong, able. ¹⁵ θεραπεύω, heal, care for. ¹⁶ ὀπισθεν, behind, after. ¹⁷ ἅπτομαι, touch or handle. ¹⁸ κρασπέδον, ου, τό, border, tassel. ¹⁹ παραχρῆμα, immediately, instantly. ²⁰ ἀρνέομαι, deny, repudiate. ²¹ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ²² συνέχω, hold fast, oppress. ²³ ἀποθλίβω, press upon, crowd in upon.

ἀψάμενός¹ μου; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ὁψατό¹ μου τις: ἐγὼ γὰρ ἔγνω δύναν 46
ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθεν,² τρέμουσα³ ἦλθεν, καὶ 47
προσπεσοῦσα⁴ αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν⁵ ἤψατο¹ αὐτοῦ ἀπήγγειλεν⁶ αὐτῷ ἐνώπιον
παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη⁷ παραχρῆμα.⁸ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, Θάρσει,⁹ θύγατερ, 48
ἡ πίστις σου σέσωκέν σε: πορεύου εἰς εἰρήνην.

Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου,¹¹ λέγων αὐτῷ ὅτι 49
Τέθνηκεν¹² ἡ θυγάτηρ¹⁰ σου: μὴ σκύλλε¹³ τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς 50
ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, Μὴ φοβοῦ: μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται. 51
Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ Πέτρον καὶ
Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον,¹⁴ καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς¹⁵ καὶ τὴν μητέρα. Ἐκλαιοι 52
δὲ πάντες, καὶ ἐκόπτοντο¹⁷ αὐτήν. Ὁ δὲ εἶπεν, Μὴ κλαίετε:¹⁶ οὐκ ἀπέθανεν,
ἀλλὰ καθεύδει.¹⁸ Καὶ κατεγέλων¹⁹ αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. Αὐτὸς δὲ 53

¹ ἅπτομαι, touch or handle. ² λανθάνω, escape notice, am hidden. ³ τρέμω, tremble, am afraid. ⁴ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ⁵ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ⁶ ἀπαγγέλλω, announce, report. ⁷ ἰάομαι, heal. ⁸ παραχρῆμα, immediately, instantly. ⁹ θαρσέω, of good courage, of good cheer. ¹⁰ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ¹¹ ἀρχισυναγωγος, ου, ὁ, ruler of a synagogue. ¹² θνήσκω, die, am dying. ¹³ σκύλλω, trouble, bother. ¹⁴ Ἰάκωβος, James, Jacob. ¹⁵ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁶ κλαίω, weep, weep for. ¹⁷ κόπτω, strike, smite. ¹⁸ καθεύδω, sleep. ¹⁹ καταγέλαω, deride, ridicule.

ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας¹ τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησεν² λέγων, Ἦ
παῖς,³ ἐγείρου. Καὶ ἐπέστρεψεν⁴ τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα:⁵ καὶ 55
διέταξεν⁶ αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. Καὶ ἐξέστησαν⁷ οἱ γονεῖς⁸ αὐτῆς: ὁ δὲ 56
παρήγγειλεν⁹ αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

Συγκαλεσάμενος¹⁰ δὲ τοὺς δώδεκα, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ 9
πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους¹¹ θεραπεύειν.¹² Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς 2
κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι¹³ τοὺς ἀσθενοῦντας.¹⁴ Καὶ εἶπεν 3
πρὸς αὐτούς, Μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν: μήτε¹⁵ ῥάβδους,¹⁶ μήτε¹⁵ πήραν,¹⁷ μήτε
ἄρτον, μήτε¹⁵ ἀργύριον,¹⁸ μήτε¹⁵ ἀνά¹⁹ δύο χιτῶνας²⁰ ἔχειν. Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν 4
εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν²¹ ἐξέρχεσθε. Καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, 5
ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ τὸν κονιορτὸν²² ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν
ἀποτινάξατε²³ εἰς μαρτύριον²⁴ ἐπ' αὐτούς. Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο²⁵ κατὰ τὰς 6

¹ κρατέω, grasp, lay hold of. ² φωνέω, call, crow. ³ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ⁴ ἐπιστρέφω, turn to, return. ⁵ παραχρῆμα, immediately, instantly. ⁶ διατάσσω, command, give orders to. ⁷ ἐξίστημι, amaze, be amazed. ⁸ γονεῖς, ἑως, ὁ, parent. ⁹ παραγγέλλω, order, command. ¹⁰ συγκαλέω, call together. ¹¹ νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ¹² θεραπεύω, heal, care for. ¹³ ἰάομαι, heal. ¹⁴ ἀσθενέω, be weak, sick. ¹⁵ μήτε, neither, nor. ¹⁶ ῥάβδος, ου, ἡ, staff, rod. ¹⁷ πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. ¹⁸ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ¹⁹ ἀνά, upwards, upon. ²⁰ χιτῶν, ὄνος, ὁ, tunic, garment. ²¹ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ²² κονιορτός, οὔ, ὁ, dust. ²³ ἀποτινάσσω, shake off. ²⁴ μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. ²⁵ διέρχομαι, cross over, pass through.

κώμας,¹ εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες² πανταχοῦ.³

Ἦκουσεν δὲ Ἡρώδης⁴ ὁ τετράρχης⁵ τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ πάντα: καὶ διηπόρει,⁶ ⁷

διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων ὅτι Ἰωάννης ἐγγήγερται ἐκ νεκρῶν: ὑπό τινων δὲ ὅτι ⁸

Ἡλίας⁷ ἐφάνη:⁸ ἄλλων δὲ ὅτι Προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων⁹ ἀνέστη. Καὶ εἶπεν ⁹

Ἡρώδης,⁴ Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα:¹⁰ τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω

τοιαῦτα; Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

Καὶ ὑποστρέψαντες¹¹ οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο¹² αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. Καὶ ¹⁰

παραλαβὼν¹³ αὐτούς, ὑπεχώρησεν¹⁴ κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον¹⁵ πόλεως

καλουμένης Βηθσαιῖδαν.¹⁶ Οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ: καὶ ¹¹

δεξάμενος αὐτούς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν¹⁷

ἔχοντας θεραπείας¹⁸ ἰᾶτο.¹⁹ Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν:²⁰ προσελθόντες δὲ οἱ ¹²

¹ κώμη, ης, ἡ, village. ² θεραπεύω, heal, care for. ³ πανταχοῦ, everywhere. ⁴ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ⁵ τετράρχης, ου, ὁ, tetrarch. ⁶ διαπορέω, be greatly perplexed or at a loss. ⁷ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ⁸ φαίνω, shine, appear. ⁹ ἀρχαῖος, old, ancient. ¹⁰ ἀποκεφαλίζω, behead. ¹¹ ὑποστρέφω, return, turn back. ¹² διηγέομαι, relate fully, relate in full. ¹³ παραλαμβάνω, receive, take. ¹⁴ ὑποχωρέω, withdraw, go away. ¹⁵ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ¹⁶ Βηθσαιῖδαν, ἡ, Bethsaida. ¹⁷ χρεῖα, ας, ἡ, need, necessity. ¹⁸ θεραπεία, ας, ἡ, treatment, healing. ¹⁹ ἰάομαι, heal. ²⁰ κλίνω, cause to bend, bow.

δώδεκα εἶπον αὐτῷ, Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ¹
 κώμας² καὶ τοὺς ἀγροὺς³ καταλύσωσιν,⁴ καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν·⁵ ὅτι ὧδε ἐν
 ἐρήμῳ⁶ τόπῳ ἐσμέν. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ¹³
 εἶπον, Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε⁷ ἄρτοι καὶ ἰχθύες⁸ δύο, εἰ μήτι⁹
 πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν¹⁰ εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.¹¹ Ἦσαν¹⁴
 γὰρ ὥσει¹² ἄνδρες πεντακισχίλιοι.¹³ Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,
 Κατακλίνετε¹⁴ αὐτοὺς κλισίας¹⁵ ἀνὰ¹⁶ πεντήκοντα.¹⁷ Καὶ ἐποίησαν οὕτως, καὶ¹⁵
 ἀνέκλιναν¹⁸ ἅπαντας.¹⁹ Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε⁷ ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας,⁸¹⁶
 ἀναβλέψας²⁰ εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησεν²¹ αὐτούς, καὶ κατέκλασεν,²² καὶ ἐδίδου
 τοῖς μαθηταῖς παρατιθέναι²³ τῷ ὄχλῳ. Καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν²⁴ πάντες:¹⁷
 καὶ ἦρθη τὸ περισσεῦσαν²⁵ αὐτοῖς κλασμάτων,²⁶ κόφινοι²⁷ δώδεκα.

¹ κύκλος, ου, ό, circle. ² κώμη, ης, ή, village. ³ ἀγρός, ου, ό, field, farm. ⁴ καταλύω, destroy, lodge. ⁵ ἐπισιτισμός, οῦ, ό, provisions, provision. ⁶ ἐρημος, ου, ή, wilderness, desert. ⁷ πέντε, five, 5. ⁸ ἰχθύς, ὅς, ό, fish. ⁹ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ¹⁰ ἀγοράζω, buy. ¹¹ βρῶμα, τος, τό, food, food of any kind. ¹² ὥσει, like, about. ¹³ πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. ¹⁴ κατακλίνω, make to lie down, recline. ¹⁵ κλισία, ας, ή, group of people eating together. ¹⁶ ἀνά, upwards, upon. ¹⁷ πεντήκοντα, fifty, 50. ¹⁸ ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ¹⁹ ἅπας, each, every. ²⁰ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ²¹ εὐλογέω, bless. ²² κατακλάω, break in pieces. ²³ παρατίθημι, set before, entrust. ²⁴ χορτάζω, eat until full, be filled. ²⁵ περισσεύω, abound, be rich. ²⁶ κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. ²⁷ κόφινος, ου, ό, basket, large basket.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον καταμόνας,¹ συνῆσαν² αὐτῷ οἱ 18
μαθηταί· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς, λέγων, Τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι; Οἱ 19
δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν·³ ἄλλοι δὲ Ἡλίαν·⁴ ἄλλοι δὲ ὅτι
Προφήτης τις τῶν ἀρχαίων⁵ ἀνέστη. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε 20
εἶναι; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν, Τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ. Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας⁶ 21
αὐτοῖς παρήγγειλεν⁷ μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο, εἰπὼν ὅτι Δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου 22
πολλὰ παθεῖν,⁸ καὶ ἀποδοκιμασθῆναι⁹ ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων
καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. Ἐλεγεν δὲ 23
πρὸς πάντας, Εἴ τις θέλει ὀπίσω¹⁰ μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω¹¹ ἑαυτόν, καὶ
ἀράτω τὸν σταυρὸν¹² αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. Ὅς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν 24
αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν¹³ ἐμοῦ,
οὗτος σώσει αὐτήν. Τί γὰρ ὠφελεῖται¹⁴ ἄνθρωπος, κερδήσας¹⁵ τὸν κόσμον ὅλον, 25

¹ καταμόνας, alone, apart. ² σύνειμι, be with, come together. ³ βαπτιστής, οὐ, ὁ, baptist, baptizer. ⁴ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ⁵ ἀρχαῖος, old, ancient. ⁶ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁷ παραγγέλλω, order, command. ⁸ πάσχω, suffer, am acted upon. ⁹ ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ¹⁰ ὀπίσω, behind, after (gen). ¹¹ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ¹² σταυρός, οὐ, ὁ, cross. ¹³ ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ¹⁴ ὠφελέω, profit, help. ¹⁵ κερδαίνω, gain, win.

ἐαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς;¹ Ὅς γὰρ ἂν ἐπαισχυνηθῇ² με καὶ τοὺς ἐμοὺς 26
 λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνηθήσεται,² ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ
 αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς,³ εἰσὶν 27
 τινες τῶν ὧδε ἐστώτων, οἳ οὐ μὴ γεύσονται⁴ θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν
 βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὥσει⁵ ἡμέραι ὀκτώ,⁶ καὶ παραλαβὼν⁷ 28
 Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον,⁸ ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. Καὶ 29
 ἐγένετο, ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτόν, τὸ εἶδος⁹ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ
 ὁ ἱματισμὸς¹⁰ αὐτοῦ λευκὸς¹¹ ἐξαστράπτων.¹² Καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο συνελάλουν 30
 αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωσῆς καὶ Ἡλίας,¹⁴ οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἔξοδον 31
 αὐτοῦ ἣν ἔμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν 32
 βεβαρημένοι¹⁶ ὕπνῳ:¹⁷ διαγρηγορήσαντες¹⁸ δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς

¹ζημιῶ, suffer loss, inflict loss upon. ²ἐπαισχύνομαι, be ashamed, am ashamed. ³ἀληθῶς, truly, really. ⁴γεύομαι, taste, experience. ⁵ὥσει, like, about. ⁶ὀκτώ, eight, 8. ⁷παραλαμβάνω, receive, take. ⁸Ἰάκωβος, James, Jacob. ⁹εἶδος, οὗς, τό, form, sight. ¹⁰ἱματισμός, οὗ, ὁ, clothing. ¹¹λευκός, white, bright. ¹²ἐξαστράπτω, flash like lightning. ¹³συλλαλέω, talk with, discuss. ¹⁴Ἡλίας, οὗ, ὁ, Elijah. ¹⁵ἐξοδος, οὗ, ἡ, departure, exodus. ¹⁶βαρέω, burden, weigh down. ¹⁷ὑπνος, οὗ, ὁ, sleep. ¹⁸διαγρηγορέω, keep awake, awake fully.

δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας¹ αὐτῶ. Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι² αὐτοὺς 33
ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Ἐπιστάτα,³ καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὥδε
εἶναι: καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς⁴ τρεῖς, μίαν σοί, καὶ μίαν Μωσῇ, καὶ μίαν Ἡλίας:⁵
μὴ εἰδῶς ὃ λέγει. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη⁶ καὶ ἐπεσκίασεν⁷ 34
αὐτούς: ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην.⁶ Καὶ φωνή 35
ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης,⁶ λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός: αὐτοῦ
ἀκούετε. Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνήν, εὐρέθη ὁ Ἰησοῦς μόνος. Καὶ αὐτοὶ 36
ἐσίγησαν,⁸ καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν⁹ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑώρακασιν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἐξῆς¹⁰ ἡμέρᾳ, κατελθόντων¹¹ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν 37
αὐτῷ ὄχλος πολὺς. Καὶ ἰδοὺ, ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησεν,¹³ λέγων, 38
Διδάσκαλε, δέομαί¹⁴ σου, ἐπίβλεψαι¹⁵ ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενής¹⁶ ἐστίν

¹ συνίστημι, commend (transitive), stand with. ² διαχωρίζομαι, separate myself from, part from. ³ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ⁴ σκηνή, ἡς, ἡ, tent, tabernacle. ⁵ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ⁶ νεφέλη, ης, ἡ, cloud. ⁷ ἐπισκιάζω, overshadow, envelop. ⁸ σιγᾶω, be silent, become silent. ⁹ ἀπαγγέλλω, announce, report. ¹⁰ ἐξῆς, next, next in order. ¹¹ κατέρχομαι, come down, go down. ¹² συναντάω, meet with, hence to happen. ¹³ ἀναβοάω, cry out, shout upwards. ¹⁴ δέομαι, ask, request. ¹⁵ ἐπιβλέπω, look on (with favor), have regard for. ¹⁶ μονογενής, only begotten, only.

μοι: καὶ ἰδού, πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης¹ κρᾶζει, καὶ σπαράσσει² 39
αὐτὸν μετὰ ἄφροῦ,³ καὶ μόγις⁴ ἀποχωρεῖ⁵ ἀπ' αὐτοῦ, συντρίβον⁶ αὐτόν. Καὶ 40
ἐδεήθην⁷ τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. 41
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ὡ⁸ γενεὰ⁹ ἄπιστος¹⁰ καὶ διεστραμμένη,¹¹ ἕως
πότε¹² ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι¹³ ὑμῶν; Προσάγαγε¹⁴ τὸν υἱόν σου ὧδε. 42
Ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν¹⁵ αὐτὸν τὸ δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν:¹⁶
ἐπετίμησεν¹⁷ δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,¹⁸ καὶ ἰάσατο¹⁹ τὸν παῖδα,²⁰
καὶ ἀπέδωκεν²¹ αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Ἐξεπλήσσοντο²² δὲ πάντες ἐπὶ τῇ 43
μεγαλειότητι²³ τοῦ θεοῦ.

¹ἐξαίφνης, suddenly, unexpectedly. ²σπαράσσω, convulse, shake to and fro. ³ἀφρός, οὐ, ὁ, foam, foaming. ⁴μόγις, hardly, scarcely. ⁵ἀποχωρέω, go away, depart. ⁶συντρίβω, break in pieces, crush. ⁷δέομαι, ask, request. ⁸ὦ, Oh! omega. ⁹γενεά, ἄς, ἡ, generation. ¹⁰ἄπιστος, unbelieving, faithless. ¹¹διαστρέφω, distort, pervert. ¹²πότε, when? at what time? ¹³ἀνέχομαι, endure, bear with. ¹⁴προσάγω, bring (forward), approach. ¹⁵ρήγνυμι, break apart, throw down. ¹⁶συνσπαράσσω, convulse. ¹⁷ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹⁸ἀκάθαρτος, unclean, impure. ¹⁹ἰάομαι, heal. ²⁰παῖς, ὁ, male or female child, servant. ²¹ἀποδίδωμι, give back, pay. ²²ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ²³μεγαλειότης, ἡτος, ἡ, splendor, magnificence.

Πάντων δὲ θαυμάζοντων¹ ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν πρὸς τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ, Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα² ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους: ὁ γὰρ υἱὸς 44
τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. Οἱ δὲ ἠγνόουν³ τὸ 45
ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον⁴ ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἰσθωνται⁵ αὐτό:
καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

Εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς⁶ ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς 46
ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν⁶ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος⁷ παιδίου, ἔστησεν
αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ 48
ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται: καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με:
ὁ γὰρ μικρότερος⁸ ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτος ἔσται μέγας.

¹ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ² οὔς, ους, τό, ear. ³ ἀγνοέω, not know, be unaware. ⁴ παρακαλύπτω, hide, conceal. ⁵ αἰσθάνομαι, notice, perceive. ⁶ διαλογισμός, οὖ, ὁ, reasoning, questioning. ⁷ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ⁸ μικρός, small, little.

Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν, Ἐπιστάτα,¹ εἶδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου 49

ἐκβάλλοντα δαιμόνια: καὶ ἐκώλυσαμεν² αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. 50

Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, Μὴ κωλύετε:² ὅς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν

ὑπὲρ ἡμῶν ἔστιν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι³ τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως⁴ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς 51

τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξεν⁵ τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπέστειλεν 52

ἁγγέλους πρὸ⁶ προσώπου αὐτοῦ: καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην⁷

Σαμαρειτῶν,⁸ ὥστε ἐτοιμάσαι⁹ αὐτῷ. Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ 53

πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 54

Ἰάκωβος¹⁰ καὶ Ἰωάννης εἶπον, Κύριε, θέλεις εἰπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ

οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι¹¹ αὐτούς, ὡς καὶ Ἠλίας¹² ἐποίησεν; Στραφεῖς¹³ δὲ 55

ἐπετίμησεν¹⁴ αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, Οὐκ οἶδατε οἴου¹⁵ πνεύματός ἐστε ὑμεῖς: ὁ γὰρ 56

¹ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ² κωλύω, forbid, hinder. ³ συμπληρώω, fulfill, be swamped. ⁴ ἀνάληψις, εως, ἡ, taking up, lifting up. ⁵ στηρίζω, establish, fix firmly. ⁶ πρὸ, before (gen), before. ⁷ κώμη, ης, ἡ, village. ⁸ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ⁹ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹⁰ Ἰάκωβος, James, Jacob. ¹¹ ἀναλίσκω, destroy, consume. ¹² Ἠλίας, ου, ὁ, Elijah. ¹³ στρέφω, turn, am converted. ¹⁴ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹⁵ οἷος, such as, of what kind.

υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. Καὶ
ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.¹

Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέν τις πρὸς αὐτόν, Ἀκολουθήσω 57
σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ, κύριε. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Αἱ ἀλώπεκες² φωλεοὺς³ 58
ἔχουσιν, καὶ τὰ πετεινὰ⁴ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις·⁵ ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
οὐκ ἔχει ποῦ⁶ τὴν κεφαλὴν κλίνει.⁷ Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον, Ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ 59
εἶπεν, Κύριε, ἐπίτρεψόν⁸ μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι⁹ τὸν πατέρα μου. Εἶπεν 60
δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι⁹ τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ
ἀπελθὼν διάγγελλε¹⁰ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος, 61
Ἀκολουθήσω σοι, κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν⁸ μοι ἀποτάξασθαι¹¹ τοῖς εἰς τὸν
οἶκόν μου. Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, Οὐδεὶς, ἐπιβαλὼν¹² τὴν χεῖρα αὐτοῦ 62
ἐπ’ ἄροτρον,¹³ καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω,¹⁴ εὐθετός¹⁵ ἐστίν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ

¹ κώμη, ης, ἡ, village. ² ἀλώπηξ, εκος, ἡ, fox. ³ φωλεός, οὔ, ὁ, den, hole. ⁴ πετεινόν, ου, τό, bird. ⁵ κατασκήνωσις, εως, ἡ, place to live, nest. ⁶ ποῦ, where?. ⁷ κλίνω, cause to bend, bow. ⁸ ἐπιτρέπω, permit, allow. ⁹ θάπτω, bury.

¹⁰ διαγγέλλω, publish abroad, proclaim. ¹¹ ἀποτάσσομαι, set apart, take leave of. ¹² ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹³ ἄροτρον, ου, τό, plow. ¹⁴ ὀπίσω, behind, after (gen). ¹⁵ εὐθετός, useful, fit.

θεοῦ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν¹ ὁ κύριος καὶ ἐτέρους ἐβδομήκοντα,² καὶ ἀπέστειλεν **10**

αὐτοὺς ἀνά³ δύο πρὸ⁴ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ⁵ ἔμελλεν

αὐτὸς ἔρχεσθαι. Ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς, Ὁ μὲν θερισμὸς⁶ πολὺς, οἱ δὲ **2**

ἐργάται⁷ ὀλίγοι·⁸ δεήθητε⁹ οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ,⁶ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας⁷

εἰς τὸν θερισμὸν⁶ αὐτοῦ. Ὑπάγετε· ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας¹⁰ ἐν **3**

μέσῳ λύκων.¹¹ Μὴ βαστάζετε¹² βαλάντιον,¹³ μὴ πήραν,¹⁴ μηδὲ ὑποδήματα·¹⁵ **4**

καὶ μηδὲνα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. Εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον **5**

λέγετε, Εἰρήνῃ τῷ οἴκῳ τούτῳ. Καὶ ἐὰν ἡ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται¹⁶ **6**

ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνῃ ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε,¹⁷ ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.¹⁸ Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ **7**

οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιος¹⁹ γὰρ ὁ ἐργάτης⁷ τοῦ

μισθοῦ²⁰ αὐτοῦ ἐστίν. Μὴ μεταβαίνετε²¹ ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. Καὶ εἰς ἣν ἂν **8**

¹ ἀναδείκνυμι, show clearly, reveal. ² ἐβδομήκοντα, seventy, 70. ³ ἀνά, upwards, upon. ⁴ πρὸ, before (gen), before. ⁵ οὗ, where, when. ⁶ θερισμός, οὗ, ὁ, harvest, reaping. ⁷ ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. ⁸ ὀλίγος, little, few. ⁹ δέομαι, ask, request. ¹⁰ ἄρην, ἄρνός, ὁ, lamb. ¹¹ λύκος, ου, ὁ, wolf, jackal. ¹² βαστάζω, bear, carry. ¹³ βαλάντιον, ου, τό, purse, money bag. ¹⁴ πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. ¹⁵ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ¹⁶ ἐπαναπαύομαι, rest, rest upon. ¹⁷ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ¹⁸ ἀνακάμπτω, turn back, return. ¹⁹ ἄξιος, worthy, deserving. ²⁰ μισθός, οὗ, ὁ, wages, reward. ²¹ μεταβαίνω, depart, leave.

πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα¹ ὑμῖν, καὶ 9
 θεραπεύετε² τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς,³ καὶ λέγετε αὐτοῖς, Ἦγγικεν⁴ ἐφ' ὑμᾶς ἡ
 βασιλεία τοῦ θεοῦ. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, 10
 ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας⁵ αὐτῆς εἶπατε, Καὶ τὸν κονιορτὸν⁶ τὸν κολληθέντα⁷ 11
 ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν ἀπομασσόμεθα⁸ ὑμῖν: πλὴν⁹ τοῦτο γινώσκετε, ὅτι
 ἡγγικεν⁴ ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Λέγω ὑμῖν ὅτι Σοδόμοις¹⁰ ἐν τῇ ἡμέρᾳ 12
 ἐκείνῃ ἀνεκτότερον¹¹ ἔσται, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Οὐαί¹² σοι, Χοραζίν,¹³ οὐαί¹² σοι, 13
 Βηθσαιῖδά:¹⁴ ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ¹⁵ καὶ Σιδῶνι¹⁶ ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γινόμεναι ἐν
 ὑμῖν, πάλαι¹⁷ ἂν ἐν σάκκῳ¹⁸ καὶ σποδῷ¹⁹ καθήμεναι μετενόησαν.²⁰ Πλὴν⁹ Τύρῳ 14
 καὶ Σιδῶνι¹⁶ ἀνεκτότερον¹¹ ἔσται ἐν τῇ κρίσει,²¹ ἢ ὑμῖν. Καὶ σύ, Καπερναοὺμ,²² 15
 ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθείσα,²³ ἕως Ἄδου²⁴ καταβιβασθήσῃ.²⁵ Ὁ ἀκούων ὑμῶν 16
 ἐμοῦ ἀκούει: καὶ ὁ ἀθετῶν²⁶ ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ: ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν²⁶ ἀθετεῖ²⁶ τὸν

¹ παρατίθηναι, set before, entrust. ² θεραπεύω, heal, care for. ³ ἀσθενής, weak, infirm. ⁴ ἐγγίζω, come near, approach. ⁵ πλατεία, ας, ἡ, street. ⁶ κονιορτός, οὐ, ὁ, dust. ⁷ κολλάω, glue, cleave. ⁸ ἀπομάσσω, wipe off. ⁹ πλὴν, however, but. ¹⁰ Σόδομα, ων, τό, Sodom. ¹¹ ἀνεκτός, tolerable, bearable. ¹² οὐαί, woe! alas! woe! ¹³ Χοραζίν, ἡ, Chorazin. ¹⁴ Βηθσαιῖδά, ἡ, Bethsaida. ¹⁵ Τύρος, ου, ἡ, Tyre. ¹⁶ Σιδῶν, ὠνος, ἡ, Sidon. ¹⁷ πάλαι, long ago, of old. ¹⁸ σάκκος, ου, ὁ, sackcloth. ¹⁹ σποδός, οὐ, ἡ, ashes. ²⁰ μετανόεω, repent, change my mind. ²¹ κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ²² Καπερναοὺμ, ἡ, Capernaum. ²³ ὑψόω, lift up, exalt. ²⁴ Ἄδης, ου, ὁ, Hades. ²⁵ καταβιβάζω, bring down, cause to go down. ²⁶ ἀθετέω, reject, annul.

ἀποστείλαντά με.

Ὑπέστρεψαν¹ δὲ οἱ ἐβδομήκοντα² μετὰ χαρᾶς, λέγοντες, Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια 17

ὑποτάσσεται³ ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν 18

ὥς ἀστραπὴν⁵ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. Ἰδοὺ, δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ 19

πατεῖν⁶ ἐπάνω⁷ ὄφρων⁸ καὶ σκορπίων,⁹ καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ:¹⁰

καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ.¹¹ Πλὴν¹² ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα 20

ὑμῖν ὑποτάσσεται:³ χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο¹³ τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν, 21

Ἐξομολογούμαι¹⁴ σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας¹⁵

ταῦτα ἀπὸ σοφῶν¹⁶ καὶ συνετῶν,¹⁷ καὶ ἀπεκάλυψας¹⁸ αὐτὰ νηπίοις.¹⁹ Ναί,²⁰ ὁ

πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία²¹ ἔμπροσθέν²² σου. Καὶ στραφεῖς²³ πρὸς τοὺς 22

¹ ὑποστρέφω, return, turn back. ² ἐβδομήκοντα, seventy, 70. ³ ὑποτάσσω, subject, put in subjection. ⁴ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ⁵ ἀστραπή, ῆς, ἡ, lightning, brightness. ⁶ πατέω, tread or tread under foot, tread. ⁷ ἐπάνω, above, over (gen). ⁸ ὄφρις, εως, ὁ, snake, serpent. ⁹ σκορπίος, ου, ὁ, scorpion. ¹⁰ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ¹¹ ἀδικέω, do wrong, harm. ¹² πλὴν, however, but. ¹³ ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ¹⁴ ἐξομολογέω, confess, profess. ¹⁵ ἀποκρύπτω, hide, conceal. ¹⁶ σοφός, wise. ¹⁷ συνετός, intelligent, clever. ¹⁸ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ¹⁹ νήπιος, infant, child. ²⁰ ναί, yes, truly. ²¹ εὐδοκία, ας, ἡ, good pleasure, good-will. ²² ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ²³ στρέφω, turn, am converted.

μαθητὰς εἶπεν, Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου: καὶ οὐδεὶς γινώσκει
τίς ἐστὶν ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστὶν ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ὃ ἐὰν
βούληται¹ ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.² Καὶ στραφεὶς³ πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ' ἰδίαν 23
εἶπεν, Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι 24
πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον:
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Καὶ ἰδού, νομικός⁴ τις ἀνέστη, ἐκπειράζων⁵ αὐτόν, καὶ λέγων, Διδάσκαλε, τί 25
ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;⁶ Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ἐν τῷ νόμῳ τί 26
γέγραπται; Πῶς ἀναγινώσκεις;⁷ Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ἀγαπήσεις κύριον τὸν 27
θεόν σου, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς
ἰσχύος⁸ σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας⁹ σου: καὶ τὸν πλησίον¹⁰ σου ὡς σεαυτόν.¹¹ 28
Εἶπεν δὲ αὐτῷ, Ὁρθῶς¹² ἀπεκρίθης: τοῦτο ποιεῖ, καὶ ζήσῃ. Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν 29

¹ βούλομαι, wish, will. ² ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ³ στρέφω, turn, am converted. ⁴ νομικός, pertaining to the law. ⁵ ἐκπειράζω, test thoroughly, tempt. ⁶ κληρονομέω, inherit, obtain. ⁷ ἀναγινώσκω, you read. ⁸ ἰσχύς, ὕος, ἡ, strength, power. ⁹ διάνοια, ας, ἡ, mind, understanding. ¹⁰ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ¹¹ σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹² ὀρθῶς, rightly, correctly. ¹³ δικαιοῦν, justify, pronounce righteous.

ἑαυτὸν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Καὶ τίς ἐστὶν μου πλησίον;¹ Ὑπολαβὼν² δὲ ὁ 30
 Ἰησοῦς εἶπεν, Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχώ, καὶ
 λησταῖς³ περιέπεσεν,⁴ οἱ καὶ ἐκδύσαντες⁵ αὐτὸν καὶ πληγὰς⁶ ἐπιθέντες⁷
 ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ⁸ τυγχάνοντα.⁹ Κατὰ συγκυρίαν¹⁰ δὲ ἱερεὺς¹¹ τις 31
 κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ· καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν.¹² Ὅμοίως¹³ δὲ καὶ 32
 Λευΐτης¹⁴ γενόμενος κατὰ τὸν τόπον ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν.¹² 33
 Σαμαρείτης¹⁵ δὲ τις ὁδεύων¹⁶ ἦλθεν κατ' αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη,¹⁷
 καὶ προσελθὼν κατέδησεν¹⁸ τὰ τραύματα¹⁹ αὐτοῦ, ἐπιχέων²⁰ ἔλαιον²¹ καὶ οἶνον·²² 34
 ἐπιβιβάσας²³ δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος,²⁴ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον,²⁵ καὶ
 ἐπεμελήθη²⁶ αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον²⁷ ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια²⁸ 35
 ἔδωκεν τῷ πανδοχεῖ,²⁹ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιμελήθητι²⁶ αὐτοῦ· καὶ ὃ τι ἂν
 προσδαπανήσης,³⁰ ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί³¹ με ἀποδώσω³² σοι. Τίς οὖν τούτων 36

¹ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ² ὑπολαμβάνω, take up, receive. ³ ληστής, οὐ, ὁ, robber, brigand. ⁴ περιπίπτω, fall in with, strike. ⁵ ἐκδύω, take off, put off. ⁶ πληγή, ἥς, ἡ, blow, wound. ⁷ ἐπιτίθμι, lay upon, put. ⁸ ἡμιθανής, half dead. ⁹ τυγχάνω, obtain, happen. ¹⁰ συγκυρία, ας, ἡ, coincidence, chance. ¹¹ ἱερεὺς, ἑως, ὁ, priest. ¹² ἀντιπαρέρχομαι, pass by on the opposite side. ¹³ ὁμοίως, likewise, in like manner. ¹⁴ Λευΐτης, ου, ὁ, Levite. ¹⁵ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ¹⁶ ὁδεύω, go, travel. ¹⁷ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ¹⁸ καταδέω, bind up, bandage. ¹⁹ τραῦμα, τος, τό, wound. ²⁰ ἐπιχέω, pour over, pour on. ²¹ ἔλαιον, ου, τό, olive oil. ²² οἶνος, ου, ὁ, wine. ²³ ἐπιβιβάζω, put on, place upon. ²⁴ κτῆνος, ους, τό, beast of burden. ²⁵ πανδοχεῖον, ου, τό, inn. ²⁶ ἐπιμελέομαι, care for, take care of. ²⁷ αὔριον, tomorrow. ²⁸ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ²⁹ πανδοχεύς, ἑως, ὁ, innkeeper. ³⁰ προσδαπανάω, spend in addition. ³¹ ἐπανέρχομαι, return, come back again. ³² ἀποδίδωμι, give back, pay.

τῶν τριῶν πλησίον¹ δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος² εἰς τοὺς ληστάς;³ Ὁ δὲ 37
εἶπεν, Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος⁴ μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου,
καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.⁵

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτούς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην⁶ τινά: γυνή 38
δέ τις ὀνόματι Μάρθα⁷ ὑπεδέξατο⁸ αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. Καὶ τῇδε⁹ ἦν 39
ἀδελφὴ¹⁰ καλουμένη Μαρία, ἥ καὶ παρακαθίσασα¹¹ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ
ἤκουεν τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἡ δὲ Μάρθα⁷ περιεσπᾶτο¹² περὶ πολλήν διακονίαν:¹³ 40
ἐπιστᾶσα¹⁴ δὲ εἶπεν, Κύριε, οὐ μέλει¹⁵ σοι ὅτι ἡ ἀδελφὴ¹⁰ μου μόνην με
κατέλειπεν¹⁶ διακονεῖν;¹⁷ Εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.¹⁸ Ἀποκριθεὶς 41
δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μάρθα, Μάρθα, ⁷μεριμνᾷς¹⁹ καὶ τυρβάζῃ²⁰ περὶ πολλά:
ἐνὸς δὲ ἐστὶν χρεία:²¹ Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα²² ἐξελέξατο,²³ ἥτις οὐκ 42

¹ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ² ἐμπίπτω, fall into, fall in. ³ ληστής, οὐ, ὁ, robber, brigand. ⁴ ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. ⁵ ὁμοίως, likewise, in like manner. ⁶ κώμη, ης, ἡ, village. ⁷ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁸ ὑποδέχομαι, welcome, receive. ⁹ ὅδε, this (here), this here. ¹⁰ ἀδελφὴ, ἡς, ἡ, sister. ¹¹ παρακαθίζω, sit down beside. ¹² περισπᾶω, distract, trouble greatly. ¹³ διακονία, ας, ἡ, waiting at table, service. ¹⁴ ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹⁵ μέλει, it is a care, it concerns. ¹⁶ καταλείπω, leave, leave behind. ¹⁷ διακονέω, serve, minister. ¹⁸ συναντιλαμβάνομαι, help, assist. ¹⁹ μεριμνᾶω, be anxious, distracted. ²⁰ τυρβάζω, agitate or disturb in mind. ²¹ χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ²² μερίς, ἴδος, ἡ, part, portion. ²³ ἐκλέγομαι, choose, elect.

ἀφαιρεθήσεται¹ ἀπ' αὐτῆς.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο,² εἶπέν **11**

τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς

καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ὅταν **2**

προσεύχησθε, λέγετε, Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω³ τὸ ὄνομά

σου. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ

τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον⁴ δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν. Καὶ ἄφες **3**

ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι⁵ ἡμῖν. Καὶ μὴ

εἰσενέγκης⁶ ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,⁷ ἀλλὰ ῥύσαι⁸ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

¹ ἀφαιρέω, take away, smite off. ² παύω, cause to cease. ³ ἁγιάζω, make holy, consecrate. ⁴ ἐπιούσιος, for today, daily. ⁵ ὀφείλω, owe, ought. ⁶ εἰσφέρω, carry inward, bring in. ⁷ πειρασμός, οὐ, ὁ, temptation, trial. ⁸ ῥύομαι, rescue, save.

Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον,¹ καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν 5
 μεσονυκτίου,² καὶ εἴπη αὐτῷ, Φίλε,¹ χρῆσόν³ μοι τρεῖς ἄρτους, ἐπειδὴ⁴ φίλος¹ 6
 παρεγένετο⁵ ἐξ ὁδοῦ πρὸς με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω⁶ αὐτῷ: κακεῖνος⁷ ἔσωθεν 7
 ἀποκριθεὶς εἶπη, Μή μοι κόπους⁹ παρέχε: ἤδη ἡ θύρα¹¹ κέκλεισται,¹² καὶ τὰ 8
 παιδιά μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην¹³ εἰσὶν: οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. 8
 Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον,¹ διὰ γε¹⁴
 τὴν ἀναίδειαν¹⁵ αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσον χρήζει.¹⁶ Καγὼ ὑμῖν λέγω, 9
 αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν: ζητεῖτε, καὶ εὕρησέτε: κρούετε,¹⁷ καὶ ἀνοιγήσεται 10
 ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει: καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει: καὶ τῷ κρούοντι¹⁷ 10
 ἀνοιγήσεται. Τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει 11
 αὐτῷ; Ἡ καὶ ἰχθύν,¹⁹ μὴ ἀντὶ²⁰ ἰχθύος¹⁹ ὄφιν²¹ ἐπιδώσει¹⁸ αὐτῷ; Ἡ καὶ ἐὰν 12
 αἰτήσῃ ὄον,²² μὴ ἐπιδώσει¹⁸ αὐτῷ σκορπίον;²³ Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες 13

¹ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ² μεσονύκτιον, ου, τό, midnight. ³ χάω, lend. ⁴ ἐπειδὴ, since, because. ⁵ παραγίνομαι, come, arrive. ⁶ παρατίθμι, set before, entrust. ⁷ κακεῖνος, and he, and she. ⁸ ἔσωθεν, from within, within. ⁹ κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. ¹⁰ παρέχω, offer, afford. ¹¹ θύρα, ας, ἡ, door, gate. ¹² κλείω, shut, shut up. ¹³ κοίτη, ης, ἡ, bed, sexual promiscuity. ¹⁴ γέ, indeed, at least. ¹⁵ ἀναίδεια, ας, ἡ, shamelessness, shameless persistence. ¹⁶ χρῆζω, need, have need of. ¹⁷ κρούω, knock, strike. ¹⁸ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ¹⁹ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ²⁰ ἀντί, instead of, in place of. ²¹ ὄφις, εως, ὁ, snake, serpent. ²² ὄον, οὔ, τό, egg. ²³ σκορπίος, ου, ὁ, scorpion.

οἶδατε δόματα¹ ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ² μᾶλλον ὁ πατήρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν.³ Ἐγένετο δέ, τοῦ δαιμονίου 14
ἐξελθόντος, ἐλάλησεν ὁ κωφός:³ καὶ ἐθαύμασαν⁴ οἱ ὄχλοι. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν 15
εἶπον, Ἐν Βεελζεβοῦλ⁵ ἄρχοντι⁶ τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. Ἄλλοι 16
δὲ πειράζοντες⁷ σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν 17
τὰ διανοήματα⁸ εἶπεν αὐτοῖς, Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα⁹
ἐρημοῦται:¹⁰ καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον, πίπτει. Εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς¹¹ ἐφ' ἑαυτὸν 18
διεμερίσθη,⁹ πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; Ὅτι λέγετε, Ἐν Βεελζεβοῦλ⁵
ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοῦλ⁵ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ 19
υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; Διὰ τοῦτο κριταὶ¹² ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται. Εἰ δὲ ἐν 20
δακτύλῳ¹³ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα¹⁴ ἔφθασεν¹⁵ ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ

¹ δόμα, τος, τό, present, gift. ² πόσος, how many? how great? ³ κωφός, deaf, dumb. ⁴ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁵ Βεελζεβοῦλ, ὁ, Beelzebul. ⁶ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ⁷ πειράζω, test, tempt. ⁸ διανόημα, τος, τό, thought, reasoning. ⁹ διαμερίζω, divide, distribute. ¹⁰ ἐρημόω, destroy, strip. ¹¹ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ¹² κριτής, ου, ὁ, judge. ¹³ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ¹⁴ ἄρα, so, then. ¹⁵ φθάνω, come before another, anticipate.

θεοῦ. Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς¹ καθωπλισμένος² φυλάσῃ³ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν,⁴ ἐν⁵ 21
 εἰρήνῃ ἐστὶν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ: ἐπὶ⁶ δὲ ὁ ἰσχυρότερος¹ αὐτοῦ ἐπελθὼν⁶ 22
 νικήσῃ⁷ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν⁸ αὐτοῦ αἶρει ἐφ' ἧς ἐπεποιθεί, καὶ τὰ σκῦλα⁹
 αὐτοῦ διαδίδωσιν.¹⁰ Ὅ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν: καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' 23
 ἐμοῦ σκορπίζει.¹¹ Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον¹² πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, 24
 διέρχεται¹³ δι' ἀνύδρων¹⁴ τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν:¹⁵ καὶ μὴ εὐρίσκον λέγει,
 Ὑποστρέψω¹⁶ εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν¹⁷ ἐξῆλθον. Καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει 25
 σεσαρωμένον¹⁸ καὶ κεκοσμημένον.¹⁹ Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει²⁰ ἑπτὰ 26
 ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ ἐλθόντα κατοικεῖ²¹ ἐκεῖ: καὶ γίνεται τὰ
 ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χεῖρονα²² τῶν πρώτων.

¹ ἰσχυρός, strong, mighty. ² καθοπλίζω, arm oneself fully, arm completely. ³ φυλάσσω, guard, keep. ⁴ αὐλή, ἡς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ⁵ ἐπὶ, when, as soon as. ⁶ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ⁷ νικάω, overcome, conquer. ⁸ πανοπλία, ας, ἡ, full armor, complete armor. ⁹ σκῦλον, ου, τό, booty, spoils. ¹⁰ διαδίδωμι, distribute, give. ¹¹ σκορπίζω, scatter, disperse. ¹² ἀκάθαρτος, unclean, impure. ¹³ διέρχομαι, cross over, pass through. ¹⁴ ἄνυδρος, waterless, dry. ¹⁵ ἀνάπαυσις, εως, ἡ, cessation, rest. ¹⁶ ὑποστρέφω, return, turn back. ¹⁷ ὅθεν, from where, from which. ¹⁸ σαρώω, sweep, sweep using a broom. ¹⁹ κοσμέω, adorn, put into order. ²⁰ παραλαμβάνω, receive, take. ²¹ κατοικέω, inhabit, dwell. ²² χεῖρων, worse.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά¹ τις γυνή φωνήν ἐκ τοῦ ὄχλου 27

εἶπεν αὐτῷ, Μακαρία ἡ κοιλία² ἡ βαστάσασά³ σε, καὶ μαστοὶ⁴ οὓς ἐθήλασας.⁵ 28

Αὐτὸς δὲ εἶπεν, Μενοῦνγε⁶ μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυλάσσοντες⁷ αὐτόν.

Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισμένων⁸ ἤρξατο λέγειν, Ἡ γενεὰ⁹ αὕτη πονηρὰ ἐστίν: 29

σημεῖον ἐπιζητεῖ,¹⁰ καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ¹¹ τοῦ

προφήτου. Καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς¹¹ σημεῖον τοῖς Νινευίταις,¹² οὕτως ἔσται 30

καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ⁹ ταύτῃ. Βασίλισσα¹³ νότου¹⁴ ἐγερθήσεται ἐν 31

τῇ κρίσει¹⁵ μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς⁹ ταύτης, καὶ κατακρινεῖ¹⁶ αὐτούς: ὅτι

ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων¹⁷ τῆς γῆς ἀκούσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος,¹⁸ καὶ ἰδοὺ,

πλεῖον Σολομῶνος¹⁸ ὧδε. Ἄνδρες Νινευί¹⁹ ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει¹⁵ μετὰ τῆς 32

γενεᾶς⁹ ταύτης καὶ κατακρινούσιν¹⁶ αὐτήν: ὅτι μετενόησαν²⁰ εἰς τὸ κήρυγμα²¹

¹ ἐπαίρω, lift up, raise. ² κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ³ βαστάζω, bear, carry. ⁴ μαστός, οὔ, ὁ, breast, nipple. ⁵ θηλάζω, suckle, nurse. ⁶ μενούνγε, on the contrary, indeed. ⁷ φυλάσσω, guard, keep. ⁸ ἐπαθροίζω, gather together, crowd upon. ⁹ γενεά, ᾤς, ἡ, generation. ¹⁰ ἐπιζητέω, seek for, seek after. ¹¹ Ἰωνᾶς, ᾤ, ὁ, Jonah. ¹² Νινευίτης, ου, ὁ, Ninevite. ¹³ βασίλισσα, ης, ἡ, queen. ¹⁴ νότος, ου, ὁ, south wind, south. ¹⁵ κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ¹⁶ κατακρίνω, condemn. ¹⁷ πέρας, ατος, τό, limit, end. ¹⁸ Σολομών, ωνος, ὁ, Solomon. ¹⁹ Νινευί, ἡ, Nineveh. ²⁰ μετανόεω, repent, change my mind. ²¹ κήρυγμα, τος, τό, proclamation, preaching.

Ἰωνᾶ,¹ καὶ ἰδοὺ, πλεῖον Ἰωνᾶ¹ ὧδε.

Οὐδεὶς δὲ λύχνον² ἄψας³ εἰς κρύπτῃν⁴ τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον,⁵ ἀλλ' ἐπὶ τὴν 33

λυχνίαν,⁶ ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι⁷ τὸ φέγγος⁸ βλέπωσιν. Ὁ λύχνος² τοῦ σώματός 34

ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός· ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς⁹ ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου

φωτεινόν¹⁰ ἐστὶν· ἐπὰν¹¹ δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.¹² Σκόπει¹³ 35

οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος¹⁴ ἐστίν. Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν,¹⁰ 36

μὴ ἔχον τι μέρος¹⁵ σκοτεινόν,¹² ἔσται φωτεινὸν¹⁰ ὅλον, ὥς ὅταν ὁ λύχνος² τῇ

ἀστραπῇ¹⁶ φωτίζη¹⁷ σε.

Ἐν δὲ τῷ λαλήσαι, ἡρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ¹⁸ παρ' αὐτῷ· 37

εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.¹⁹ Ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν²⁰ ὅτι οὐ πρῶτον 38

ἐβαπτίσθη πρὸ²¹ τοῦ ἀρίστου.²² Εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, Νῦν ὑμεῖς οἱ 39

¹ Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ² λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ³ ἅπτω, touch, kindle. ⁴ κρύπτῃ, ης, ἡ, dark and hidden place, cellar. ⁵ μόδιος, ου, ὁ, dry measure. ⁶ λυχνία, ας, ἡ, lampstand. ⁷ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ⁸ φέγγος, ους, τό, light, brightness. ⁹ ἀπλοῦς, simple, single. ¹⁰ φωτεινός, bright, full of light. ¹¹ ἐπὰν, when, as soon as. ¹² σκοτεινός, dark, full of darkness. ¹³ σκοπέω, look at, contemplate. ¹⁴ σκότος, ους, τό, darkness. ¹⁵ μέρος, ους, τό, part, portion. ¹⁶ ἀστραπή, ης, ἡ, lightning, brightness. ¹⁷ φωτίζω, give light, enlighten. ¹⁸ ἀριστάω, have breakfast, eat a meal. ¹⁹ ἀναπίπτω, recline, lie down. ²⁰ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ²¹ πρό, before (gen), before. ²² ἄριστον, ου, τό, breakfast.

Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν¹ τοῦ ποτηρίου² καὶ τοῦ πίνακος³ καθαρίζετε,⁴ τὸ δὲ ἔσωθεν⁵
 ὑμῶν γέμει⁶ ἀρπαγῆς⁷ καὶ πονηρίας.⁸ Ἄφρονες,⁹ οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν¹ καὶ 40
 τὸ ἔσωθεν⁵ ἐποίησεν; Πλὴν¹⁰ τὰ ἐνόντα¹¹ δότε ἐλεημοσύνην:¹² καὶ ἰδού, πάντα 41
 καθαρὰ¹³ ὑμῖν ἐστιν.

Ἄλλ' οὐαὶ¹⁴ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε¹⁵ τὸ ἡδύοσμον¹⁶ καὶ τὸ 42
 πήγανον¹⁷ καὶ πᾶν λάχανον,¹⁸ καὶ παρέρχεσθε¹⁹ τὴν κρίσιν²⁰ καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ
 θεοῦ: ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, καὶ ἐκεῖνα²¹ μὴ ἀφιέναι. Οὐαὶ¹⁴ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, 43
 ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν²² ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς²³
 ἐν ταῖς ἀγοραῖς.²⁴ Οὐαὶ¹⁴ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,²⁵ ὅτι ἐστὲ 44
 ὡς τὰ μνημεῖα²⁶ τὰ ἄδηλα,²⁷ καὶ οἱ ἄνθρωποι περιπατοῦντες ἐπάνω²⁸ οὐκ
 οἶδασιν.

¹ ἔξωθεν, from without, outside (gen). ² ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ³ πίναξ, ακος, ή, board, dish. ⁴ καθαρίζω, cleanse, make clean. ⁵ ἔσωθεν, from within, within. ⁶ γέμω, fill, am full of. ⁷ ἀρπαγή, ης, ή, plunder, robbery. ⁸ πονηρία, ας, ή, iniquity, wickedness. ⁹ ἄφρων, foolish, senseless. ¹⁰ πλὴν, however, but. ¹¹ ἐν εἰμι, be in, within. ¹² ἐλεημοσύνη, ης, ή, alms, alms-giving. ¹³ καθαρός, clean, pure. ¹⁴ οὐαί, woe! alas! woe! ¹⁵ ἀποδεκατόω, tithe, collect a tithe. ¹⁶ ἡδύοσμον, ου, τό, mint, peppermint. ¹⁷ πήγανον, ου, τό, rue, plant used for flavoring food. ¹⁸ λάχανον, ου, τό, garden herb, vegetable. ¹⁹ παρέρχομαι, pass by, go by. ²⁰ κρίσις, εως, ή, judgment, judging. ²¹ καὶ ἐκεῖνος, and he, and she. ²² πρωτοκαθεδρία, ας, ή, chief seat, seat of honor. ²³ ἀσπασμός, οὔ, ό, greeting, salutation. ²⁴ ἀγορά, ας, ή, marketplace, place of assembly. ²⁵ ὑποκριτής, οὔ, ό, hypocrite, pretender. ²⁶ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ²⁷ ἄδηλος, unseen, indistinct. ²⁸ ἐπάνω, above, over (gen).

Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν¹ λέγει αὐτῷ, Διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς 45
 ὑβρίζεις.² Ὁ δὲ εἶπεν, Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς¹ οὐαί,³ ὅτι φορτίζετε⁴ τοὺς 46
 ἀνθρώπους φορτία⁵ δυσβάστακτα,⁶ καὶ αὐτοὶ ἐνὶ τῶν δακτύλων⁷ ὑμῶν οὐ
 προσψάυετε⁸ τοῖς φορτίοις.⁵ Οὐαὶ³ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε⁹ τὰ μνημεῖα¹⁰ τῶν 47
 προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. Ἄρα¹¹ μαρτυρεῖτε καὶ 48
 συνευδοκεῖτε¹² τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν: ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς,
 ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε⁹ αὐτῶν τὰ μνημεῖα.¹⁰ Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ 49
 εἶπεν, Ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν
 ἀποκτενοῦσιν καὶ ἐκδιώξουσιν:¹³ ἵνα ἐκζητηθῇ¹⁴ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν 50
 τὸ ἐκχυνόμενον¹⁵ ἀπὸ καταβολῆς¹⁶ κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς¹⁷ ταύτης, ἀπὸ τοῦ 51
 αἵματος Ἀβελ ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου¹⁸ τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ¹⁹ τοῦ
 θυσιαστηρίου²⁰ καὶ τοῦ οἴκου. Ναί,²¹ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται¹⁴ ἀπὸ τῆς

¹ νομικός, pertaining to the law. ² ὑβρίζω, mistreat, insult. ³ οὐαί, woe! alas! woe! ⁴ φορτίζω, load, burden. ⁵ φορτίον, ου, τό, burden, load. ⁶ δυσβάστακτος, hard to bear, difficult to carry. ⁷ δάκτυλος, ου, ό, finger. ⁸ προσψάω, touch, touch lightly. ⁹ οἰκοδομέω, build up, construct. ¹⁰ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ¹¹ ἄρα, so, then. ¹² συνευδοκέω, consent, approve. ¹³ ἐκδιώκω, drive out, persecute harshly. ¹⁴ ἐκζητέω, seek out, inquire. ¹⁵ ἐκχέω, pour out, shed. ¹⁶ καταβολή, ἧς, ή, foundation, depositing. ¹⁷ γενεά, ἄς, ή, generation. ¹⁸ Ζαχαρίας, ου, ό, Zacharias, Zechariah. ¹⁹ μεταξύ, between, after. ²⁰ θυσιαστήριον, ου, τό, altar. ²¹ ναί, yes, truly.

γενεᾶς¹ ταύτης. Οὐαὶ² ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,³ ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα⁴ τῆς γνώσεως·⁵ 52

αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.⁶

Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι 53

δεινῶς⁷ ἐνέχειν,⁸ καὶ ἀποστοματίζειν⁹ αὐτὸν περὶ πλειόνων, ἐνεδρεύοντες¹⁰ 54

αὐτόν, ζητοῦντες θηρεῦσαι¹¹ τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν¹²

αὐτοῦ.

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν¹³ τῶν μυριάδων¹⁴ τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν¹⁵ ἀλλήλους, 12

ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον, Προσέχετε¹⁶ ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς

ζύμης¹⁷ τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.¹⁸ Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον¹⁹ 2

ἐστὶν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,²⁰ καὶ κρυπτὸν²¹ ὃ οὐ γνωσθήσεται. Ἄνθ²² ὧν 3

ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ²³ εἶπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται· καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς²⁴

¹ γενεά, *ā*, ἡ, generation. ² οὐαὶ, woe! alas! woe! ³ νομικός, pertaining to the law. ⁴ κλεῖς, κλειδός, ἡ, key. ⁵ γνώσις, *ew*, ἡ, wisdom, knowledge. ⁶ κωλύω, forbid, hinder. ⁷ δεινῶς, terribly, vehemently. ⁸ ἐνέχω, have a grudge against, be subject to. ⁹ ἀποστοματίζω, question closely, interrogate. ¹⁰ ἐνεδρεύω, lie in wait, plot. ¹¹ θηρεύω, hunt, catch. ¹² κατηγορέω, accuse, charge. ¹³ ἐπισυνάγω, gather, gather together. ¹⁴ μυριάς, *ádos*, ἡ, ten thousand, myriad. ¹⁵ καταπατέω, trample under foot. ¹⁶ προσέχω, take head of, attend to. ¹⁷ ζύμη, *h*, ἡ, leaven, ferment. ¹⁸ ὑπόκρισις, *ew*, ἡ, hypocrisy. ¹⁹ συγκαλύπτω, conceal, cover up. ²⁰ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ²¹ κρυπτός, hidden, secret. ²² ἀντί, instead of, in place of. ²³ σκοτία, *as*, ἡ, darkness. ²⁴ οὖς, *ous*, τό, ear.

ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις,¹ κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωματίων.² Λέγω δὲ ὑμῖν 4
 τοῖς φίλοις³ μου, Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ
 ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν⁴ τι ποιῆσαι. Ὑποδείξω⁵ δὲ ὑμῖν τίνα 5
 φοβηθῆτε: φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν⁶ εἰς
 τὴν γέενναν:⁷ ναί,⁸ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. Οὐχὶ πέντε⁹ στρουθία¹⁰ 6
 πωλεῖται¹¹ ἄσσαν¹² δύο; Καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλεησμένον¹³ ἐνώπιον
 τοῦ θεοῦ. Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες¹⁴ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἡρίθμηνται.¹⁵ Μὴ οὖν 7
 φοβεῖσθε: πολλῶν στρουθίων¹⁰ διαφέρετε.¹⁶ Λέγω δὲ ὑμῖν, Πᾶς ὃς ἂν 8
 ὁμολογήσῃ¹⁷ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν¹⁸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 ὁμολογήσει¹⁷ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν¹⁸ τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ: ὁ δὲ ἀρνησάμενός¹⁹ 9
 με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται²⁰ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. 10
 Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ: τῷ δὲ εἰς

¹ ταμεῖον, ου, τό, inner room, storeroom. ² δῶμα, τος, τό, house, housetop. ³ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁴ περισσός, excessive, abundant. ⁵ ὑποδείκνυμι, show, indicate. ⁶ ἐμβάλλω, throw, cast. ⁷ γέεννα, ης, ἡ, gehenna, Gehenna. ⁸ ναί, yes, truly. ⁹ πέντε, five, 5. ¹⁰ στρουθίον, ου, τό, sparrow, small bird. ¹¹ πωλέω, sell. ¹² ἄσσαν, ου, τό, assarion. ¹³ ἐπιλανθάνομαι, forget, neglect. ¹⁴ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ¹⁵ ἀριθμέω, number, count. ¹⁶ διαφέρω, differ, carry through. ¹⁷ ὁμολογέω, confess, profess. ¹⁸ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ¹⁹ ἀρνέομαι, deny, repudiate. ²⁰ ἀπαρνέομαι, deny, refuse.

τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι¹ οὐκ ἀφεθήσεται. Ὅταν δὲ προσφέρωσιν² 11
 ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε³ πῶς ἢ
 τί ἀπολογήσησθε,⁴ ἢ τί εἴπητε: τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ 12
 ᾧρᾳ, ἃ δεῖ εἰπεῖν.

Εἶπεν δὲ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, Διδάσκαλε, εἰπέ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι⁵ 13
 μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.⁶ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν⁷ 14
 δικαστὴν⁸ ἢ μεριστὴν⁹ ἐφ' ὑμᾶς; Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε 15
 ἀπὸ τῆς πλεονεξίας:¹¹ ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν¹² τινὶ ἡ ζωὴ αὐτῷ ἐστὶν ἐκ τῶν
 ὑπαρχόντων αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, λέγων, Ἀνθρώπου τινὸς 16
 πλουσίου¹³ εὐφόρησεν¹⁴ ἡ χώρα:¹⁵ καὶ διελογίζετο¹⁶ ἐν ἑαυτῷ λέγων, Τί ποιήσω, 17
 ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ¹⁷ συνάξω τοὺς καρπούς μου; Καὶ εἶπεν, Τοῦτο ποιήσω: 18
 καθελῶ¹⁸ μου τὰς ἀποθήκας,¹⁹ καὶ μείζονας οἰκοδομήσω,²⁰ καὶ συνάξω ἐκεῖ

¹ βλασφημέω, revile, blaspheme. ² προσφέρω, bring to, offer. ³ μεριμνάω, be anxious, distracted. ⁴ ἀπολογέομαι, defend one's self, give a defense. ⁵ μερίζω, divide, part. ⁶ κληρονομία, ας, ἡ, inheritance. ⁷ καθίστημι, set, constitute. ⁸ δικαστής, οὐ, ὁ, judge. ⁹ μεριστής, οὐ, ὁ, divider, arbitrator. ¹⁰ φυλάσσω, guard, keep. ¹¹ πλεονεξία, ας, ἡ, covetousness, avarice. ¹² περισσεύω, abound, be rich. ¹³ πλούσιος, rich. ¹⁴ εὐφορέω, bear good crops, be fruitful. ¹⁵ χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹⁶ διαλογίζομαι, debate, reason. ¹⁷ ποῦ, where?. ¹⁸ καθαιρέω, take down, pull down. ¹⁹ ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. ²⁰ οἰκοδομέω, build up, construct.

πάντα τὰ γενήματά¹ μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου. Καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου, Ψυχή, ἔχεις 19
πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα² εἰς ἔτη³ πολλά: ἀναπαύου,⁴ φάγε, πίε, εὐφραίνου.⁵ Εἶπεν 20
δὲ αὐτῷ ὁ θεός, Ἄφρον,⁶ ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν⁷ ἀπὸ σοῦ: ἃ
δὲ ἡτοίμασας,⁸ τίνι ἔσται; Οὕτως ὁ θησαυρίζων⁹ ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν 21
πλουτῶν.¹⁰

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε¹¹ τῇ 22
ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε: μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσῃσθε.¹² Ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν 23
τῆς τροφῆς,¹³ καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.¹⁴ Κατανοήσατε¹⁵ τοὺς κόρακας,¹⁶ ὅτι 24
οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν,¹⁷ οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον¹⁸ οὐδὲ ἀποθήκη,¹⁹ καὶ ὁ
θεὸς τρέφει²⁰ αὐτούς: πόσῳ²¹ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε²² τῶν πετεινῶν; Τίς δὲ ἐξ 25
ὑμῶν μεριμνῶν¹¹ δύναται προσθεῖναι²⁴ ἐπὶ τὴν ἡλικίαν²⁵ αὐτοῦ πῆχυν²⁶ ἓνα; Εἰ 26

¹ γέννημα, τος, τό, offspring, child. ² κείμαι, lie, be laid. ³ ἔτος, οὗς, τό, year. ⁴ ἀναπαύω, refresh, take rest. ⁵ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ⁶ ἄφρων, foolish, senseless. ⁷ ἀπαιτέω, ask for, demand. ⁸ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ⁹ θησαυρίζω, lay up, store up. ¹⁰ πλουτέω, be rich, become rich. ¹¹ μεριμνᾶω, be anxious, distracted. ¹² ἐνδύω, put on, clothe. ¹³ τροφή, ἥς, ἡ, food, nourishment. ¹⁴ ἔνδυμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe). ¹⁵ κατανοέω, observe, understand. ¹⁶ κόραξ, ακος, ὁ, crow, raven. ¹⁷ θερίζω, reap, gather. ¹⁸ ταμεῖον, ου, τό, inner room, storeroom. ¹⁹ ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. ²⁰ τρέφω, make to grow, nourish. ²¹ πόσος, how many? how great? ²² διαφέρω, differ, carry through. ²³ πετεινόν, ου, τό, bird. ²⁴ προστίθημι, add, add to. ²⁵ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ²⁶ πῆχυν, εως, ὁ, cubit.

οὗν οὕτε ἐλάχιστον¹ δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;² Κατανοήσατε³ τὰ 27
κρίνα⁴ πῶς αὐξάνει·⁵ οὐ κοπιᾷ,⁶ οὐδὲ νήθει·⁷ λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομών⁸ ἐν
πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο⁹ ὥς ἐν τούτων. Εἰ δὲ τὸν χόρτον¹⁰ ἐν τῷ ἄγρῳ 28
σήμερον¹² ὄντα, καὶ αὔριον¹³ εἰς κλίβανον¹⁴ βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως
ἀμφιέννυσιν,¹⁵ πόσῳ¹⁶ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;¹⁷ Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί 29
φάγητε, ἢ τί πίνητε· καὶ μὴ μετεωρίζεσθε.¹⁸ Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ 30
κόσμου ἐπιζητεῖ·¹⁹ ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρήζετε²⁰ τούτων. Πλὴν²¹ ζητεῖτε 31
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται²² ὑμῖν. Μὴ φοβοῦ, τὸ 32
μικρὸν²³ ποίμνιον·²⁴ ὅτι εὐδόκησεν²⁵ ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. 33
Πωλήσατε²⁶ τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην.²⁷ Ποιήσατε ἑαυτοῖς
βαλάντια²⁸ μὴ παλαιούμενα,²⁹ θησαυρὸν³⁰ ἀνέκλειπτον³¹ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου
κλέπτῃς³² οὐκ ἐγγίξει,³³ οὐδὲ σῆς³⁴ διαφθείρει·³⁵ ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς³⁰ 34

¹ ἐλάχιστος, least, smallest. ² μεριμνάω, be anxious, distracted. ³ κατανοέω, observe, understand. ⁴ κρίνον, ου, τό, lily. ⁵ αὐξάνω, cause to grow, increase. ⁶ κοπιᾶω, toil, labor. ⁷ νήθω, spin. ⁸ Σολομών, ωνος, ὁ, Solomon. ⁹ περιβάλλω, put around, clothe. ¹⁰ χόρτος, ου, ὁ, grass, hay. ¹¹ ἄγρος, ου, ὁ, field, farm. ¹² σήμερον, today, now. ¹³ αὔριον, tomorrow. ¹⁴ κλίβανος, ου, ὁ, oven, furnace. ¹⁵ ἀμφιέννυμι, clothe, dress. ¹⁶ πόσος, how many? how great? ¹⁷ ὀλιγόπιστος, of little faith. ¹⁸ μετεωρίζομαι, be anxious, worried. ¹⁹ ἐπιζητέω, seek for, seek after. ²⁰ χρήζω, need, have need of. ²¹ πλὴν, however, but. ²² προστίθῃμι, add, add to. ²³ μικρός, small, little. ²⁴ ποίμνιον, ου, τό, flock, little flock. ²⁵ εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. ²⁶ πωλέω, sell. ²⁷ ἐλεημοσύνη, ης, ἡ, alms, alms-giving. ²⁸ βαλλάντιον, ου, τό, purse, money bag. ²⁹ παλαιόω, make or become old, obsolete. ³⁰ θησαυρός, οῦ, ὁ, storehouse, treasure. ³¹ ἀνέκλειπτος, unfailing, inexhaustible. ³² κλέπτῃς, ου, ὁ, thief. ³³ ἐγγίζω, come near, approach. ³⁴ σῆς, σῆτος, ὁ, moth. ³⁵ διαφθείρω, destroy utterly, spoil.

ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται.

Ἐστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες¹ περιεζωσμέναι,² καὶ οἱ λύχνοι³ καιόμενοι:⁴ καὶ ὑμεῖς 35

ὅμοιοι⁵ ἀνθρώποις προσδεχομένοις⁶ τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε⁷ ἀναλύσῃ⁸ ἐκ τῶν

γάμων,⁹ ἵνα, ἐλθόντος καὶ κρούσαντος,¹⁰ εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. Μακάριοι οἱ 37

δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας:¹¹ ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι

περιζώσεται¹² καὶ ἀνακλινεῖ¹² αὐτούς, καὶ παρελθὼν¹³ διακονήσῃ¹⁴ αὐτοῖς. Καὶ 38

ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ¹⁵ φυλακῇ,¹⁶ καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ¹⁶ ἔλθῃ, καὶ εὖρη

οὕτως, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι. Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἤδει ὁ 39

οἰκοδεσπότης¹⁷ ποῖα¹⁸ ὥρα ὁ κλέπτῃς¹⁹ ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν¹¹ ἄν, καὶ οὐκ ἂν

ἀφῆκεν διορυγῆναι²⁰ τὸν οἶκον αὐτοῦ. Καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἑτοιμοί:²¹ ὅτι ἡ 40

ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

¹ ὀσφύς, ὤος, ἡ, waist, hip. ² περιζώννυμι, gird, gird round. ³ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ⁴ καίω, burn, ignite. ⁵ ὅμοιος, like, similar. ⁶ προσδέχομαι, receive, wait for. ⁷ πότε, when? at what time? ⁸ ἀναλύω, loose, depart. ⁹ γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. ¹⁰ κρούω, knock, strike. ¹¹ γρηγορέω, watch, keep watch. ¹² ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ¹³ παρέρχομαι, pass by, go by. ¹⁴ διακονέω, serve, minister. ¹⁵ δεύτερος, second. ¹⁶ φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. ¹⁷ οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ¹⁸ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ¹⁹ κλέπτῃς, ου, ὁ, thief. ²⁰ διορύσσω, break through, break in. ²¹ ἑτοιμος, ready, prepared.

Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ 41
 πρὸς πάντας; Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Τίς ἄρα¹ ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος² καὶ 42
 φρόνιμος,³ ὃν καταστήσει⁴ ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας⁵ αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν
 καιρῷ τὸ σιτομέτριον;⁶ Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἔλθων ὁ κύριος αὐτοῦ 43
 εὕρησει ποιοῦντα οὕτως. Ἀληθῶς⁷ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν 44
 αὐτοῦ καταστήσει⁴ αὐτόν. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, 45
 Χρονίζει⁸ ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξῃται τύπτειν⁹ τοὺς παῖδας¹⁰ καὶ τὰς
 παιδίσκας,¹¹ ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι:¹² ἥξει¹³ ὁ κύριος τοῦ δούλου 46
 ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἧ οὐ προσδοκᾷ,¹⁴ καὶ ἐν ᾧ ἡ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει¹⁵
 αὐτόν, καὶ τὸ μέρος¹⁶ αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων¹⁷ θήσει. Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ 47
 γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἐτοιμάσας¹⁸ μὴδὲ ποιήσας πρὸς τὸ
 θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται¹⁹ πολλάς: ὁ δὲ μὴ γνοὺς, ποιήσας δὲ ἄξια²⁰ πληγῶν,²¹ 48

¹ ἄρα, so? (introduces a question). ² οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. ³ φρόνιμος, prudent, wise. ⁴ καθίστημι, set, constitute. ⁵ θεραπεία, ας, ἡ, treatment, healing. ⁶ σιτομέτριον, ου, τό, food allowance, ration. ⁷ ἀληθῶς, truly, really. ⁸ χρονίζω, spend or take time, delay. ⁹ τύπτω, smite, beat. ¹⁰ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹¹ παιδίσκη, ης, ἡ, maid, female servant. ¹² μεθύσκω, make drunk. ¹³ ἔχω, have come, am present. ¹⁴ προσδοκάω, wait for, look for. ¹⁵ διχοτομέω, cut in two, scourge severely. ¹⁶ μέρος, ους, τό, part, portion. ¹⁷ ἀπιστος, unbelieving, faithless. ¹⁸ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹⁹ δέρω, beat, flay. ²⁰ ἄξιος, worthy, deserving. ²¹ πληγῇ, ἧς, ἡ, blow, wound.

δαρήσεται¹ ὀλίγας.² Παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ
 ᾧ παρέθεντο³ πολὺ, περισσότερον⁴ αἰτήσουσιν αὐτόν.

Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη;⁵ Βάπτισμα⁶ δὲ ἔχω 49
 βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι⁷ ἕως οὗ τελεσθῇ.⁸ Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην 51
 παρεγενόμην⁹ δοῦναι ἐν τῇ γῇ; Οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἡ διαμερισμόν.¹⁰ 52
 Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε¹¹ ἐν οἴκῳ ἐνὶ διαμεμερισμένοι,¹² τρεῖς ἐπὶ δυσίν,
 καὶ δύο ἐπὶ τρισίν. Διαμερισθήσεται¹² πατὴρ ἐπὶ υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί: 53
 μήτηρ ἐπὶ θυγατρὶ,¹³ καὶ θυγάτηρ¹³ ἐπὶ μητρὶ: πενθερά¹⁴ ἐπὶ τὴν νύμφην¹⁵ αὐτῆς,
 καὶ νύμφη¹⁵ ἐπὶ τὴν πενθεράν¹⁴ αὐτῆς. Ἔλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, Ὅταν ἴδητε 54
 τὴν νεφέλην¹⁶ ἀνατέλλουσαν¹⁷ ἀπὸ δυσμῶν,¹⁸ εὐθέως λέγετε, Ὁμβρος¹⁹ ἔρχεται:
 καὶ γίνεται οὕτως. Καὶ ὅταν νότον²⁰ πνέοντα,²¹ λέγετε ὅτι Καύσων²² ἔσται: καὶ 55

¹ δέρω, beat, flay. ² ὀλίγος, little, few. ³ παρατίθημι, set before, entrust. ⁴ περισσός, excessive, abundant. ⁵ ἀνάπτω, kindle, set on fire. ⁶ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ⁷ συνέχω, hold fast, oppress. ⁸ τελέω, finish, fulfill. ⁹ παραγίνομαι, come, arrive. ¹⁰ διαμερισμός, οὗ, ὁ, division, disunity. ¹¹ πέντε, five, 5. ¹² διαμερίζω, divide, distribute. ¹³ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ¹⁴ πενθερά, ἄς, ἡ, mother-in-law. ¹⁵ νύμφη, ης, ἡ, bride, young woman. ¹⁶ νεφέλη, ης, ἡ, cloud. ¹⁷ ἀνατέλλω, cause to rise, make to rise. ¹⁸ δυσμή, ἡς, ἡ, the western region. ¹⁹ ὄμβρος, ου, ὁ, shower, thunderstorm. ²⁰ νότος, ου, ὁ, south wind, south. ²¹ πνέω, blow. ²² καύσων, ωνος, ὁ, burning heat, scorching heat.

γίνεται. Ὑποκριταί,¹ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἶδατε δοκιμάζειν:² 56
τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε;² Τί δὲ καὶ ἀφ' ἐαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ 57
δίκαιον; Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου³ σου ἐπ' ἄρχοντα,⁴ ἐν τῇ ὁδῷ δὸς 58
ἐργασίαν⁵ ἀπηλλάχθαι⁶ ἀπ' αὐτοῦ: μήποτε⁷ κατασύρῃ⁸ σε πρὸς τὸν κριτήν,⁹ καὶ
ὁ κριτής⁹ σε παραδῶ τῷ πράκτορι,¹⁰ καὶ ὁ πράκτωρ¹⁰ σε βάλῃ εἰς φυλακὴν.¹¹ 59
Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν,¹² ἕως οὗ καὶ τὸν ἔσχατον λεπτὸν¹³ ἀποδῶς.¹⁴

Παρήσαν¹⁵ δὲ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες¹⁶ αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων, 13
ὧν τὸ αἷμα Πιλάτος ἔμιξεν¹⁸ μετὰ τῶν θυσιῶν¹⁹ αὐτῶν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 2
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι¹⁷ οὗτοι ἁμαρτωλοὶ²⁰ παρὰ πάντας
τοὺς Γαλιλαίους¹⁷ ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν;²¹ Οὐχί, λέγω ὑμῖν: ἀλλ' 3
ἐὰν μὴ μετανοήτε,²² πάντες ὡσαύτως²³ ἀπολείσθῃ. Ἡ ἐκεῖνοι οἱ δέκα²⁴ καὶ ὀκτώ, 4

¹ ὑποκριτής, οὗ, ὁ, hypocrite, pretender. ² δοκιμάζω, prove, approve. ³ ἀντίδικος, ου, ὁ, opponent, adversary. ⁴ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ⁵ ἐργασία, ας, ἡ, profit, business. ⁶ ἀπαλλάσσω, leave, deliver. ⁷ μήποτε, never, lest perchance. ⁸ κατασύρω, drag (away by force), drag down. ⁹ κριτής, ου, ὁ, judge. ¹⁰ πράκτωρ, ορος, ὁ, bailiff, constable. ¹¹ φυλακή, ἧς, ἡ, guard, prison. ¹² ἐκεῖθεν, from there, from that place. ¹³ λεπτόν, τό, small coin, small piece of money. ¹⁴ ἀποδίδωμι, give back, pay. ¹⁵ πάρεμι, be present, have arrived. ¹⁶ ἀπαγγέλλω, announce, report. ¹⁷ Γαλιλαῖος, Galilean. ¹⁸ μίγνυμι, mix, mingle. ¹⁹ θυσία, ας, ἡ, sacrifice. ²⁰ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ²¹ πάσχω, suffer, am acted upon. ²² μετανοέω, repent, change my mind. ²³ ὡσαύτως, likewise. ²⁴ δέκα, ten. ²⁵ ὀκτώ, eight, 8.

ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος¹ ἐν τῷ Σιλωάμ² καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι
οὗτοι ὀφειλέται³ ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας⁴ ἐν
Ἱερουσαλήμ; Οὐχί, λέγω ὑμῖν: ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήτε,⁵ πάντες ὁμοίως⁶ 5
ἀπολείσθε. Ἔλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολήν: Συκῆν⁷ εἶχέν τις ἐν τῷ 6
ἀμπελῶνι⁸ αὐτοῦ πεφυτευμένην:⁹ καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ
εὔρεν. Εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν,¹⁰ Ἰδοὺ, τρία ἔτη¹¹ ἔρχομαι ζητῶν 7
καρπὸν ἐν τῇ συκῇ⁷ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὕρισκω: ἔκκοψον¹² αὐτήν: ἵνα τί καὶ τὴν
γῆν καταργεῖ;¹³ Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ, Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ 8
ἔτος,¹¹ ἕως ὅτου¹⁴ σκάψω¹⁵ περὶ αὐτήν, καὶ βάλω κόπρια: καὶ ἂν¹⁶ μὲν ποιήσῃ 9
καρπὸν: εἰ δὲ μήγε,¹⁷ εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις¹² αὐτήν.

¹ πύργος, ου, ὁ, tower, fortified structure. ² Σιλωάμ, ὁ, Siloam. ³ ὀφειλέτης, ου, ὁ, debtor, sinner. ⁴ κατοικέω, inhabit, dwell. ⁵ μετανοέω, repent, change my mind. ⁶ ὁμοίως, likewise, in like manner. ⁷ συκῆ, ἡς, ἡ, fig tree. ⁸ ἀμπελῶν, ὠνος, ὁ, vineyard. ⁹ φυτεύω, plant. ¹⁰ ἀμπελουργός, οὔ, ὁ, vinedresser, gardener. ¹¹ ἔτος, ους, τό, year. ¹² ἐκκόπτω, cut out, cut off. ¹³ καταργέω, make ineffective, abolish. ¹⁴ ὅτου, until. ¹⁵ σκάπτω, dig. ¹⁶ καὶ, and if, even if. ¹⁷ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε).

Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασιν· καὶ ἰδοὺ, γυνὴ ἦν 10
 πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας¹ ἔτη² δέκα³ καὶ ὀκτώ,⁴ καὶ ἦν συγκύπτουσα,⁵ καὶ μὴ
 δυναμένη ἀνακύψαι⁶ εἰς τὸ παντελές.⁷ Ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν,⁸ 12
 καὶ εἶπεν αὐτῇ, Γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας¹ σου. Καὶ ἐπέθηκεν⁹ αὐτῇ 13
 τὰς χεῖρας· καὶ παραχρῆμα¹⁰ ἀνωρθώθη,¹¹ καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν. Ἀποκριθεὶς δὲ 14
 ὁ ἀρχισυνάγωγος,¹² ἀγανακτῶν¹³ ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν¹⁴ ὁ Ἰησοῦς,
 ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ, Ἐξ¹⁵ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι·¹⁶ ἐν ταύταις οὖν
 ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε,¹⁴ καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ 15
 ὁ κύριος, καὶ εἶπεν, Ὑποκριταί,¹⁷ ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει¹⁸ τὸν βόυν
 αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον²⁰ ἀπὸ τῆς φάτνης,²¹ καὶ ἀπαγαγὼν²² ποτίζει;²³ Ταύτην δέ, 16
 θυγατέρα²⁴ Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν²⁵ ὁ Σατανᾶς,²⁶ ἰδοὺ, δέκα³ καὶ ὀκτώ⁴ ἔτη,²
 οὐκ ἔδει λυθῆναι¹⁸ ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ²⁷ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; Καὶ 17

¹ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ² ἔτος, οὗς, τό, year. ³ δέκα, ten, 10. ⁴ ὀκτώ, eight, 8. ⁵ συγκύπτω, be bent over, am bent double. ⁶ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ⁷ παντελές, completely, forever. ⁸ προσφωνέω, call to, summon. ⁹ ἐπιτίθημι, lay upon, put. ¹⁰ παραχρῆμα, immediately, instantly. ¹¹ ἀνωρθόω, restore, strengthen. ¹² ἀρχισυνάγωγος, οὗ, ὁ, ruler of a synagogue. ¹³ ἀγανακτέω, be indignant, am angry. ¹⁴ θεραπεύω, heal, care for. ¹⁵ ἕξ, six, 6. ¹⁶ ἐργάζομαι, work, word. ¹⁷ ὑποκριτής, οὗ, ὁ, hypocrite, pretender. ¹⁸ λύω, untie, loose. ¹⁹ βόϋς, ὁ, ox, cow. ²⁰ ὄνος, οὗ, ὁ, ass, donkey. ²¹ φάτνη, ης, ἡ, manger, stall. ²² ἀπάγω, lead away, lead. ²³ ποτίζω, give drink to, cause to drink. ²⁴ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ²⁵ δέω, bind, tie. ²⁶ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ²⁷ δεσμός, οὗ, ὁ, chain, bond.

ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, κατησχύνοντο¹ πάντες οἱ ἀντικείμενοι² αὐτῷ: καὶ πᾶς ὁ
ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις³ τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

Ἔλεγεν δέ, Τίني ὁμοία⁴ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ; Καὶ τίني ὁμοιώσω⁵ αὐτήν; 18

Ὅμοία⁴ ἐστὶν κόκκῳ⁶ σινάπεως,⁷ ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον⁸ ἑαυτοῦ:

καὶ ἠὔξησεν,⁹ καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον¹⁰ μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ¹¹ τοῦ οὐρανοῦ

κατεσκήνωσεν¹² ἐν τοῖς κλάδοις¹³ αὐτοῦ. Πάλιν εἶπεν, Τίني ὁμοιώσω⁵ τὴν 20

βασιλείαν τοῦ θεοῦ; Ὅμοία⁴ ἐστὶν ζύμῃ,¹⁴ ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν¹⁵ εἰς 21

ἁλεύρου¹⁶ σάτα¹⁷ τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη¹⁸ ὅλον. Καὶ διεπορεύετο¹⁹ κατὰ πόλεις 22

καὶ κώμας²⁰ διδάσκων, καὶ πορείαν²¹ ποιούμενος εἰς Ἱερουσαλήμ. Εἶπεν δέ τις 23

αὐτῷ, Κύριε, εἰ ὀλίγοι²² οἱ σωζόμενοι; Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἀγωνίζεσθε²³ 24

εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς²⁴ πύλης: ²⁵ ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν,

¹ καταισχύνω, put to shame, shame. ² ἀντίκειμαι, lie opposite, i.e. oppose. ³ ἐνδοξος, honored, glorious. ⁴ ὅμοιος, like, similar. ⁵ ὁμοιώω, make like, liken. ⁶ κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ⁷ σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. ⁸ κῆπος, ου, ὁ, garden. ⁹ αὐξάνω, cause to grow, increase. ¹⁰ δένδρον, ου, τό, tree. ¹¹ πετεινόν, ου, τό, bird. ¹² κατασκήνω, cause to dwell, settle. ¹³ κλάδος, ου, ὁ, branch (of a tree), branch. ¹⁴ ζύμη, ης, ἡ, leaven, ferment. ¹⁵ ἐγκρύπτω, hide, hide in. ¹⁶ ἅλευρον, ου, τό, wheat flour, meal. ¹⁷ σάτον, ου, τό, seah (a Hebrew measure). ¹⁸ ζυμώω, leaven, ferment. ¹⁹ διαπορεύομαι, pass across, journey through. ²⁰ κώμη, ης, ἡ, village. ²¹ πορεία, ας, ἡ, journey, way. ²² ὀλίγος, little, few. ²³ ἀγωνίζομαι, contend, struggle. ²⁴ στενός, narrow. ²⁵ πύλη, ης, ἡ, gate, porch.

καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.¹ Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης² καὶ ἀποκλείσῃ³ τὴν 25
 θύραν,⁴ καὶ ἄρξῃσθε ἔξω ἐστάναι καὶ κρούειν⁵ τὴν θύραν,⁴ λέγοντες, Κύριε,
 κύριε, ἀνοιξὸν ἡμῖν: καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, Οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν⁶ ἐστέ: τότε 26
 ἄρξῃσθε λέγειν, Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις⁷
 ἡμῶν ἐδίδασκας. Καὶ ἐρεῖ, Λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν⁶ ἐστέ: ἀπόστητε⁸ ἀπ' 27
 ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται⁹ τῆς ἀδικίας.¹⁰ Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς¹¹ καὶ ὁ βρυγμὸς¹² 28
 τῶν ὀδόντων,¹³ ὅταν ὄψῃσθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς
 προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. Καὶ ἤξουσιν¹⁴ 29
 ἀπὸ ἀνατολῶν¹⁵ καὶ δυσμῶν,¹⁶ καὶ βορρᾶ¹⁷ καὶ νότου,¹⁸ καὶ ἀνακλιθήσονται¹⁹ ἐν
 τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. Καὶ ἰδοὺ, εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν 30
 πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.

¹ ἰσχύω, be strong, able. ² οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ³ ἀποκλείω, close, shut. ⁴ θύρα, ας, ἡ, door, gate. ⁵ κρούω, knock, strike. ⁶ πόθεν, from where? whence. ⁷ πλατεῖα, ας, ἡ, street. ⁸ ἀφίστημι, withdraw, depart. ⁹ ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. ¹⁰ ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. ¹¹ κλαυθμός, οὔ, ὁ, weeping, lamentation. ¹² βρυγμός, οὔ, ὁ, biting, gnashing of teeth. ¹³ ὀδούς, ὁ, tooth. ¹⁴ ἤκω, have come, am present. ¹⁵ ἀνατολή, ἡς, ἡ, east, dawn. ¹⁶ δυσμή, ἡς, ἡ, the western region. ¹⁷ βορρᾶς, ᾶ, ὁ, north, north wind. ¹⁸ νότος, ου, ὁ, south wind, south. ¹⁹ ἀνακλίνω, lay upon, lay down.

Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσήλθόν τινες Φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ, Ἐξελθε καὶ 31
 πορεύου ἐντεῦθεν,¹ ὅτι Ἡρώδης² θέλει σε ἀποκτεῖναι. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 32
 Πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι³ ταύτῃ, Ἰδοὺ, ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις⁴
 ἐπιτελῶ⁵ σήμερον⁶ καὶ αὔριον,⁷ καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.⁸ Πλὴν⁹ δεῖ με σήμερον 33
 καὶ αὔριον⁷ καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι: ὅτι οὐκ ἐνδέχεται¹⁰ προφήτην
 ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλήμ. Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτένουσα τοὺς 34
 προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα¹¹ τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις¹²
 ἠθέλησα ἐπισυνάξαι¹³ τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον¹⁴ ὄρνις¹⁵ τὴν ἑαυτῆς νοσσιᾶν¹⁶
 ὑπὸ τὰς πτέρυγας,¹⁷ καὶ οὐκ ἠθελήσατε. Ἰδοὺ, ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν 35
 ἔρημος.¹⁸ Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ με ἴδητε ἕως ἄν ἦξαι,¹⁹ ὅτε εἴπητε,
 Εὐλογημένος²⁰ ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

¹ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ² Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ³ ἀλώπηξ, εκος, ἡ, fox. ⁴ ἰασις, εως, ἡ, healing, cure. ⁵ ἐπιτελέω, complete, perform. ⁶ σήμερον, today, now. ⁷ αὔριον, tomorrow. ⁸ τελειόω, fill, fulfill. ⁹ πλὴν, however, but. ¹⁰ ἐνδέχομαι, be possible, allow. ¹¹ λιθοβολέω, pelt with stones, stone. ¹² ποσάκις, how often? how often. ¹³ ἐπισυνάγω, gather, gather together. ¹⁴ τρόπος, ου, ὁ, manner, way. ¹⁵ ὄρνις, ιθος, ἡ, hen, bird. ¹⁶ νοσσία, ἄς, ἡ, brood, brood of young birds. ¹⁷ πτέρυξ, υγος, ἡ, wing. ¹⁸ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ¹⁹ ἦκω, have come, am present. ²⁰ εὐλογέω, bless.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων¹ τῶν Φαρισαίων **14**

σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι² αὐτόν. Καὶ ἰδού, **2**

ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικός³ ἔμπροσθεν⁴ αὐτοῦ. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν **3**

πρὸς τοὺς νομικοὺς⁵ καὶ Φαρισαίους, λέγων, Εἰ ἔξεστιν⁶ τῷ σαββάτῳ

θεραπεύειν;⁷ Οἱ δὲ ἡσύχασαν.⁸ Καὶ ἐπιλαβόμενος⁹ ἰάσατο¹⁰ αὐτόν, καὶ **4**

ἀπέλυσεν. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν, Τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς¹¹ εἰς **5**

φρέαρ¹² ἔμπεσεῖται,¹³ καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει¹⁴ αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ

σαββάτου; Καὶ οὐκ ἴσχυσαν¹⁵ ἀνταποκριθῆναι¹⁶ αὐτῷ πρὸς ταῦτα. **6**

Ἔλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων¹⁷ πῶς τὰς πρωτοκλισίας¹⁸ **7**

ἐξελέγοντο,¹⁹ λέγων πρὸς αὐτούς, Ὅταν κληθῇς ὑπὸ τινος εἰς γάμους,²⁰ μὴ **8**

κατακλιθῇς²¹ εἰς τὴν πρωτοκλισίαν·¹⁸ μήποτε²² ἐντιμότερός²³ σου ἢ κεκλημένος

¹ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ² παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. ³ ὑδρωπικός, suffering from dropsy or edema. ⁴ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁵ νομικός, pertaining to the law. ⁶ ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. ⁷ θεραπεύω, heal, care for. ⁸ ἡσυχάζω, be still, be silent. ⁹ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ¹⁰ ἰάομαι, heal. ¹¹ βοῦς, ὁ, ox, cow. ¹² φρέαρ, ος, τό, well, pit. ¹³ ἐμπίπτω, fall into, fall in. ¹⁴ ἀνασπάω, draw up, pull up. ¹⁵ ἰσχύω, be strong, able. ¹⁶ ἀνταποκρίνομαι, answer again, contradict. ¹⁷ ἐπέχω, hold fast, hold toward. ¹⁸ πρωτοκλισία, ας, ἡ, chief place. ¹⁹ ἐκλέγομαι, choose, elect. ²⁰ γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. ²¹ κατακλίνω, make to lie down, recline. ²² μήποτε, never, lest perchance. ²³ ἐντιμος, valued, precious.

ὕπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι, Δὸς τούτῳ τόπον: καὶ 9
 τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνῃς¹ τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν.² Ἄλλ' ὅταν κληθῇς, 10
 πορευθεὶς ἀνάπεσε³ εἰς τὸν ἔσχατον τόπον: ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σε, εἴπῃ
 σοι, Φίλε,⁴ προσανάβηθι⁵ ἀνώτερον:⁶ τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν
 συνανακειμένων⁷ σοι. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν⁸ ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται,⁹ καὶ ὁ 11
 ταπεινῶν⁹ ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.⁸

Ἐλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκῶτι αὐτόν, Ὅταν ποιῇς ἄριστον¹⁰ ἢ δεῖπνον,¹¹ μὴ φώνει¹² 12
 τοὺς φίλους⁴ σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς¹³ σου, μηδὲ
 γείτονας¹⁴ πλουσίους:¹⁵ μήποτε¹⁶ καὶ αὐτοὶ σε ἀντικαλέσωσιν,¹⁷ καὶ γένηταί σοι
 ἀνταπόδομα.¹⁸ Ἄλλ' ὅταν ποιῇς δοχὴν,¹⁹ κάλει πτωχούς,²⁰ ἀναπήρους,²¹ χωλούς, 13
 τυφλούς: καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί²³ σοι: 14

¹ αἰσχύνῃ, ης, ῆ, shame. ² κατέχω, hold back, hold fast. ³ ἀναπίπτω, recline, lie down. ⁴ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁵ προσαναβαίνω, go up, move up. ⁶ ἀνώτερον, higher, more honorable place. ⁷ συνανάκειμαι, recline at table with. ⁸ ὑψόω, lift up, exalt. ⁹ ταπεινόω, humble, humiliate. ¹⁰ ἄριστον, ου, τό, breakfast. ¹¹ δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ¹² φωνέω, call, crow. ¹³ συγγενής, kindred, relative. ¹⁴ γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ¹⁵ πλούσιος, rich. ¹⁶ μήποτε, never, lest perchance. ¹⁷ ἀντικαλέω, invite in return. ¹⁸ ἀνταπόδομα, τος, τό, repayment, reward. ¹⁹ δοχή, ῆς, ῆ, reception, banquet. ²⁰ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ²¹ ἀνάπηρος, crippled, maimed. ²² χωλός, lame, deprived of a foot. ²³ ἀνταποδίδωμι, recompense, repay.

ἀνταποδοθήσεται¹ γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει² τῶν δικαίων.

Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων³ ταῦτα εἶπεν αὐτῷ, Μακάριος, ὃς φάγεται 15

ἄριστον⁴ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ἄνθρωπός τις ἐποίησεν 16

δεῖπνον⁵ μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλούς· καὶ ἀπέστειλεν τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ 17

τοῦ δεῖπνου⁵ εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, Ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἔτοιμά⁶ ἐστιν πάντα. 18

Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι⁷ πάντες. Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, Ἄγρὸν⁸

ἡγόρασα,⁹ καὶ ἔχω ἀνάγκην¹⁰ ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με

παρητημένον.⁷ Καὶ ἕτερος εἶπεν, Ζεύγη¹¹ βοῶν¹² ἡγόρασα⁹ πέντε,¹³ καὶ 19

πορεύομαι δοκιμάσαι¹⁴ αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.⁷ Καὶ ἕτερος εἶπεν, 20

Γυναῖκα ἔγνημα,¹⁵ καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. Καὶ παραγενόμενος¹⁶ ὁ 21

δούλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλεν¹⁷ τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεῖς¹⁸ ὁ

οἰκοδεσπότης¹⁹ εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ, Ἐξελθε ταχέως²⁰ εἰς τὰς πλατείας²¹ καὶ

¹ ἀνταποδίδωμι, recompense, repay. ² ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. ³ συνανάκειμαι, recline at table with. ⁴ ἄριστον, ου, τό, breakfast. ⁵ δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ⁶ ἔτοιμος, ready, prepared. ⁷ παραιτέομαι, make excuse, refuse. ⁸ ἄγρός, ου, ὁ, field, farm. ⁹ ἀγοράζω, buy. ¹⁰ ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. ¹¹ ζεύγος, ους, τό, yoke, team. ¹² βούς, ὁ, ox, cow. ¹³ πέντε, five, 5. ¹⁴ δοκιμάζω, prove, approve. ¹⁵ γαμέω, marry. ¹⁶ παραγίνομαι, come, arrive. ¹⁷ ἀπαγγέλλω, announce, report. ¹⁸ ὀργίζω, irritate, provoke. ¹⁹ οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ²⁰ ταχέως, quickly, soon. ²¹ πλατεία, ας, ἡ, street.

ῥύμας¹ τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς² καὶ ἀναπήρους³ καὶ χωλοὺς⁴ καὶ
 τυφλοὺς εἰσάγαγε⁵ ὧδε. Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, Κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας,⁶ καὶ 22
 ἔτι τόπος ἐστίν. Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον, Ὑπερβαλεῖς εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ 23
 φραγμούς,⁷ καὶ ἀνάγκασον⁸ εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ⁹ ὁ οἶκός μου. Λέγω γὰρ ὑμῖν 24
 ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεται¹⁰ μου τοῦ δείπνου.¹¹
 Πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί,¹² ὀλίγοι¹³ δὲ ἐκλεκτοί.¹⁴

Συνεπορεύοντο¹⁵ δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· καὶ στραφεὶς¹⁶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Εἴ τις 25
 ἔρχεται πρὸς με, καὶ οὐ μισεῖ¹⁷ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν
 γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφούς, καὶ τὰς ἀδελφάς,¹⁸ ἔτι δὲ καὶ τὴν
 ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μου μαθητὴς εἶναι. Καὶ ὅστις οὐ βαστάζει¹⁹ τὸν 27
 σταυρὸν²⁰ αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω²¹ μου, οὐ δύναται εἶναί μου μαθητὴς. Τίς 28
 γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων πύργον²² οἰκοδομήσαι,²³ οὐχὶ πρῶτον καθίσας²⁴ ψηφίζει²⁵

¹ ῥύμη, ης, ῆ, narrow street, lane. ² πτωχός, poor, poor man (as a noun). ³ ἀνάπηρος, crippled, maimed. ⁴ χωλός, lame, deprived of a foot. ⁵ εἰσάγω, lead in, bring in. ⁶ ἐπιτάσσω, command, give order. ⁷ φραγμός, οὔ, ὁ, wall, fence. ⁸ ἀναγκάζω, force, compel. ⁹ γεμίζω, fill, load. ¹⁰ γεύομαι, taste, experience. ¹¹ δείπνον, ου, τό, supper, dinner. ¹² κλητός, called, summoned. ¹³ ὀλίγος, little, few. ¹⁴ ἐκλεκτός, chosen, elect. ¹⁵ συμπορεύομαι, come together, travel with. ¹⁶ στρέφω, turn, am converted. ¹⁷ μισέω, hate, detest. ¹⁸ ἀδελφή, ῆς, ῆ, sister. ¹⁹ βαστάζω, bear, carry. ²⁰ σταυρός, οὔ, ὁ, cross. ²¹ ὀπίσω, behind, after (gen). ²² πύργος, ου, ὁ, tower, fortified structure. ²³ οἰκοδομέω, build up, construct. ²⁴ καθίζω, seat, sit. ²⁵ ψηφίζω, count up, calculate.

τὴν δαπάνην,¹ εἰ ἔχει τὰ εἰς ἀπαρτισμόν;² Ἵνα μήποτε,³ θέντος αὐτοῦ θεμέλιον⁴ 29
καὶ μὴ ἰσχύοντος⁵ ἐκτελέσαι,⁶ πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν⁷ αὐτῷ, 30
λέγοντες, ὅτι Οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν,⁸ καὶ οὐκ ἴσχυσεν⁵
ἐκτελέσαι.⁶ Ἡ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν⁹ ἐτέρῳ βασιλεῖ εἰς 31
πόλεμον¹⁰ οὐχὶ καθίσας¹¹ πρῶτον βουλευέται¹² εἰ δυνατός¹³ ἐστὶν ἐν δέκα¹⁴
χιλιάσιν¹⁵ ἀπαντῆσαι¹⁶ τῷ μετὰ εἴκοσι¹⁷ χιλιάδων¹⁵ ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; Εἰ δὲ 32
μὴγε,¹⁸ ἔτι πόρρω¹⁹ αὐτοῦ ὄντος, πρεσβείαν²⁰ ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς
εἰρήνην. Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται²¹ πᾶσιν τοῖς ἑαυτοῦ 33
ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής. Καλὸν τὸ ἄλλας²² ἐὰν δὲ τὸ ἄλλας²² 34
μωρανθῇ,²³ ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;²⁴ Οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν²⁵ εὐθετόν²⁶ 35
ἐστὶν: ἔξω βάλλουσιν αὐτό. Ὁ ἔχων ὦτα²⁷ ἀκούειν ἀκουέτω.

¹ δαπάνη, ης, ἡ, cost, expense. ² ἀπαρτισμός, οὔ, ὁ, completion, perfection. ³ μήποτε, never, lest perchance. ⁴ θεμέλιος, ου, ὁ, foundation. ⁵ ἰσχύω, be strong, able. ⁶ ἐκτελέω, finish, complete. ⁷ ἐμπαίζω, mock. ⁸ οἰκοδομέω, build up, construct. ⁹ συμβάλλω, discuss, consider. ¹⁰ πόλεμος, ου, ὁ, war, battle. ¹¹ καθίζω, seat, sit. ¹² βουλευέω, deliberate, take counsel. ¹³ δυνατός, powerful, possible. ¹⁴ δέκα, ten, 10. ¹⁵ χιλιάς, ἄδος, ἡ, thousand. ¹⁶ ἀπαντάω, meet, encounter. ¹⁷ εἴκοσι, twenty, 20. ¹⁸ μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). ¹⁹ πόρρω, far (away), far. ²⁰ πρεσβεία, ας, ἡ, ambassador, embassy. ²¹ ἀποτάσσομαι, set apart, take leave of. ²² ἄλλας, ατος, τό, salt. ²³ μωραίνω, make foolish, make tasteless. ²⁴ ἀρτύω, season, make salty. ²⁵ κοπρία, ας, ἡ, manure pile, manure. ²⁶ εὐθετος, useful, fit. ²⁷ οὖς, ους, τό, ear.

Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες¹ αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι² καὶ οἱ ἁμαρτωλοί,³ ἀκούειν αὐτοῦ. **15**

Καὶ διεγόγγυζον⁴ οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι Οὗτος
ἁμαρτωλοὺς³ προσδέχεται,⁵ καὶ συνεσθίει⁶ αὐτοῖς.

Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων, Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν **3**

ἔχων ἑκατὸν⁷ πρόβατα,⁸ καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει⁹ τὰ
ἐνενήκοντα ἑννέα¹⁰ ἐν τῇ ἐρήμῳ,¹¹ καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως εὗρη

αὐτό; Καὶ εὕρων ἐπιτίθῃσιν¹² ἐπὶ τοὺς ὤμους¹³ ἑαυτοῦ χαίρων. Καὶ ἔλθων εἰς **5**

τὸν οἶκον, συγκαλεῖ¹⁴ τοὺς φίλους¹⁵ καὶ τοὺς γείτονας,¹⁶ λέγων αὐτοῖς,

Συγχαρήτε¹⁷ μοι, ὅτι εὔρον τὸ πρόβατόν⁸ μου τὸ ἀπολωλός. Λέγω ὑμῖν ὅτι **7**

οὕτως χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ³ μετανοοῦντι,¹⁸ ἢ ἐπὶ

ἐνενήκοντα ἑννέα¹⁰ δικαίοις, οἵτινες οὐ χρεῖαν¹⁹ ἔχουσιν μετανοίας.²⁰

¹ ἐγγίζω, come near, approach. ² τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ³ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ⁴ διαγογγύζω, complain, grumble. ⁵ προσδέχομαι, receive, wait for. ⁶ συνεσθίω, eat with. ⁷ ἑκατόν, hundred, 100. ⁸ πρόβατον, ου, τό, sheep. ⁹ καταλείπω, leave, leave behind. ¹⁰ ἑννέα, nine, 9. ¹¹ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ¹² ἐπιτίθημι, lay upon, put. ¹³ ὤμος, ου, ὁ, shoulder. ¹⁴ συγκαλέω, call together. ¹⁵ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ¹⁶ γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ¹⁷ συγχαίρω, rejoice with. ¹⁸ μετανοέω, repent, change my mind. ¹⁹ χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ²⁰ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind.

Ἦ τίς γυνὴ δραχμὰς¹ ἔχουσα δέκα,² ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν¹ μίαν, οὐχὶ ἅπτει³ 8
 λύχνον,⁴ καὶ σαροῖ⁵ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς⁶ ἕως ὅτου⁷ εὔρῃ; Καὶ 9
 εὐροῦσα συγκαλεῖται⁸ τὰς φίλας⁹ καὶ τὰς γείτονας,¹⁰ λέγουσα, Συγχάρητέ¹¹ μοι,
 ὅτι εὔρον τὴν δραχμὴν¹ ἣν ἀπώλεσα. Οὕτως, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον 10
 τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῶ¹² μετανοοῦντι.¹³

Εἶπεν δέ, Ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς· καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος¹⁴ αὐτῶν τῷ πατρί, 11
 Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον¹⁵ μέρος¹⁶ τῆς οὐσίας.¹⁷ Καὶ διείλεν¹⁸ αὐτοῖς τὸν
 βίον.¹⁹ Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα²⁰ ὁ νεώτερος¹⁴ υἱὸς 13
 ἀπεδήμησεν²¹ εἰς χώραν²² μακράν,²³ καὶ ἐκεῖ διεσκορπίσεν²⁴ τὴν οὐσίαν¹⁷ αὐτοῦ,
 ζῶν ἀσώτως.²⁵ Δαπανήσαντος²⁶ δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς²⁷ ἰσχυρὸς²⁸ κατὰ 14
 τὴν χώραν²² ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι.²⁹ Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη³⁰ 15

¹δραχμή, ἥς, ἡ, drachma, coin. ²δέκα, ten, 10. ³ἅπτω, touch, kindle. ⁴λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ⁵σαρόω, sweep, sweep using a broom. ⁶ἐπιμελῶς, carefully, diligently. ⁷ἕτου, until. ⁸συγκαλέω, call together. ⁹φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ¹⁰γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ¹¹συγχαίρω, rejoice with. ¹²ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ¹³μετανοέω, repent, change my mind. ¹⁴νέος, new, young. ¹⁵ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹⁶μέρος, ους, τό, part, portion. ¹⁷οὐσία, ας, ἡ, property, estate. ¹⁸διαίρω, distribute, divide. ¹⁹βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ²⁰ἅπας, each, every. ²¹ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. ²²χώρα, ας, ἡ, land, region. ²³μακρός, long, far distant. ²⁴διασκορπίζω, scatter, separate. ²⁵ἀσώτως, wastefully, recklessly. ²⁶δαπανάω, spend, spend freely. ²⁷λιμός, οὔ, ὁ, hunger, famine. ²⁸ἰσχυρός, strong, mighty. ²⁹ὑστερέω, lack, need. ³⁰κολλάω, glue, cleave.

ἐνὶ τῶν πολιτῶν¹ τῆς χώρας² ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς³
αὐτοῦ βόσκειν⁴ χοίρους.⁵ Καὶ ἐπεθύμει⁶ γεμίσαι⁷ τὴν κοιλίαν⁸ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν 16
κερατίων⁹ ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι·⁵ καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν 17
εἶπεν, Πόσοι¹⁰ μίσθιοι¹¹ τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν¹² ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῶ¹³
ἀπόλλυμαι· ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ, Πάτερ, 18
ἡμαρτον¹⁴ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου· καὶ οὐκέτι¹⁵ εἰμὶ ἄξιος¹⁶ κληθῆναι 19
υἱός σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων¹¹ σου. Καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν 20
πατέρα αὐτοῦ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν¹⁷ ἀπέχοντος,¹⁸ εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ,
καὶ ἐσπλαγχνίσθη,¹⁹ καὶ δραμῶν²⁰ ἐπέπεσεν²¹ ἐπὶ τὸν τράχηλον²² αὐτοῦ, καὶ
κατεφίλησεν²³ αὐτόν. Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ υἱός, Πάτερ, ἡμαρτον¹⁴ εἰς τὸν οὐρανὸν 21
καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι¹⁵ εἰμὶ ἄξιος¹⁶ κληθῆναι υἱός σου. Εἶπεν δὲ ὁ πατὴρ 22
πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ, Ἐξενέγκατε²⁴ τὴν στολὴν²⁵ τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε

¹ πολίτης, ου, ὁ, citizen. ² χώρα, ας, ἡ, land, region. ³ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ⁴ βόσκω, feed. ⁵ χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. ⁶ ἐπιθυμέω, desire, long for. ⁷ γεμίζω, fill, load. ⁸ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁹ κεράτιον, ου, τό, carob pods, husk of the carob. ¹⁰ πόσος, how many? how great? ¹¹ μίσθιος, ου, ὁ, day laborer, hired servant. ¹² περισσεύω, abound, be rich. ¹³ λιμός, οὔ, ὁ, hunger, famine. ¹⁴ ἡμαρτάνω, I sinned. ¹⁵ οὐκέτι, no longer, no more. ¹⁶ ἄξιος, worthy, deserving. ¹⁷ μακράν, far away. ¹⁸ ἀπέχω, received, obtain. ¹⁹ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ²⁰ τρέχω, run, exercise myself. ²¹ ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. ²² τράχηλος, ου, ὁ, neck. ²³ καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. ²⁴ ἐκφέρω, carry out, bring forth. ²⁵ στολή, ἡς, ἡ, equipment, apparel. ²⁶ ἐνδύω, put on, clothe.

αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον¹ εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα² εἰς τοὺς πόδας:
καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον³ τὸν σιτευτὸν⁴ θύσατε,⁵ καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν: 23
ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησεν:⁷ καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὗρέθη. 24
Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι.⁶ Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ:⁸ καὶ 25
ὡς ἐρχόμενος ἤγγισεν⁹ τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας¹⁰ καὶ χορῶν.¹¹ Καὶ 26
προσκαλεσάμενος¹² ἓνα τῶν παιδῶν,¹³ ἐπυνθάνετο¹⁴ τί εἴη ταῦτα. Ὁ δὲ εἶπεν 27
αὐτῷ ὅτι Ὁ ἀδελφός σου ἤκει:¹⁵ καὶ ἔθυσεν⁵ ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον³ τὸν
σιτευτόν,⁴ ὅτι ὑγιαίνοντα¹⁶ αὐτὸν ἀπέλαβεν.¹⁷ Ὁργίσθη¹⁸ δέ, καὶ οὐκ ἤθελεν 28
εἰσελθεῖν: ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν 29
τῷ πατρί, Ἰδού, τοσαῦτα¹⁹ ἔτη²⁰ δουλεύω²¹ σοι, καὶ οὐδέποτε²² ἐντολήν σου
παρήλθον,²³ καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε²² ἔδωκας ἔριφον,²⁴ ἵνα μετὰ τῶν φίλων²⁵ μου
εὐφρανθῶ.⁶ Ὅτε δὲ ὁ υἱὸς σου οὗτος ὁ καταφαγὼν²⁶ σου τὸν βίον²⁷ μετὰ πορνῶν 30

¹ δακτύλιος, ου, ὁ, ring, finger ring. ² ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ³ μόσχος, ου, ὁ, calf. ⁴ σιτευτός, fattened. ⁵ θύω, sacrifice, kill. ⁶ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ⁷ ἀναζάω, live again, be resurrected. ⁸ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ⁹ ἐγγίζω, come near, approach. ¹⁰ συμφωνία, ας, ἡ, music, symphony. ¹¹ χορός, οῦ, ὁ, choral dance, dancing. ¹² προσκαλέω, summon. ¹³ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁴ πυνθάνομαι, inquire, ask. ¹⁵ ἦκω, have come, am present. ¹⁶ ὑγιαίνω, be in good health, am well. ¹⁷ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ¹⁸ ὀργίζω, irritate, provoke. ¹⁹ τοσοῦτος, so great, so much. ²⁰ ἔτος, ους, τό, year. ²¹ δουλεύω, serve, am a slave. ²² οὐδέποτε, never. ²³ παρέρχομαι, pass by, go by. ²⁴ ἔριφος, ου, ὁ, young goat, kid. ²⁵ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ²⁶ κατεσθίω, eat up, devour. ²⁷ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ²⁸ πόρνη, ης, ἡ, prostitute.

ἦλθεν, ἔθυσας¹ αὐτῷ τὸν μόσχον² τὸν σιτευτόν.³ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Τέκνον, σὺ 31
 πάντοτε⁴ μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά⁵ ἐστιν. Εὐφρανθῆναι⁶ δὲ καὶ 32
 χαρῆναι ἔδει: ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησεν:⁷ καὶ ἀπολωλὼς
 ἦν, καὶ εὐρέθη.

Ἔλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος,⁸ ὃς εἶχεν 16
 οἰκονόμον:⁹ καὶ οὗτος διεβλήθη¹⁰ αὐτῷ ὡς διασκορπίζων¹¹ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.
 Καὶ φωνήσας¹² αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ, Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; Ἀπόδος¹³ τὸν 2
 λόγον τῆς οἰκονομίας¹⁴ σου: οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.¹⁵ Εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ 3
 ὁ οἰκονόμος,⁹ Τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται¹⁶ τὴν οἰκονομίαν¹⁴ ἀπ'
 ἐμοῦ; Σκάπτειν¹⁷ οὐκ ἰσχύω,¹⁸ ἐπαιτεῖν¹⁹ αἰσχύνομαι.²⁰ Ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα, 4
 ὅταν μετασταθῶ²¹ τῆς οἰκονομίας,¹⁴ δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. Καὶ 5
 προσκαλεσάμενος²² ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν²³ τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγεν

¹ θύω, sacrifice, kill. ² μόσχος, ου, ὁ, calf. ³ σιτευτός, fattened. ⁴ πάντοτε, always, at all times. ⁵ σός, your, yours. ⁶ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ⁷ ἀναζάω, live again, be resurrected. ⁸ πλούσιος, rich. ⁹ οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. ¹⁰ διαβάλλω, bring charges, report. ¹¹ διασκορπίζω, scatter, separate. ¹² φωνέω, call, crow. ¹³ ἀποδίδωμι, give back, pay. ¹⁴ οἰκονομία, ας, ἡ, stewardship, administration. ¹⁵ οἰκονομέω, manage, administer. ¹⁶ ἀφαιρέω, take away, smite off. ¹⁷ σκάπτω, dig. ¹⁸ ἰσχύω, be strong, able. ¹⁹ ἐπαιτέω, beg, ask alms. ²⁰ αἰσχύνομαι, dishonor, put to shame. ²¹ μεθίστημι, remove, turn away. ²² προσκαλέω, summon. ²³ χρεωφειλέτης, ου, ὁ, debtor.

τῷ πρώτῳ, Πόσον¹ ὀφείλεις² τῷ κυρίῳ μου; Ὁ δὲ εἶπεν, Ἑκατὸν³ βάτους⁴ 6
 ἐλαίου.⁵ Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Δέξαι σου τὸ γράμμα,⁶ καὶ καθίσας⁷ ταχέως⁸ γράψον
 πεντήκοντα.⁹ Ἐπειτα¹⁰ ἑτέρῳ εἶπεν, Σὺ δὲ πόσον¹ ὀφείλεις;² Ὁ δὲ εἶπεν, Ἑκατὸν 7
 κόρους¹¹ σίτου.¹² Καὶ λέγει αὐτῷ, Δέξαι σου τὸ γράμμα,⁶ καὶ γράψον
 ὀγδοήκοντα.¹³ Καὶ ἐπήνεσεν¹⁴ ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον¹⁵ τῆς ἀδικίας¹⁶ ὅτι 8
 φρονίμως¹⁷ ἐποίησεν: ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονημώτεροι¹⁸ ὑπὲρ τοὺς
 υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεάν¹⁹ τὴν ἑαυτῶν εἰσὶν. Καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω, Ποιήσατε 9
 ἑαυτοῖς φίλους²⁰ ἐκ τοῦ μαμωνᾶ²¹ τῆς ἀδικίας,¹⁶ ἵνα, ὅταν ἐκλείπητε,²² δέξωνται
 ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.²³ Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ²⁴ καὶ ἐν πολλῷ πιστός 10
 ἐστίν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ²⁴ ἄδικος²⁵ καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός²⁵ ἐστίν. Εἰ οὖν ἐν τῷ 11
 ἀδίκῳ²⁵ μαμωνᾶ²¹ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν²⁶ τίς ὑμῖν πιστεύσει; Καὶ εἰ 12
 ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ²⁷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον²⁸ τίς ὑμῖν δώσει; Οὐδεὶς 13

¹ πόσος, how many? how great? ² ὀφείλω, owe, ought. ³ ἑκατόν, hundred, 100. ⁴ βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). ⁵ ἔλαιον, ου, τό, olive oil. ⁶ γράμμα, τος, τό, letter, writings. ⁷ καθίζω, seat, sit. ⁸ ταχέως, quickly, soon. ⁹ πενήκοντα, fifty, 50. ¹⁰ ἔπειτα, then, after this. ¹¹ κόρος, ου, ὁ, measure, dry measure. ¹² σῖτος, ου, ὁ, wheat, grain. ¹³ ὀγδοήκοντα, eighty, 80. ¹⁴ ἐπαινέω, praise, commend. ¹⁵ οἰκονόμος, ου, ὁ, manager, steward. ¹⁶ ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. ¹⁷ φρονίμως, prudently, shrewdly. ¹⁸ φρόνιμος, prudent, wise. ¹⁹ γενεά, ᾤ, ἡ, generation. ²⁰ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ²¹ μαμωνᾶς, ᾤ, ὁ, riches, mammon. ²² ἐκλείπω, fail, cease. ²³ σκηνή, ῆς, ἡ, tent, tabernacle. ²⁴ ἐλάχιστος, least, smallest. ²⁵ ἄδικος, unjust, unrighteous. ²⁶ ἀληθινός, true, genuine. ²⁷ ἀλλότριος, strange, foreign. ²⁸ ὑμέτερος, your.

οἰκέτης¹ δύναται δυσὶν κυρίοις δουλεύειν·² ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει,³ καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται,⁴ καὶ τοῦ ἐτέρου καταφρονήσει.⁵ Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν² καὶ μαμωνᾶ.⁶

Ἦκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροι⁷ ὑπάρχοντες, καὶ 14
ἐξεμυκτήριζον⁸ αὐτόν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες,⁹ ἑαυτοὺς 15
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν¹⁰ βδέλυγμα¹¹ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται 16
ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.¹² Εὐκοπώτερον¹³ δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν,¹⁴ ἢ τοῦ 17
νόμου μίαν κεραίαν¹⁵ πεσεῖν. Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν¹⁶ 18
ἐτέραν μοιχεύει·¹⁷ καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν¹⁶ μοιχεύει.¹⁷

¹ οἰκέτης, ου, ὁ, house servant, household servant. ² δουλεύω, serve, am a slave. ³ μισέω, hate, detest. ⁴ ἀντέχομαι, hold, hold fast. ⁵ καταφρονέω, think little of, despise. ⁶ μαμωνᾶς, ἄ, ὁ, riches, mammon. ⁷ φιλάργυρος, fond of money, avaricious. ⁸ ἐκμυκτηρίζω, ridicule, sneer. ⁹ δικαιόω, justify, pronounce righteous. ¹⁰ ὑψηλός, high, lofty. ¹¹ βδέλυγμα, τος, τό, detestable thing, abomination. ¹² βιάζω, use force, violence. ¹³ εὐκοπώτερον, easier. ¹⁴ παρέρχομαι, pass by, go by. ¹⁵ κεραία, ας, ἡ, projection, hook. ¹⁶ γαμέω, marry. ¹⁷ μοιχεύω, commit adultery.

Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος,¹ καὶ ἐνεδιδύσκετο² πορφύραν³ καὶ βύσσον,⁴ 19
 εὐφραινόμενος⁵ καθ' ἡμέραν λαμπρῶς.⁶ Πτωχὸς⁷ δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος,⁸ 20
 ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα⁹ αὐτοῦ ἡλκωμένος¹⁰ καὶ ἐπιθυμῶν¹¹ χορτασθῆναι 21
 ἀπὸ τῶν ψιγίων¹³ τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης¹⁴ τοῦ πλουσίου:¹ ἀλλὰ καὶ
 οἱ κύνες¹⁵ ἐρχόμενοι ἀπέλειχον¹⁶ τὰ ἔλκη¹⁷ αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν 22
 πτωχόν,⁷ καὶ ἀπενεχθῆναι¹⁸ αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον¹⁹ Ἀβραάμ:
 ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος,¹ καὶ ἐτάφη.²⁰ Καὶ ἐν τῷ ᾄδει²¹ ἐπάρας²² τοὺς 23
 ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις,²³ ὁρᾷ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν,²⁴
 καὶ Λάζαρον⁸ ἐν τοῖς κόλποις¹⁹ αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς φωνήσας²⁵ εἶπεν, Πάτερ 24
 Ἀβραάμ, ἐλέησόν²⁶ με, καὶ πέμψον Λάζαρον,⁸ ἵνα βάψῃ²⁷ τὸ ἄκρον²⁸ τοῦ
 δακτύλου²⁹ αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ³⁰ τὴν γλῶσσάν μου: ὅτι ὀδυνῶμαι³¹ ἐν
 τῇ φλογὶ³² ταύτῃ. Εἶπεν δὲ Ἀβραάμ, Τέκνον, μνήσθητι³³ ὅτι ἀπέλαβες³⁴ σὺ τὰ 25

¹ πλούσιος, rich. ² ἐνδιδύσκω, dress, put on. ³ πορφύρα, ας, ἡ, purple (cloth), purple garment. ⁴ βύσσος, ου, ἡ, fine linen, cotton. ⁵ εὐφραίνω, rejoice, cheer. ⁶ λαμπρῶς, splendidly, magnificently. ⁷ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ⁸ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ⁹ πυλῶν, ὠνος, ὁ, vestibule, gateway. ¹⁰ ἐλκός, afflict with sores. ¹¹ ἐπιθυμέω, desire, long for. ¹² χορτάζω, eat until full, be filled. ¹³ ψιγίον, ου, τό, crumb, scrap. ¹⁴ τράπεζα, ης, ἡ, table. ¹⁵ κύων, ου, ὁ, dog. ¹⁶ ἀπολείχω, lick off, lick clean. ¹⁷ ἔλκος, ους, τό, wound, sore. ¹⁸ ἀποφέρω, carry off, bear away. ¹⁹ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ²⁰ θάπτω, bury. ²¹ ᾄδης, ου, ὁ, Hades. ²² ἐπαίρω, lift up, raise. ²³ βάσανος, ου, ἡ, torture, torment. ²⁴ μακρόθεν, from afar, afar. ²⁵ φωνέω, call, crow. ²⁶ ἐλεέω, have mercy, pity. ²⁷ βάπτω, dip, dye. ²⁸ ἄκρον, ου, τό, high point, boundary. ²⁹ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ³⁰ καταψύχω, cool off, refresh. ³¹ ὀδυνάω, torment, pain. ³² φλόξ, φλογός, ἡ, flame. ³³ μιμνήσκομαι, remember, recall. ³⁴ ἀπολαμβάνω, receive from, get back.

ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος¹ ὁμοίως² τὰ κακά: νῦν δὲ ὧδε
παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι.³ Καὶ ἐπὶ πᾶσιν τούτοις, μεταξὺ⁴ ἡμῶν καὶ ὑμῶν 26
χάσμα⁵ μέγα ἐστήρικται,⁶ ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι⁷ ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ
δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν⁸ πρὸς ἡμᾶς διαπερώσιν.⁹ Εἶπεν δέ, Ἐρωτῶ οὖν σε, 27
πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, ἔχω γὰρ πέντε¹⁰ 28
ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται¹¹ αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν
τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.¹² Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ, Ἔχουσιν Μωσέα καὶ τοὺς 29
προφήτας: ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν, Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ: ἀλλ' ἐάν 30
τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν.¹³ Εἶπεν δὲ αὐτῷ, Εἰ 31
Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδέ, ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ,
πεισθήσονται.

¹ Λάζαρος, ου, ό, Lazarus, Eliezer. ² ὁμοίως, likewise, in like manner. ³ ὀδυνάω, torment, pain. ⁴ μεταξύ, between, after. ⁵ χάσμα, τος, τό, chasm, gap. ⁶ στηρίζω, establish, fix firmly. ⁷ διαβαίνω, go through, cross. ⁸ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ⁹ διαπεράω, cross over, pass through. ¹⁰ πέντε, five, 5. ¹¹ διαμαρτύρομαι, testify solemnly. ¹² βάσανος, ου, ή, torture, torment. ¹³ μετανόεω, repent, change my mind.

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, Ἀνένδεκτόν¹ ἐστὶν τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα·² **17**

οὐαὶ³ δὲ δι' οὗ ἔρχεται. Λυσιτελεῖ⁴ αὐτῷ εἰ μύλος⁵ ὄνικος⁶ περίκειται⁷ περὶ τὸν **2**

τράχηλον⁸ αὐτοῦ, καὶ ῥριπταί⁹ εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίση¹⁰ ἓνα τῶν

μικρῶν¹¹ τούτων. Προσέχετε¹² ἑαυτοῖς. Ἐὰν δὲ ἀμάρτη¹³ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, **3**

ἐπιτίμησον¹⁴ αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανόηση,¹⁵ ἄφες αὐτῷ. Καὶ ἐὰν ἐπτάκις¹⁶ τῆς **4**

ἡμέρας ἀμάρτη¹³ εἰς σέ, καὶ ἐπτάκις¹⁶ τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ,¹⁷ λέγων, Μετανοῶ,

ἀφήσεις αὐτῷ.

Καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, Πρόσθες¹⁸ ἡμῖν πίστιν. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Εἰ **5**

ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον¹⁹ σινάπεως,²⁰ ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ²¹ ταύτῃ,

Ἐκριζώθητι,²² καὶ φυτεύθητι²³ ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν²⁴ ἂν ὑμῖν. Τίς δὲ **7**

ἐξ ὑμῶν δούλον ἔχων ἀροτριῶντα²⁵ ἢ ποιμαίνοντα,²⁶ ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ

¹ ἀνένδεκτος, impossible. ² σκάνδαλον, ου, τό, cause of stumbling, snare. ³ οὐαὶ, woe! alas! woe! ⁴ λυσιτελέω, be better, more advantageous. ⁵ μύλος, ου, ὁ, mill, millstone. ⁶ ὄνικος, of or for an ass. ⁷ περίκειμαι, be around, surround. ⁸ τράχηλος, ου, ὁ, neck. ⁹ ῥίπτω, throw, cast. ¹⁰ σκανδαλίζω, cause to stumble. ¹¹ μικρός, small, little. ¹² προσέχω, take head of, attend to. ¹³ ἁμαρτάνω, sin. ¹⁴ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹⁵ μετανοέω, repent, change my mind. ¹⁶ ἐπτάκις, seven times. ¹⁷ ἐπιστρέφω, turn to, return. ¹⁸ προστίθιμι, add, add to. ¹⁹ κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ²⁰ σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. ²¹ συκάμινος, ου, ἡ, mulberry tree, sycamore tree. ²² ἐκριζώω, uproot, root out. ²³ φυτεύω, plant. ²⁴ ὑπακούω, obey, listen. ²⁵ ἀροτριάω, plow. ²⁶ ποιμαίνω, shepherd, rule. ²⁷ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm.

ἐρεῖ εὐθέως, Παρελθὼν¹ ἀνάπεσε·² ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, Ἐτοίμασον³ τί 8
 δειπνήσω,⁴ καὶ περιζωσάμενος⁵ διακονεῖ⁶ μοι, ἕως φάγω καὶ πίνω· καὶ μετὰ
 ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; Μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ ὅτι ἐποίησεν τὰ 9
 διαταχθέντα;⁷ Οὐ δοκῶ. Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ 10
 διαταχθέντα⁷ ὑμῖν, λέγετε ὅτι Δοῦλοι ἀχρεῖοί⁸ ἔσμεν· ὅτι ὁ ὀφειλομεν⁹ ποιῆσαι
 πεποιήκαμεν.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο¹⁰ διὰ 11
 μέσου Σαμαρείας¹¹ καὶ Γαλιλαίας. Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινα κώμην,¹² 12
 ἀπήντησαν¹³ αὐτῷ δέκα¹⁴ λεπροὶ¹⁵ ἄνδρες, οἱ ἕστησαν πόρρωθεν·¹⁶ καὶ αὐτοὶ 13
 ἤραν φωνήν, λέγοντες, Ἰησοῦ, ἐπιστάτα,¹⁷ ἐλέησον¹⁸ ἡμᾶς. Καὶ ἰδὼν εἶπεν 14
 αὐτοῖς, Πορευθέντες ἐπιδείξατε¹⁹ ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν.²⁰ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
 ὑπάγειν αὐτούς, ἐκαθαρίσθησαν.²¹ Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη,²² ὑπέστρεψεν, 15

¹ παρέρχομαι, pass by, go by. ² ἀναπίπτω, recline, lie down. ³ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ⁴ δειπνέω, eat, dine. ⁵ περιζώννυμι, gird, gird round. ⁶ διακονέω, serve, minister. ⁷ διατάσσω, command, give orders to. ⁸ ἀχρεῖος, useless, worthless. ⁹ ὀφείλω, owe, ought. ¹⁰ διέρχομαι, cross over, pass through. ¹¹ Σαμάρεια, ας, ἡ, Samaria. ¹² κώμη, ης, ἡ, village. ¹³ ἀπαντάω, meet, encounter. ¹⁴ δέκα, ten, 10. ¹⁵ λεπρός, οὔ, ὁ, scaly, leprous. ¹⁶ πόρρωθεν, from a distance, at a distance. ¹⁷ ἐπιστάτης, ου, ὁ, chief, commander. ¹⁸ ἐλεέω, have mercy, pity. ¹⁹ ἐπιδείκνυμι, show, prove. ²⁰ ἱερεὺς, ἕως, ὁ, priest. ²¹ καθαρίζω, cleanse, make clean. ²² ἰάομαι, heal. ²³ ὑποστρέφω, return, turn back.

μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν· καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς 16
πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν¹ αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης.² Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ 17
Ἰησοῦς εἶπεν, Οὐχὶ οἱ δέκα³ ἐκαθαρίσθησαν;⁴ Οἱ δὲ ἐννέα⁵ ποῦ;⁶ Οὐχ 18
εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες⁷ δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς⁸ οὗτος; Καὶ 19
εἶπεν αὐτῷ, Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.

Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, πότε⁹ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, 20
ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν, Οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ
παρατηρήσεως·¹⁰ οὐδὲ ἐροῦσιν, Ἴδου ὧδε, ἢ, Ἴδου ἐκεῖ. Ἴδου γάρ, ἡ βασιλεία 21
τοῦ θεοῦ ἐντὸς¹¹ ὑμῶν ἐστίν.

¹ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ² Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ³ δέκα, ten, 10. ⁴ καθαρίζω, cleanse, make clean. ⁵ ἐννέα, nine, 9. ⁶ ποῦ, where?. ⁷ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁸ ἀλλογενής, οὗς, ὁ, foreigner, stranger. ⁹ πότε, when? at what time? ¹⁰ παρατήρησις, εως, ἢ, observation, observance. ¹¹ ἐντός, inside, among.

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, Ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε¹ μίαν τῶν 22
 ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε. Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, Ἰδοὺ 23
 ὧδε, ἢ, Ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθῃτε, μηδὲ διώξητε.² Ὡσπερ³ γὰρ ἡ ἀστραπή⁴ ἢ 24
 ἀστράπτουσα⁵ ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει,⁶ οὕτως ἔσται ὁ
 υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν⁷ καὶ 25
 ἀποδοκιμασθῆναι⁸ ἀπὸ τῆς γενεᾶς⁹ ταύτης. Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις 26
 Νῶε,¹⁰ οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἦσθιον, 27
 ἔπινον, ἐγάμουν,¹¹ ἐξεγαμίζοντο,¹² ἄχρι¹³ ἥς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε¹⁰ εἰς τὴν
 κιβωτόν,¹⁴ καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμός,¹⁵ καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.¹⁶ Ὀμοίως¹⁷ καὶ 28
 ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ:¹⁸ ἦσθιον, ἔπινον, ἡγόραζον,¹⁹ ἐπώλουν,²⁰
 ἐφύτευον,²¹ ὠκοδόμουν:²² ἡ δὲ ἡμέρα ἐξῆλθεν Λώτ¹⁸ ἀπὸ Σοδόμων,²³ ἐβρέξεν²⁴ 29
 πῦρ καὶ θεῖον²⁵ ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας:¹⁶ κατὰ ταῦτα ἔσται ἡ 30

¹ ἐπιθυμέω, desire, long for. ² διώκω, pursue, persecute. ³ ὥσπερ, just as, even as. ⁴ ἀστραπή, ἥς, ἡ, lightning, brightness. ⁵ ἀστράπτω, flash, gleam. ⁶ λάμπω, shine. ⁷ πάσχω, suffer, am acted upon. ⁸ ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ⁹ γενεά, ἁς, ἡ, generation. ¹⁰ Νῶε, ὁ, Noah. ¹¹ γαμέω, marry. ¹² ἐγαμίζω, give in marriage, marry. ¹³ ἄχρι, as far as, up to (gen). ¹⁴ κιβωτός, οὗ, ἡ, wooden box, ark. ¹⁵ κατακλυσμός, οὗ, ὁ, flood, deluge. ¹⁶ ἅπας, each, every. ¹⁷ ὁμοίως, likewise, in like manner. ¹⁸ Λώτ, ὁ, Lot. ¹⁹ ἀγοράζω, buy. ²⁰ πωλέω, sell. ²¹ φυτεύω, plant. ²² οἰκοδομέω, build up, construct. ²³ Σόδομα, ὡν, τό, Sodom. ²⁴ βρέχω, send rain, rain. ²⁵ θεῖον, οὗ, τό, sulfur, brimstone.

ἡμέρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.¹ Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ 31
 τοῦ δώματος,² καὶ τὰ σκεύη³ αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά: καὶ ὁ
 ἐν τῷ ἀγρῷ⁴ ὁμοίως⁵ μὴ ἐπιστρεψάτω⁶ εἰς τὰ ὀπίσω.⁷ Μνημονεύετε⁸ τῆς 32
 γυναικὸς Λώτ.⁹ Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν: καὶ 33
 ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτήν ζωογονήσῃ¹⁰ αὐτήν. Λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται 34
 δύο ἐπὶ κλίνης¹¹ μιᾶς: εἷς παραληφθήσεται,¹² καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. Δύο 35
 ἔσονται ἀλήθουσai¹³ ἐπὶ τὸ αὐτό: μία παραληφθήσεται,¹² καὶ ἡ ἑτέρα
 ἀφεθήσεται. Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, Ποῦ,¹⁴ κύριε; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, 36
 Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἅετοί.¹⁵

Ἔλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε¹⁶ προσεύχεσθαι, καὶ μὴ 18
 ἐκκακεῖν,¹⁷ λέγων, Κριτὴς¹⁸ τις ἦν ἐν τινὶ πόλει, τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ 2
 ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος:¹⁹ χήρα²⁰ δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς 3

¹ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ² δῶμα, τος, τό, house, housetop. ³ σκεῦος, ους, τό, vessel, goods (plural). ⁴ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ⁵ ὁμοίως, likewise, in like manner. ⁶ ἐπιστρέφω, turn to, return. ⁷ ὀπίσω, behind, after (gen). ⁸ μνημονεύω, remember, make mention of. ⁹ Λώτ, ὁ, Lot. ¹⁰ ζωογονέω, preserve alive. ¹¹ κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. ¹² παραλαμβάνω, receive, take. ¹³ ἀλήθω, grind. ¹⁴ ποῦ, where?. ¹⁵ ἅετός, οὔ, ὁ, eagle, vulture. ¹⁶ πάντοτε, always, at all times. ¹⁷ ἐκκακέω, am faint, am weary. ¹⁸ κριτής, ου, ὁ, judge. ¹⁹ ἐντρέπω, turn about, reverence. ²⁰ χήρα, ας, ἡ, widow.

αὐτόν, λέγουσα, Ἐκδίκησόν¹ με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου² μου. Καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ 4
 χρόνον· μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, Εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ
 ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι·³ διὰ γέ⁴ τὸ παρέχειν⁵ μοι κόπον⁶ τὴν χήραν⁷ ταύτην, 5
 ἐκδικήσω¹ αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος⁸ ἐρχομένη ὑποπιάζῃ⁹ με. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, 6
 Ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς¹⁰ τῆς ἀδικίας¹¹ λέγει. Ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν 7
 ἐκδίκησιν¹² τῶν ἐκλεκτῶν¹³ αὐτοῦ τῶν βοώντων¹⁴ πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ
 νυκτός, καὶ μακροθυμῶν¹⁵ ἐπ’ αὐτοῖς; Λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν¹² 8
 αὐτῶν ἐν τάχει.¹⁶ Πλὴν¹⁷ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα¹⁸ εὕρήσει τὴν πίστιν
 ἐπὶ τῆς γῆς;

Εἶπεν δὲ πρὸς τινὰς τοὺς πεποιθότας ἐφ’ ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶν δίκαιοι, καὶ 9
 ἐξουθενοῦντας¹⁹ τοὺς λοιπούς, τὴν παραβολὴν ταύτην: Ἄνθρωποι δύο 10
 ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι· ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης.²⁰ 11

¹ ἐκδικέω, vindicate, avenge. ² ἀντίδικος, ου, ὁ, opponent, adversary. ³ ἐντρέπω, turn about, reverence. ⁴ γέ, indeed, at least. ⁵ παρέχω, offer, afford. ⁶ κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. ⁷ χήρα, ας, ἡ, widow. ⁸ τέλος, ους, τό, end, purpose. ⁹ ὑποπιάζω, strike in the face, treat roughly. ¹⁰ κριτής, ου, ὁ, judge. ¹¹ ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. ¹² ἐκδίκησις, εως, ἡ, vengeance, vindication. ¹³ ἐκλεκτός, chosen, elect. ¹⁴ βοάω, cry aloud, shout. ¹⁵ μακροθυμέω, be patient, suffer long. ¹⁶ τάχος, ους, τό, speed, quickness. ¹⁷ πλὴν, however, but. ¹⁸ ἄρα, so? (introduces a question). ¹⁹ ἐξουθενέω, despise, ignore. ²⁰ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes.

Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο, Ὁ θεός, εὐχαριστῶ¹ σοι
 ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ² οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες,³ ἄδικοι,⁴ μοιχοί,⁵ ἢ καὶ
 ὡς οὗτος ὁ τελώνης.⁶ Νηστεύω⁷ δις⁸ τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ⁹ πάντα ὅσα 12
 κτῶμαι.¹⁰ Καὶ ὁ τελώνης⁶ μακρόθεν¹¹ ἐστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς 13
 εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάραι,¹² ἀλλ' ἔτυπεν¹³ εἰς τὸ στήθος¹⁴ αὐτοῦ, λέγων, Ὁ θεός,
 ἱλάσθητί¹⁵ μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.¹⁶ Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος¹⁷ εἰς 14
 τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος: ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν¹⁸ ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται,¹⁹ ὁ δὲ
 ταπεινῶν¹⁹ ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.¹⁸

Προσέφερον²⁰ δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη,²¹ ἵνα αὐτῶν ἅπτηται:²² ἰδόντες δὲ οἱ 15
 μαθηταὶ ἐπετίμησαν²³ αὐτοῖς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος²⁴ αὐτὰ εἶπεν, 16
 Ἄφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε²⁵ αὐτά: τῶν γὰρ τοιούτων

¹ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ² ὥσπερ, just as, even as. ³ ἄρπαξ, ravenous, rapacious. ⁴ ἄδικος, unjust, unrighteous. ⁵ μοιχός, οὐ, ὁ, adulterer. ⁶ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ⁷ νηστεύω, fast. ⁸ δις, twice. ⁹ ἀποδεκατῶ, tithe, collect a tithe. ¹⁰ κτάομαι, acquire, win. ¹¹ μακρόθεν, from afar, afar. ¹² ἐπαίρω, lift up, raise. ¹³ τύπτω, smite, beat. ¹⁴ στήθος, ους, τό, breast, chest. ¹⁵ ἱλάσκομαι, propitiate, expiate. ¹⁶ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ¹⁷ δικαιόω, justify, pronounce righteous. ¹⁸ ὑψόω, lift up, exalt. ¹⁹ ταπεινός, humble, humiliate. ²⁰ προσφέρω, bring to, offer. ²¹ βρέφος, ους, τό, unborn or a newborn child, baby. ²² ἅπτομαι, touch or handle. ²³ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ²⁴ προσκαλέω, summon. ²⁵ κωλύω, forbid, hinder.

ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν 17

τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

Καὶ ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων,¹ λέγων, Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν 18

αἰώνιον κληρονομήσω;² Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς 19

ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. Τὰς ἐντολὰς οἶδας, Μὴ μοιχεύσης,³ μὴ φονεύσης,⁴ μὴ 20

κλέψης,⁵ μὴ ψευδομαρτυρήσης,⁶ τίμα⁷ τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. Ὁ 21

δὲ εἶπεν, Ταῦτα πάντα ἐφυλάξαμην⁸ ἐκ νεότητός⁹ μου. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ 22

Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἔτι ἓν σοι λείπει:¹⁰ πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον,¹¹ καὶ διάδος¹²

πτωχοῖς,¹³ καὶ ἕξεις θησαυρὸν¹⁴ ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο,¹⁵ ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ 23

ἀκούσας ταῦτα περίλυπος¹⁶ ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος¹⁷ σφόδρα.¹⁸ Ἰδὼν δὲ αὐτὸν 24

ὁ Ἰησοῦς περίλυπον¹⁶ γενόμενον εἶπεν, Πῶς δυσκόλως¹⁹ οἱ τὰ χρήματα²⁰

ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Εὐκοπώτερον²¹ γάρ ἐστιν 25

¹ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ² κληρονομέω, inherit, obtain. ³ μοιχεύω, commit adultery. ⁴ φονεύω, kill, murder. ⁵ κλέπτω, steal. ⁶ ψευδομαρτυρέω, bear false witness, testify falsely. ⁷ τιμάω, honor, value at a price. ⁸ φυλάσσω, guard, keep. ⁹ νεότης, ἡτος, ἡ, youth, youthfulness. ¹⁰ λείπω, leave, leave behind. ¹¹ πωλέω, sell. ¹² διαδίδωμι, distribute, give. ¹³ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹⁴ θησαυρός, οὗ, ὁ, storehouse, treasure. ¹⁵ δεῦρο, until now, come here! ¹⁶ περίλυπος, very sad, very sorrowful. ¹⁷ πλούσιος, rich. ¹⁸ σφόδρα, exceedingly, greatly. ¹⁹ δυσκόλως, with difficulty, hardly. ²⁰ χρήμα, τος, τό, wealth, money. ²¹ εὐκοπώτερον, easier.

κάμηλον¹ διὰ τρυμαλιᾶς² ραφίδος³ εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον⁴ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
 θεοῦ εἰσελθεῖν. Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; Ὁ δὲ εἶπεν, 26
 Τὰ ἀδύνατα⁵ παρὰ ἀνθρώποις δυνατά⁶ ἐστὶν παρὰ τῷ θεῷ. Εἶπεν δὲ Πέτρος, 28
 Ἴδού, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν 29
 λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς,⁷ ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναῖκα,
 ἢ τέκνα, ἕνεκεν⁸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ⁹ πολλαπλασίονα¹⁰ 30
 ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζῶν αἰώνιον.

Παραλαβὼν¹¹ δὲ τοὺς δώδεκα, εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἴδού, ἀναβαίνομεν εἰς 31
 Ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται¹² πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ
 υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου. Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἐμπαιχθήσεται,¹³ καὶ 32
 ὑβρισθήσεται,¹⁴ καὶ ἐμπτυσθήσεται,¹⁵ καὶ μαστιγώσαντες¹⁶ ἀποκτενοῦσιν 33
 αὐτόν: καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνήκαν,¹⁷ 34

¹ κάμηλος, ου, ό, camel. ² τρυμαλιά, ᾶς, ή, hole, eye of a needle. ³ ραφίς, ίδος, ή, needle. ⁴ πλούσιος, rich. ⁵ ἀδύνατος, impossible, unable. ⁶ δυνατός, powerful, possible. ⁷ γονεὺς, έως, ό, parent. ⁸ ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ⁹ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ¹⁰ πολλαπλασίον, many times as much, many times more. ¹¹ παραλαμβάνω, receive, take. ¹² τελέω, finish, fulfill. ¹³ ἐμπαίζω, mock. ¹⁴ ὑβρίζω, mistreat, insult. ¹⁵ ἐμπτύω, spit upon. ¹⁶ μαστιγώω, whip, lash. ¹⁷ συνίημι, understand, consider.

καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον¹ ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ
λεγόμενα.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίξειν² αὐτὸν εἰς Ἱεριχώ, τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν 35
προσαιτῶν·³ ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου,⁴ ἐπυνθάνετο⁵ τί εἴη τοῦτο. 36
Ἀπήγγειλαν⁶ δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος⁷ παρέρχεται.⁸ Καὶ ἐβόησεν,⁹ 38
λέγων, Ἰησοῦ, υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν¹⁰ με. Καὶ οἱ προάγοντες¹¹ ἐπετίμων¹² αὐτῷ 39
ἵνα σιωπήσῃ·¹³ αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, Υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν¹⁰ με. 40
Σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν¹⁴ αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· ἐγγίσαντος² δὲ
αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων, Τί σοι θέλεις ποιήσω; Ὁ δὲ εἶπεν, Κύριε, ἵνα 41
ἀναβλέψω.¹⁵ Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἀνάβλεψον·¹⁵ ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. 42
Καὶ παραχρῆμα¹⁶ ἀνέβλεψεν,¹⁵ καὶ ἠκολούθει αὐτῷ, δοξάζων τὸν θεόν· καὶ πᾶς
ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον¹⁷ τῷ θεῷ.

¹ κρύπτω, conceal, hide. ² ἐγγίζω, come near, approach. ³ προσαιτέω, beg. ⁴ διαπορεύομαι, pass across, journey through. ⁵ πυνθάνομαι, inquire, ask. ⁶ ἀπαγγέλλω, announce, report. ⁷ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ⁸ παρέρχομαι, pass by, go by. ⁹ βοάω, cry aloud, shout. ¹⁰ ἐλέέω, have mercy, pity. ¹¹ προάγω, lead forth, go before. ¹² ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹³ σιωπάω, be silent, keep silence. ¹⁴ κελεύω, order, command. ¹⁵ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ¹⁶ παραχρῆμα, immediately, instantly. ¹⁷ αἶνος, ου, ὁ, praise.

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο¹ τὴν Ἱερικῶ. Καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος **19**
 Ζακχαῖος,² καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης,³ καὶ οὗτος ἦν πλούσιος.⁴ Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν **3**
 τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστίν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ⁵ μικρὸς⁶ ἦν.
 Καὶ προδραμὼν⁷ ἔμπροσθεν⁸ ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν⁹ ἵνα ἴδῃ αὐτόν: ὅτι **4**
 ἐκείνης ἔμελλεν διέρχεσθαι.¹ Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας¹⁰ ὁ **5**
 Ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ζακχαῖε,² σπεύσας¹¹ κατὰβηθι:
 σήμερον¹² γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι. Καὶ σπεύσας¹¹ κατέβη, καὶ **6**
 ὑπεδέξατο¹³ αὐτόν χαίρων. Καὶ ἰδόντες πάντες διεγόγγυζον,¹⁴ λέγοντες ὅτι **7**
 Παρὰ ἁμαρτωλῶ¹⁵ ἀνδρὶ εἰσῆλθεν καταλῦσαι.¹⁶ Σταθεῖς δὲ Ζακχαῖος² εἶπεν **8**
 πρὸς τὸν κύριον, Ἰδοὺ, τὰ ἡμίση¹⁷ τῶν ὑπαρχόντων μου, κύριε, δίδωμι τοῖς
 πτωχοῖς:¹⁸ καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα,¹⁹ ἀποδίδωμι²⁰ τετραπλοῦν.²¹ Εἶπεν δὲ **9**
 πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς ὅτι Σήμερον¹² σωτηρία²² τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι²³

¹ διέρχομαι, cross over, pass through. ² Ζακχαῖος, ου, ὁ, Zaccheus, Zacchaeus. ³ ἀρχιτελώνης, ου, ὁ, chief tax collector. ⁴ πλούσιος, rich. ⁵ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ⁶ μικρός, small, little. ⁷ προτρέχω, run ahead, outrun. ⁸ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁹ συκομωραία, ας, ἡ, sycamore tree. ¹⁰ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ¹¹ σπεύδω, hasten, urge on. ¹² σήμερον, today, now. ¹³ ὑποδέχομαι, welcome, receive. ¹⁴ διαγογγύζω, complain, grumble. ¹⁵ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ¹⁶ καταλύω, destroy, lodge. ¹⁷ ἡμισυς, half. ¹⁸ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹⁹ συκοφαντέω, accuse falsely, defraud. ²⁰ ἀποδίδωμι, give back, pay. ²¹ τετραπλοῦς, four times, fourfold. ²² σωτηρία, ας, ἡ, salvation, deliverance. ²³ καθότι, according as, because.

καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν. Ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ 10
σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς¹ εἶπεν παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς² αὐτὸν 11
εἶναι Ἱερουσαλὴμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα³ μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.⁴ Εἶπεν οὖν, Ἄνθρωπός τις εὐγενῆς⁵ ἐπορεύθη εἰς χώραν⁶ 12
μακράν,⁷ λαβεῖν ἐαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι.⁸ Καλέσας δὲ δέκα⁹ δούλους 13
ἐαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα⁹ μνᾶς,¹⁰ καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Πραγματεύσασθε¹¹
ἕως ἔρχομαι. Οἱ δὲ πολῖται¹² αὐτοῦ ἐμίσουν¹³ αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν 14
ὀπίσω¹⁵ αὐτοῦ, λέγοντες, Οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι¹⁶ ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ 15
ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν¹⁷ αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπεν φωνηθῆναι
αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκεν τὸ ἀργύριον,¹⁹ ἵνα γνῶ τίς τί
διεπραγματεύσατο.²⁰ Παρεγένετο²¹ δὲ ὁ πρῶτος, λέγων, Κύριε, ἡ μνᾶ¹⁰ σου 16

¹ προστίθμι, add, add to. ² ἐγγύς, near. ³ παραχρῆμα, immediately, instantly. ⁴ ἀναφαίνω, bring to light, cause to appear. ⁵ εὐγενής, noble, high-born. ⁶ χώρα, ας, ἡ, land, region. ⁷ μακρός, long, far distant. ⁸ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁹ δέκα, ten, 10. ¹⁰ μνᾶ, ᾶς, ἡ, mina (Gr. monetary unit), mina. ¹¹ πραγματεύομαι, do business, trade. ¹² πολίτης, ου, ὁ, citizen. ¹³ μισέω, hate, detest. ¹⁴ πρεσβεία, ας, ἡ, ambassador, embassy. ¹⁵ ὀπίσω, behind, after (gen). ¹⁶ βασιλεῦω, reign, rule. ¹⁷ ἐπανερχομαι, return, come back again. ¹⁸ φωνέω, call, crow. ¹⁹ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ²⁰ διαπραγματεύομαι, gain by trading, earn. ²¹ παραγίνομαι, come, arrive.

προσειργάσατο¹ δέκα² μνᾶς.³ Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εὖ,⁴ ἀγαθὲ δοῦλε· ὅτι ἐν 17
ἐλαχίστῳ⁵ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω⁶ δέκα² πόλεων. Καὶ ἦλθεν ὁ 18
δεύτερος,⁷ λέγων, Κύριε, ἡ μνᾶ³ σου ἐποίησεν πέντε⁸ μνᾶς.³ Εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ, 19
Καὶ σὺ γίνου ἐπάνω⁶ πέντε⁸ πόλεων. Καὶ ἕτερος ἦλθεν, λέγων, Κύριε, ἰδοὺ, ἡ 20
μνᾶ³ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην⁹ ἐν σουδαρίῳ·¹⁰ ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι 21
ἄνθρωπος αὐστηρὸς¹¹ εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις¹² ὃ οὐκ ἔσπειρας. 22
Λέγει δὲ αὐτῷ, Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε. Ὅτι ἐγὼ
ἄνθρωπος αὐστηρὸς¹¹ εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων¹² ὃ οὐκ ἔσπειρα· καὶ 23
διὰ τί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν¹³ μου ἐπὶ τράπεζαν,¹⁴ καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ¹⁵
ἂν ἔπραξα¹⁶ αὐτό; Καὶ τοῖς παρεστῶσιν¹⁷ εἶπεν, Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν,³ καὶ 24
δότε τῷ τὰς δέκα² μνᾶς³ ἔχοντι. Καὶ εἶπον αὐτῷ, Κύριε, ἔχει δέκα² μνᾶς.³ Λέγω 25
γὰρ ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει

¹προσεργάζομαι, make more, gain. ²δέκα, ten, 10. ³μνᾶ, ᾶς, ἡ, mina (Gr. monetary unit), mina. ⁴εὖ, well, well done. ⁵ἐλάχιστος, least, smallest. ⁶ἐπάνω, above, over (gen). ⁷δεύτερος, second. ⁸πέντε, five, 5. ⁹ἀπόκειμαι, be laid up, put away. ¹⁰σουδαρίον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ¹¹αὐστηρὸς, strict, exacting. ¹²θερίζω, reap, gather. ¹³ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ¹⁴τράπεζα, ης, ἡ, table. ¹⁵τόκος, ου, ὁ, interest, usury. ¹⁶πράσσω, do, perform. ¹⁷παρίστημι, be present, stand by.

ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Πλὴν¹ τοὺς ἐχθροὺς² μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς 27

με βασιλεῦσαι³ ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάζατε⁴ ἔμπροσθέν⁵ μου.

Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν,⁵ ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα. 28

Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν⁶ εἰς Βηθσφαγὴ⁷ καὶ Βηθανίαν⁸ πρὸς τὸ ὄρος τὸ 29

καλούμενον Ἑλαιῶν,⁹ ἀπέστειλεν δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἰπὼν, Ὑπάγετε εἰς 30

τὴν κατέναντι¹⁰ κώμην·¹¹ ἐν ἧ εἰσπορευόμενοι¹² εὐρήσετε πῶλον¹³ δεδεμένον,¹⁴

ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε¹⁵ ἀνθρώπων ἐκάθισεν·¹⁶ λύσαντες¹⁷ αὐτὸν ἀγάγετε. Καὶ 31

ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, Διὰ τί λύετε;¹⁷ οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ ὅτι Ὁ κύριος αὐτοῦ

χρεῖαν¹⁸ ἔχει. Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὔρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. 32

Λυόντων¹⁷ δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον,¹³ εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς, Τί λύετε¹⁷

τὸν πῶλον;¹³ Οἱ δὲ εἶπον, Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν¹⁸ ἔχει. Καὶ ἤγαγον αὐτὸν 34

¹ πλὴν, however, but. ² ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ³ βασιλεύω, reign, rule. ⁴ κατασφάζω, slay, strike down. ⁵ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁶ ἐγγίζω, come near, approach. ⁷ Βηθσφαγή, ἡ, Bethphage. ⁸ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ⁹ ἐλαιά, ας, ἡ, olive tree. ¹⁰ κατέναντι, over against, opposite. ¹¹ κώμη, ης, ἡ, village. ¹² εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹³ πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ¹⁴ δέω, bind, tie. ¹⁵ πώποτε, ever yet, any time. ¹⁶ καθίζω, seat, sit. ¹⁷ λύω, untie, loose. ¹⁸ χρεία, ας, ἡ, need, necessity.

πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἐπιρρίψαντες¹ ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον,²
ἐπεβίβασαν³ τὸν Ἰησοῦν. Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, ὑπεστρώννουν⁴ τὰ ἱμάτια 36
αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. Ἐγγίζοντος⁵ δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει⁶ τοῦ ὄρους τῶν 37
Ἑλαιῶν,⁷ ἤρξαντο ἅπαν⁸ τὸ πλῆθος⁹ τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν¹⁰ τὸν θεὸν
φωνῇ μεγάλη περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, λέγοντες, 38

Εὐλογημένος¹¹ ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ
δόξα ἐν ὑψίστοις.¹²

Καὶ τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτόν, Διδάσκαλε, 39
ἐπιτίμησον¹³ τοῖς μαθηταῖς σου. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Λέγω ὑμῖν ὅτι 40
ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν,¹⁴ οἱ λίθοι κεκραύξονται.

¹ ἐπιρρίπτω, throw upon, cast upon. ² πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ³ ἐπιβιβάζω, put on, place upon. ⁴ ὑποστρωννύω, spread out underneath, spread under. ⁵ ἐγγίζω, come near, approach. ⁶ κατάβασις, εως, ή, descent, slope. ⁷ ἐλαία, ας, ή, olive tree. ⁸ ἅπας, each, every. ⁹ πλῆθος, ους, τό, multitude. ¹⁰ αἰνέω, praise. ¹¹ εὐλογέω, bless. ¹² ὑψιστος, highest, most high. ¹³ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹⁴ σιωπάω, be silent, keep silence.

Καὶ ὡς ἡγγισεν,¹ ἰδὼν τὴν πόλιν, ἔκλαυσεν² ἐπ' αὐτῇ, λέγων ὅτι Εἰ ἔγνων καὶ σύ, ⁴¹
καί γε³ ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου: νῦν δὲ ἐκρύβη⁴ ἀπὸ
ὀφθαλμῶν σου. Ὅτι ἤξουσιν⁵ ἡμέραι ἐπὶ σέ, καὶ περιβαλοῦσιν⁶ οἱ ἐχθροί⁷ σου ⁴³
χάρακά⁸ σοι, καὶ περικυκλώσουσιν⁹ σε, καὶ συνέξουσιν¹⁰ σε πάντοθεν,¹¹ καὶ ⁴⁴
ἐδαφιοῦσιν¹² σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ
λίθῳ: ἀνθ'¹³ ὧν οὐκ ἔγνων τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς¹⁴ σου.

Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας¹⁵ ἐν αὐτῷ καὶ ⁴⁵
ἀγοράζοντας,¹⁶ λέγων αὐτοῖς, Γέγραπται, Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς¹⁷ ἐστίν: ⁴⁶
ὕμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον¹⁸ ληστῶν.¹⁹ Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ⁴⁷
ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ: οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι,
καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ: καὶ οὐχ εὗρισκον τὸ τί ποιήσωσιν, ὁ λαὸς γὰρ ἅπας²⁰ ⁴⁸
ἐξεκρέματο²¹ αὐτοῦ ἀκούων.

¹ ἐγγίζω, come near, approach. ² κλαίω, weep, weep for. ³ γέ, indeed, at least. ⁴ κρύπτω, conceal, hide. ⁵ ἔκω, have come, am present. ⁶ περιβάλλω, put around, clothe. ⁷ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ⁸ χάραξ, ακος, ὁ, pointed stake, entrenchment. ⁹ περικυκλόω, surround, encircle. ¹⁰ συνέχω, hold fast, oppress. ¹¹ πάντοθεν, on all sides, from all sides. ¹² ἐδαφίζω, dash to the ground. ¹³ ἀντί, instead of, in place of. ¹⁴ ἐπισκοπή, ἡς, ἡ, visitation, overseeing. ¹⁵ πωλέω, sell. ¹⁶ ἀγοράζω, buy. ¹⁷ προσευχή, ἡς, ἡ, prayer, place for prayer. ¹⁸ σπήλαιον, ου, τό, cave, den. ¹⁹ ληστής, οὗ, ὁ, robber, brigand. ²⁰ ἅπας, each, every. ²¹ ἐκκρεμάννυμι, hang out, hang on.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ **20**

καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν¹ οἱ ἱερεῖς² καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς
πρεσβυτέροις, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, λέγοντες, Εἰπέ ἡμῖν, ἐν ποίᾳ³ ἐξουσίᾳ **2**
ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην; Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν **3**
πρὸς αὐτούς, Ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἓνα λόγον, καὶ εἰπατέ μοι: Τὸ βάπτισμα⁴ **4**
Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; Οἱ δὲ συνελογίσαντο⁵ πρὸς ἑαυτούς, **5**
λέγοντες ὅτι Ἐὰν εἰπώμεν, Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, Διὰ τί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; **6**
Ἐὰν δὲ εἰπώμεν, Ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει⁶ ἡμᾶς: πεπεισμένος
γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην εἶναι. Καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν.⁷ Καὶ ὁ **7**
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ³ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

¹ ἐφίστημι, stand over, come upon. ² ἱερεῖς, ἑως, ὁ, priest. ³ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ⁴ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ⁵ συλλογίζομαι, reason, discuss. ⁶ καταλιθάζω, stone to death, stone down. ⁷ πόθεν, from where? whence.

Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην: Ἄνθρωπος ἐφύτευσεν¹ 9
 ἀμπελῶνα,² καὶ ἐξέδοτο³ αὐτὸν γεωργοῖς,⁴ καὶ ἀπεδήμησεν⁵ χρόνους ἱκανούς:⁶ 10
 καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς⁴ δούλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ
 ἀμπελῶνος² δώσιν αὐτῷ. Οἱ δὲ γεωργοὶ⁴ δείραντες⁷ αὐτὸν ἐξαπέστειλαν⁸ κενόν.⁹
 Καὶ προσέθετο¹⁰ πέμψαι ἕτερον δούλον: οἱ δὲ κακείνον¹¹ δείραντες⁷ καὶ 11
 ἀτιμάσαντες¹² ἐξαπέστειλαν⁸ κενόν.⁹ Καὶ προσέθετο¹⁰ πέμψαι τρίτον: οἱ δὲ καὶ 12
 τοῦτον τραυματίσαντες¹³ ἐξέβαλον. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος,² Τί 13
 ποιήσω; Πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν: ἴσως¹⁴ τοῦτον ἰδόντες
 ἐντραπήσονται.¹⁵ Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ⁴ διελογίζοντο¹⁶ πρὸς ἑαυτούς, 14
 λέγοντες, Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος:¹⁷ δεῦτε,¹⁸ ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν
 γένηται ἡ κληρονομία.¹⁹ Καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος,² 15
 ἀπέκτειναν. Τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;² Ἐλεύσεται καὶ 16

¹ φυτεύω, plant. ² ἀμπελῶν, ὠνος, ὁ, vineyard. ³ ἐκδίδωμι, rent, let out for hire. ⁴ γεωργός, οὗ, ὁ, farmer, worker of the soil. ⁵ ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. ⁶ ἱκανός, sufficient, able. ⁷ δέρω, beat, flay. ⁸ ἐξαποστέλλω, send forth. ⁹ κενός, empty, vain. ¹⁰ προστίθηναι, add, add to. ¹¹ κακείνος, and he, and she. ¹² ἀτιμάζω, dishonor, disgrace. ¹³ τραυματίζω, wound. ¹⁴ ἴσως, perhaps, probably. ¹⁵ ἐντρέπω, turn about, reverence. ¹⁶ διαλογίζομαι, debate, reason. ¹⁷ κληρονόμος, οὗ, ὁ, heir, inheritor. ¹⁸ δεῦτε, come!. ¹⁹ κληρονομία, ας, ἡ, inheritance.

ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς¹ τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα² ἄλλοις.

Ἀκούσαντες δὲ εἶπον, Μὴ γένοιτο. Ὁ δὲ ἐμβλέψας³ αὐτοῖς εἶπεν, Τί οὖν ἐστίν 17

τὸ γεγραμμένον τοῦτο, Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν⁴ οἱ οἰκοδομοῦντες,⁵ οὗτος

ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;⁶ Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον 18

συνθλασθήσεται:⁷ ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει⁸ αὐτόν.

Καὶ ἐζήτησαν οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν⁹ ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας ἐν 19

αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν: ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν

ταύτην εἶπεν. Καὶ παρατηρήσαντες¹⁰ ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους,¹¹ 20

ὑποκρινομένους¹² ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται¹³ αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ

παραδοῦναι αὐτόν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.¹⁴ Καὶ ἐπηρώτησαν 21

αὐτόν, λέγοντες, Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ὀρθῶς¹⁵ λέγεις καὶ διδάσκεις: καὶ οὐ

λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις. Ἐξεστίν 22

¹ γεωργός, οὐ, ὁ, farmer, worker of the soil. ² ἀμπελῶν, ὄνος, ὁ, vineyard. ³ ἐμβλέπω, look at, look into. ⁴ ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ⁵ οἰκοδομέω, build up, construct. ⁶ γωνία, ας, ἡ, angle, corner. ⁷ συνθλάω, break, break in pieces. ⁸ λικμάω, crush, scatter. ⁹ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹⁰ παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. ¹¹ ἐγκάθετος, ου, ὁ, hired to lie in wait, spy. ¹² ὑποκρίνομαι, pretend, make believe. ¹³ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ¹⁴ ἡγεμών, ὄνος, ὁ, governor, leader. ¹⁵ ὀρθῶς, rightly, correctly. ¹⁶ ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted.

ἡμῖν Καίσαρι¹ φόρον² δοῦναι, ἢ οὐ; Κατανοήσας³ δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν,⁴ 23
 εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί με πειράζετε;⁵ Ἐπιδείξατέ⁶ μοι δηνάριον;⁷ τίνος ἔχει 24
 εἰκόνα⁸ καὶ ἐπιγραφὴν;⁹ Ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, Καίσαρος.¹ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, 25
 Ἀπόδοτε¹⁰ τοίνυν¹¹ τὰ Καίσαρος¹ Καίσαρι,¹ καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. Καὶ οὐκ 26
 ἴσχυσαν¹² ἐπιλαβέσθαι¹³ αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον¹⁴ τοῦ λαοῦ: καὶ θαυμάσαντες¹⁵
 ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει¹⁶ αὐτοῦ, ἐσίγησαν.¹⁷

Προσελθόντες δὲ τινες τῶν Σαδδουκαίων,¹⁸ οἱ ἀντιλέγοντες¹⁹ ἀνάστασιν²⁰ μὴ 27
 εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες, Διδάσκαλε, Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, Ἐάν 28
 τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος²¹ ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ
 ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ²² σπέρμα²³ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. 29
 Ἐπταὶ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν: καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα, ἀπέθανεν ἄτεκνος:²¹ καὶ 30

¹ Καίσαρ, ος, ό, Caesar. ² φόρος, ου, ό, tribute, tax. ³ κατανοέω, observe, understand. ⁴ πανουργία, ας, ή, cleverness, craftiness. Trickery. ⁵ πειράζω, test, tempt. ⁶ ἐπιδείκνυμι, show, prove. ⁷ δηνάριον, ου, ό, denarius. ⁸ εἰκών, όνος, ή, image, likeness. ⁹ ἐπιγραφή, ής, ή, inscription, title. ¹⁰ ἀποδίδωμι, give back, pay. ¹¹ τοίνυν, accordingly, therefore. ¹² ἰσχύω, be strong, able. ¹³ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ¹⁴ ἐναντίον, in the sight of, before. ¹⁵ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹⁶ ἀπόκρισις, εως, ή, answer, reply. ¹⁷ σιγάω, be silent, become silent. ¹⁸ Σαδδουκαῖος, ου, ό, Sadducee. ¹⁹ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ²⁰ ἀνάστασις, εως, ή, resurrection, rising again. ²¹ ἄτεκνος, childless. ²² ἐξάνιστημι, raise up, rise up. ²³ σπέρμα, τος, τό, seed, offspring.

ἔλαβεν ὁ δεύτερος¹ τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος.² Καὶ ὁ τρίτος 31
 ἔλαβεν αὐτὴν ὡσαύτως.³ Ὡσαύτως³ δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ: οὐ κατέλιπον⁴ τέκνα, καὶ
 ἀπέθανον. Ὑστερον⁵ δὲ πάντων ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει,⁶ 32
 τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; Οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. Καὶ ἀποκριθεὶς 34
 εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσιν⁷ καὶ ἐκγαμίσκονται:
 οἱ δὲ καταξιωθέντες⁹ τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν¹⁰ καὶ τῆς ἀναστάσεως⁶ τῆς ἐκ 35
 νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν⁷ οὔτε ἐκγαμίζονται:¹¹ οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται: 36
 ἰσάγγελοι¹² γὰρ εἰσιν, καὶ υἱοὶ εἰσιν τοῦ θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως⁶ υἱοὶ ὄντες. Ὅτι 37
 δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν¹³ ἐπὶ τῆς βάτου,¹⁴ ὡς λέγει,
 Κύριον τὸν θεὸν Ἀβραὰμ καὶ τὸν θεὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν θεὸν Ἰακώβ. Θεὸς δὲ οὐκ 38
 ἔστιν νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων: πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. Ἀποκριθέντες δέ τινες 39
 τῶν γραμματέων εἶπον, Διδάσκαλε, καλῶς¹⁵ εἶπας. Οὐκέτι¹⁶ δὲ ἐτόλμων¹⁷ 40

¹ δεύτερος, second. ² ἄτεκνος, childless. ³ ὡσαύτως, likewise. ⁴ καταλείπω, leave, leave behind. ⁵ ὕστερον, lastly, afterward. ⁶ ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. ⁷ γαμέω, marry. ⁸ ἐκγαμίσκω, give in marriage. ⁹ καταξιόω, consider worthy, deem worthy. ¹⁰ τυγχάνω, obtain, happen. ¹¹ ἐκγαμίζω, give in marriage, marry. ¹² ἰσάγγελος, like an angel, like the angels. ¹³ μὴνύω, make known, report. ¹⁴ βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure). ¹⁵ καλῶς, rightly, well. ¹⁶ οὐκέτι, no longer, no more. ¹⁷ τολμάω, dare, endure.

ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.

Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Πῶς λέγουσιν τὸν χριστὸν υἱὸν Δαυὶδ εἶναι; Καὶ αὐτὸς 41

Δαυὶδ λέγει ἐν βίβλῳ¹ ψαλμῶν,² Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, Κάθου ἐκ

δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς³ σου ὑποπόδιον⁴ τῶν ποδῶν σου. Δαυὶδ 43

οὗν κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;

Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Προσέχετε⁵ ἀπὸ τῶν 45

γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς,⁶ καὶ φιλοῦντων⁷ ἄσπασμους

ἐν ταῖς ἀγοραῖς,⁹ καὶ πρωτοκαθεδρίας¹⁰ ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας¹¹

ἐν τοῖς δείπνοις;¹² οἱ κατεσθίουσιν¹³ τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν,¹⁴ καὶ προφάσει¹⁵ 47

μακρὰ¹⁶ προσεύχονται. Οὗτοι λήψονται περισσότερον¹⁷ κρίμα.¹⁸

¹ βίβλος, ου, ἡ, book, scroll. ² ψαλμός, οὔ, ὁ, song of praise, psalm. ³ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ⁴ ὑποπόδιον, ου, τό, footstool. ⁵ προσέχω, take head of, attend to. ⁶ στολή, ἡς, ἡ, equipment, apparel. ⁷ φιλέω, love, kiss. ⁸ ἄσπασμός, οὔ, ὁ, greeting, salutation. ⁹ ἀγορά, ἄς, ἡ, marketplace, place of assembly. ¹⁰ πρωτοκαθεδρία, ἄς, ἡ, chief seat, seat of honor. ¹¹ πρωτοκλισία, ἄς, ἡ, chief place. ¹² δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ¹³ κατεσθίω, eat up, devour. ¹⁴ χήρα, ἄς, ἡ, widow. ¹⁵ πρόφασις, εως, ἡ, pretense, pretext. ¹⁶ μακρός, long, far distant. ¹⁷ περισσός, excessive, abundant. ¹⁸ κρίμα, ος, τό, judgment, verdict.

Ἀναβλέψας¹ δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα² αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον³ **21**

πλουσίους·⁴ εἶδεν δὲ τινα καὶ χήραν⁵ πενιχρὰν⁶ βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά,⁷ καὶ **2**

εἶπεν, Ἀληθῶς⁸ λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα⁵ ἢ πτωχή⁹ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλεν· **4**

ἅπαντες¹⁰ γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος¹¹ αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα² τοῦ θεοῦ·

αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος¹² αὐτῆς ἅπαντα¹⁰ τὸν βίον¹³ ὃν εἶχεν ἔβαλεν.

Καὶ τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασιν¹⁴ **5**

κεκόσμηται,¹⁵ εἶπεν, Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ **6**

ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθήσεται.¹⁶ Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτόν, **7**

λέγοντες, Διδάσκαλε, πότε¹⁷ οὖν ταῦτα ἔσται; Καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ

ταῦτα γίνεσθαι; Ὁ δὲ εἶπεν, Βλέπετε μὴ πλανηθῇτε·¹⁸ πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται **8**

ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι Ἐγώ εἰμι· καί, Ὁ καιρὸς ἤγγικεν,¹⁹ μὴ οὖν

πορευθῇτε ὀπίσω²⁰ αὐτῶν. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους²¹ καὶ ἀκαταστασίας,²² **9**

¹ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ² δῶρον, ου, τό, gift, present. ³ γαζοφυλάκιον, ου, τό, treasury. ⁴ πλούσιος, rich. ⁵ χήρα, ας, ἡ, widow. ⁶ πενιχρός, poor, needy. ⁷ λεπτόν, τό, small coin, small piece of money. ⁸ ἀληθῶς, truly, really. ⁹ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ¹⁰ ἅπας, each, every. ¹¹ περισσεύω, abound, be rich. ¹² ὑστέρημα, τος, τό, that which is lacking, need. ¹³ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ¹⁴ ἀνάθημα, τος, τό, votive offering. ¹⁵ κοσμέω, adorn, put into order. ¹⁶ καταλύω, destroy, lodge. ¹⁷ πότε, when? at what time? ¹⁸ πλανᾶω, deceive, lead astray. ¹⁹ ἐγγίζω, come near, approach. ²⁰ ὀπίσω, behind, after (gen). ²¹ πόλεμος, ου, ὁ, war, battle. ²² ἀκαταστασία, ας, ἡ, disturbance, disorder.

μὴ πτοηθῆτε·¹ δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.²

Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· 10

σεισμοί³ τε μεγάλοι κατὰ τόπους καὶ λιμοί⁴ καὶ λοιμοί⁵ ἔσονται, φόβητρά⁶ τε

καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται. Πρὸ⁷ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν⁸ 12

ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσιν,⁹ παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ

φυλακάς,¹⁰ ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας,¹¹ ἕνεκεν¹² τοῦ ὀνόματός μου. 13

Ἀποβήσεται¹³ δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον.¹⁴ Θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ 14

προμελετᾶν¹⁵ ἀπολογηθῆναι·¹⁶ ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ἥ οὐ 15

δυνήσονται ἀντειπεῖν¹⁷ οὐδὲ ἀντιστῆναι¹⁸ πάντες οἱ ἀντικείμενοι¹⁹ ὑμῖν. 16

Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων²⁰ καὶ συγγενῶν²¹ καὶ φίλων²² καὶ ἀδελφῶν,

καὶ θανατώσουσιν²³ ἐξ ὑμῶν. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι²⁴ ὑπὸ πάντων διὰ τὸ 17

¹ πτοέω, terrify, scare. ² τέλος, ους, τό, end, purpose. ³ σεισμός, οὔ, ὁ, earthquake, storm. ⁴ λιμός, οὔ, ὁ, hunger, famine. ⁵ λοιμός, οὔ, ὁ, pestilence, plague. ⁶ φόβητρον, ου, τό, terrible sight, horror. ⁷ πρό, before (gen), before. ⁸ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁹ διώκω, pursue, persecute. ¹⁰ φυλακή, ἥς, ἡ, guard, prison. ¹¹ ἡγεμών, ὄνος, ὁ, governor, leader. ¹² ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ¹³ ἀποβαίνω, get out, go away. ¹⁴ μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. ¹⁵ προμελετάω, practice beforehand, prepare. ¹⁶ ἀπολογέομαι, defend one's self, give a defense. ¹⁷ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ¹⁸ ἀνθίστημι, resist, oppose. ¹⁹ ἀντίκειμαι, lie opposite, i.e. oppose. ²⁰ γονεύς, ἑως, ὁ, parent. ²¹ συγγενής, kindred, relative. ²² φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ²³ θανατώω, put to death, subdue. ²⁴ μισέω, hate, detest.

ὄνομά μου. Καὶ θριξί¹ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. Ἐν τῇ ὑπομονῇ² 18

ὑμῶν κτήσασθε³ τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλουμένην⁴ ὑπὸ στρατοπέδων⁵ τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε γινώτε 20

ὅτι ἤγγικεν⁶ ἡ ἐρήμωσις⁷ αὐτῆς. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ⁸ φευγέτωσαν⁹ εἰς τὰ ὄρη: 21

καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν:¹⁰ καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις¹¹ μὴ

εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν. Ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως¹² αὐταί εἰσιν, τοῦ πλησθῆναι 22

πάντα τὰ γεγραμμένα. Οὐαί¹⁴ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ¹⁵ ἐχούσαις καὶ ταῖς 23

θηλαζούσαις¹⁶ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις: ἔσται γὰρ ἀνάγκη¹⁷ μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς,

καὶ ὀργή¹⁸ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας,¹⁹ καὶ 24

αἰχμαλωτισθήσονται²⁰ εἰς πάντα τὰ ἔθνη: καὶ Ἱερουσαλήμ ἔσται πατουμένη²¹

ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι²² πληρωθῶσιν καιροὶ ἐθνῶν. Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ²³ καὶ 25

¹ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ² ὑπομονή, ἡς, ἡ, endurance, perseverance. ³ κτάομαι, acquire, win. ⁴ κυκλόω, encircle, surround. ⁵ στρατόπεδον, ου, τό, legion, army. ⁶ ἐγγίζω, come near, approach. ⁷ ἐρήμωσις, εως, ἡ, desolation, devastation. ⁸ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ⁹ φεύγω, flee, escape. ¹⁰ ἐκχωρέω, go out, leave. ¹¹ χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹² ἐκδίκησις, εως, ἡ, vengeance, vindication. ¹³ πλήθω, fill. ¹⁴ οὐαί, woe! alas! woe! ¹⁵ γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. ¹⁶ θηλάζω, suckle, nurse. ¹⁷ ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. ¹⁸ ὀργή, ἡς, ἡ, wrath, anger. ¹⁹ μάχαιρα, ης, ἡ, sword. ²⁰ αἰχμαλωτίζω, take or lead captive, take captive. ²¹ πατέω, tread or tread under foot, tread. ²² ἄχρι, as far as, up to (gen). ²³ ἥλιος, ου, ὁ, sun, sunlight.

σελήνη¹ καὶ ἄστροις,² καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχή³ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ,⁴ ἡχούσης⁵
 θαλάσσης καὶ σάλου,⁶ ἀποψυχόντων⁷ ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου⁸ καὶ προσδοκίας⁹ 26
 τῶν ἐπερχομένων¹⁰ τῇ οἰκουμένῃ:¹¹ αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν
 σαλευθήσονται.¹² Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν 27
 νεφέλῃ¹³ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, 28
 ἀνακύψατε¹⁴ καὶ ἐπάρατε¹⁵ τὰς κεφαλὰς ὑμῶν: διότι¹⁶ ἐγγίξει¹⁷ ἡ ἀπολύτρωσις¹⁸
 ὑμῶν.

Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς, Ἴδετε τὴν συκὴν¹⁹ καὶ πάντα τὰ δένδρα:²⁰ ὅταν 29
 προβάλωσιν²¹ ἤδη, βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγύς²² τὸ θέρος²³
 ἐστίν. Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς²² 31
 ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ²⁴ ἡ γενεὰ²⁵ αὕτη, 32

¹ σελήνη, ης, ἡ, moon. ² ἄστρον, ου, τό, star. ³ συνοχή, ἡς, ἡ, dismay, anguish. ⁴ ἀπορία, ας, ἡ, perplexity, anxiety. ⁵ ἡχέω, sound, ring out. ⁶ σάλος, ου, ό, surge, wave. ⁷ ἀποψύχω, faint, breathe out life. ⁸ φόβος, ου, ό, fear, terror. ⁹ προσδοκία, ας, ἡ, expectation, waiting. ¹⁰ ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ¹¹ οἰκουμένη, ης, ἡ, inhabited world. ¹² σαλεύω, shake, excite. ¹³ νεφέλη, ης, ἡ, cloud. ¹⁴ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ¹⁵ ἐπαίρω, lift up, raise. ¹⁶ διότι, because, on this account. ¹⁷ ἐγγίζω, come near, approach. ¹⁸ ἀπολύτρωσις, εως, ἡ, redemption, deliverance. ¹⁹ συκῆ, ης, ἡ, fig tree. ²⁰ δένδρον, ου, τό, tree. ²¹ προβάλλω, put forward, put out. ²² ἐγγύς, near. ²³ θέρος, ους, τό, summer. ²⁴ παρέρχομαι, pass by, go by. ²⁵ γενεά, ἁς, ἡ, generation.

ἕως ἂν πάντα γένηται. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται,¹ οἱ δὲ λόγοι μου οὐ 33
μὴ παρέλθωσιν.¹

Προσέχετε² δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε³ βαρῆθῶσιν⁴ ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ⁵ καὶ 34
μέθῃ⁶ καὶ μερίμναις⁷ βιωτικαῖς,⁸ καὶ αἰφνίδιος⁹ ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ¹⁰ ἡ ἡμέρα
ἐκείνη· ὥς παγίς¹¹ γὰρ ἐπελεύσεται¹² ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ 35
πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. Ἀγρυπνεῖτε¹³ οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι,¹⁴ ἵνα 36
καταξιωθῇτε¹⁵ ἐκφυγεῖν¹⁶ πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι
ἐμπροσθεν¹⁷ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων· τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ἠϋλίζετο¹⁸ εἰς 37
τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἐλαιῶν.¹⁹ Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθριζεν²⁰ πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ 38
ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

¹παρέρχομαι, pass by, go by. ²προσέχω, take head of, attend to. ³μήποτε, never, lest perchance. ⁴βαρέω, burden, weigh down. ⁵κραιπάλῃ, ης, ἡ, drinking bout, drunken dissipation. ⁶μέθῃ, ης, ἡ, drunkenness. ⁷μερίμνα, ης, ἡ, care, anxiety. ⁸βιωτικός, matter of daily life, life. ⁹αἰφνίδιος, sudden, unexpected. ¹⁰ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹¹παγίς, ἴδος, ἡ, trap, snare. ¹²ἐπέρχομαι, come to or upon, approach. ¹³ἀγρυπνέω, sleepless, watchful. ¹⁴δέομαι, ask, request. ¹⁵καταξιόω, consider worthy, deem worthy. ¹⁶ἐκφεύγω, flee away, flee out. ¹⁷ἐμπροσθεν, in front of, before (gen). ¹⁸αἠλίζομαι, spend the night, lodge. ¹⁹ἐλαιά, ας, ἡ, olive tree. ²⁰ὠρθρίζω, rise early in the morning, rise early.

Ἦγγιζεν¹ δὲ ἡ ἑορτὴ² τῶν ἄζύμων,³ ἡ λεγομένη Πάσχα.⁴ Καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς 22

καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ πῶς ἀνέλωσιν⁵ αὐτόν: ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

Εἰσῆλθεν δὲ Σατανᾶς⁶ εἰς Ἰούδαν⁷ τὸν ἐπικαλούμενον⁸ Ἰσκαριώτην,⁹ ὄντα ἐκ τοῦ 3

ἀριθμοῦ¹⁰ τῶν δώδεκα. Καὶ ἀπελθὼν συνελάλησεν¹¹ τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ 4

στρατηγοῖς¹² τὸ πῶς αὐτὸν παραδῶ αὐτοῖς. Καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο¹³ 5

αὐτῷ ἀργύριον¹⁴ δοῦναι. Καὶ ἐξωμολόγησεν¹⁵ καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν¹⁶ τοῦ 6

παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ¹⁷ ὄχλου.

Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἄζύμων,³ ἐν ἧ ἔδει θύεσθαι¹⁸ τὸ Πάσχα.⁴ Καὶ ἀπέστειλεν 7

Πέτρον καὶ Ἰωάννην, εἰπὼν, Πορευθέντες ἐτοιμάσατε¹⁹ ἡμῖν τὸ Πάσχα,⁴ ἵνα

φάγωμεν. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Ποῦ²⁰ θέλεις ἐτοιμάσομεν;¹⁹ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, 9

Ἰδοὺ, εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν, συναντήσῃ²¹ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον²²

¹ ἐγγίζω, come near, approach. ² ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ³ ἄζυμος, unleavened, paschal feast. ⁴ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁵ ἀναιρέω, take up, kill. ⁶ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ⁷ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ⁸ ἐπικαλέω, call upon, invoke. ⁹ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ¹⁰ ἀριθμός, οὔ, ὁ, number, total. ¹¹ συλλαλέω, talk with, discuss. ¹² στρατηγός, οὔ, ὁ, commander, general. ¹³ συντίθημι, agree, make an agreement. ¹⁴ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ¹⁵ ἐξωμολογέω, confess, profess. ¹⁶ εὐκαιρία, ας, ἡ, fitting time, favorable opportunity. ¹⁷ ἄτερ, without, apart from. ¹⁸ θύω, sacrifice, kill. ¹⁹ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ²⁰ ποῦ, where?. ²¹ συναντάω, meet with, hence to happen. ²² κεράμιον, ου, τό, earthen vessel, jar.

ὑδατος βαστάζων·¹ ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ² εἰσπορεύεται.³ Καὶ 11
 ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ⁴ τῆς οἰκίας, Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος, Ποῦ⁵ ἐστιν τὸ
 κατάλυμα,⁶ ὅπου τὸ Πάσχα⁷ μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; Κακεῖνος⁸ ὑμῖν 12
 δείξει⁹ ἀνώγειον¹⁰ μέγα ἐστρωμένον·¹¹ ἐκεῖ ἐτοιμάσατε.¹² Ἀπελθόντες δὲ εὔρον 13
 καθὼς εἶρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν¹² τὸ Πάσχα.⁷

Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν,¹³ καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ. Καὶ εἶπεν 14
 πρὸς αὐτούς, Ἐπιθυμία¹⁴ ἐπεθύμησα¹⁵ τοῦτο τὸ Πάσχα⁷ φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ
 τοῦ με παθεῖν·¹⁷ λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐκέτι¹⁸ οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου¹⁹ 16
 πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. Καὶ δεξάμενος ποτήριον,²⁰ εὐχαριστήσας²¹ 17
 εἶπεν, Λάβετε τοῦτο, καὶ διαμερίσατε²² ἑαυτοῖς· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πίω 18
 ἀπὸ τοῦ γενήματος²³ τῆς ἀμπέλου,²⁴ ἕως ὅτου¹⁹ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ. Καὶ 19

¹ βαστάζω, bear, carry. ² οὗ, where, when. ³ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ⁴ οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. ⁵ ποῦ, where?. ⁶ κατάλυμα, τος, τό, lodging place, inn. ⁷ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁸ κακεῖνος, and he, and she. ⁹ δείκνυμι, show, point out. ¹⁰ ἀνώγειον, ου, τό, upper room. ¹¹ στρωννύω, spread, furnish. ¹² ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ¹³ ἀναπίπτω, recline, lie down. ¹⁴ ἐπιθυμία, ας, ἡ, desire, passion. ¹⁵ ἐπιθυμέω, desire, long for. ¹⁶ πρό, before (gen), before. ¹⁷ πάσχω, suffer, am acted upon. ¹⁸ οὐκέτι, no longer, no more. ¹⁹ ὅτου, until. ²⁰ ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ²¹ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ²² διαμερίζω, divide, distribute. ²³ γένημα, τος, τό, offspring, child. ²⁴ ἄμπελος, ου, ἡ, vine.

λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας¹ ἔκλασεν² καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, Τοῦτό ἐστιν
 τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.³ 20
 Ὡσαύτως⁴ καὶ τὸ ποτήριον⁵ μετὰ τὸ δειπνῆσαι,⁶ λέγων, Τοῦτο τὸ ποτήριον⁵ ἡ
 καινὴ⁷ διαθήκη⁸ ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.⁹ Πλὴν¹⁰ ἰδοὺ, ἡ 21
 χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.¹¹ Καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ 22
 ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὠρισμένον·¹² πλὴν¹⁰ οὐαὶ¹³ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκεῖνῳ δι'
 οὗ παραδίδεται. Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν¹⁴ πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα¹⁵ εἴη ἐξ 23
 αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.¹⁶

Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία¹⁷ ἐν αὐτοῖς τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. Ὁ δὲ εἶπεν 24
 αὐτοῖς, Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν¹⁸ αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες¹⁹
 αὐτῶν εὐεργέται²⁰ καλοῦνται. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν 26
 γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος·²¹ καὶ ὁ ἡγούμενος²² ὡς ὁ διακονῶν.²³ Τίς γὰρ μείζων, ὁ 27

¹ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ² κλάω, break. ³ ἀνάμνησις, εως, ἡ, remembrance, reminder. ⁴ ὡσαύτως, likewise. ⁵ ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ⁶ δειπνέω, eat, dine. ⁷ καινός, new, fresh. ⁸ διαθήκη, ης, ἡ, covenant, will. ⁹ ἐκχέω, pour out, shed. ¹⁰ πλὴν, however, but. ¹¹ τράπεζα, ης, ἡ, table. ¹² ὀρίζω, mark off by boundaries, determine. ¹³ οὐαὶ, woe! alas! woe! ¹⁴ συζητέω, discuss, dispute. ¹⁵ ἄρα, so? (introduces a question). ¹⁶ πράσσω, do, perform. ¹⁷ φιλονεικία, ας, ἡ, contentiousness, dispute. ¹⁸ κυριεύω, be lord over, rule. ¹⁹ ἐξουσιάζω, have authority over, master. ²⁰ εὐεργέτης, ου, ὁ, benefactor. ²¹ νέος, new, young. ²² ἡγέομαι, lead, be chief. ²³ διακονέω, serve, minister.

ἀνακείμενος¹ ἢ ὁ διακονῶν;² Οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος;¹ Ἐγὼ δὲ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς
ὁ διακονῶν.² Ὑμεῖς δὲ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες³ μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς⁴ 28
μου· καὶ γὰρ διατίθεμαι⁵ ὑμῖν, καθὼς διέθετό⁵ μοι ὁ πατήρ μου, βασιλείαν, ἵνα 29
ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης⁶ μου καὶ καθίσεσθε⁷ ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες
τὰς δώδεκα φυλὰς⁸ τοῦ Ἰσραήλ. Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ, ὁ 31
Σατανᾶς⁹ ἐξητήσατο¹⁰ ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι¹¹ ὡς τὸν σῖτον·¹² ἐγὼ δὲ ἐδεήθην¹³ περὶ 32
σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ¹⁴ ἡ πίστις σου· καὶ σύ ποτε¹⁵ ἐπιστρέψας¹⁶ στήριξον¹⁷ τοὺς
ἀδελφούς σου. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, μετὰ σοῦ ἔτοιμός¹⁸ εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν 33
καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι. Ὁ δὲ εἶπεν, Λέγω σοι, Πέτρε, οὐ μὴ φωνήσῃ²⁰ 34
σήμερον²¹ ἀλέκτωρ,²² πρὶν²³ ἢ τρίς²⁴ ἀπαρνήσῃ²⁵ μὴ εἰδέναι με.

¹ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ² διακονέω, serve, minister. ³ διαμένω, remain, continue. ⁴ πειρασμός, οὐ, ὁ, temptation, trial. ⁵ διατίθεμαι, appoint, make. ⁶ τράπεζα, ἡς, ἡ, table. ⁷ καθίζω, seat, sit. ⁸ φυλή, ἡς, ἡ, tribe, race. ⁹ Σατανᾶς, ᾧ, ὁ, Satan, adversary. ¹⁰ ἐξαιτέω, demand of, ask for. ¹¹ σινιάζω, sift, prove by trials. ¹² σῖτος, ου, ὁ, wheat, grain. ¹³ δέομαι, ask, request. ¹⁴ ἐκλείπω, fail, cease. ¹⁵ ποτέ, once, at some time. ¹⁶ ἐπιστρέφω, turn to, return. ¹⁷ στηρίζω, establish, fix firmly. ¹⁸ ἔτοιμος, ready, prepared. ¹⁹ φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. ²⁰ φωνέω, call, crow. ²¹ σήμερον, today, now. ²² ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ²³ πρὶν, before, formerly. ²⁴ τρίς, thrice, three times. ²⁵ ἀπαρνέομαι, deny, refuse.

Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ¹ βαλαντίου² καὶ πήρας³ καὶ 35
 ὑποδημάτων,⁴ μή τινος ὑστερήσατε;⁵ Οἱ δὲ εἶπον, Οὐθενός. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς, 36
 Ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον² ἀράτω, ὁμοίως⁶ καὶ πήραν:³ καὶ ὁ μὴ ἔχων,
 πωλήσει⁷ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγοράσει⁸ μάχαιραν.⁹ Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι 37
 τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι¹⁰ ἐν ἐμοί, τὸ Καὶ μετὰ ἀνόμων¹¹ ἐλογίσθη:
 καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος¹³ ἔχει. Οἱ δὲ εἶπον, Κύριε, ἰδοὺ, μάχαιραι⁹ ὧδε δύο. 38
 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἰκανόν¹⁴ ἔστιν.

Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος¹⁵ εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν:¹⁶ ἠκολούθησαν δὲ 39
 αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐτοῖς, 40
 Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.¹⁷ Καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη¹⁸ ἀπ' αὐτῶν 41
 ὥσει¹⁹ λίθου βολήν,²⁰ καὶ θεὶς τὰ γόνατα²¹ προσηύχετο, λέγων, Πάτερ, εἰ βούλει 42
 παρενεγκεῖν²³ τὸ ποτήριον²⁴ τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ: πλὴν²⁵ μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ

¹ ἄτερ, without, apart from. ² βαλάντιον, ου, τό, purse, money bag. ³ πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. ⁴ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ⁵ ὑστερέω, lack, need. ⁶ ὁμοίως, likewise, in like manner. ⁷ πωλέω, sell. ⁸ ἀγοράζω, buy. ⁹ μάχαιρα, ης, ἡ, sword. ¹⁰ τελέω, finish, fulfill. ¹¹ ἄνομος, lawless, without law. ¹² λογίζομαι, calculate, consider. ¹³ τέλος, ους, τό, end, purpose. ¹⁴ ἰκανός, sufficient, able. ¹⁵ ἔθος, ους, τό, custom. ¹⁶ ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ¹⁷ πειρασμός, οὔ, ὁ, temptation, trial. ¹⁸ ἀποσπάω, draw away, withdraw. ¹⁹ ὡσεὶ, like, about. ²⁰ βολή, ης, ἡ, throw, casting. ²¹ γόνυ, ατος, τό, knee. ²² βούλομαι, wish, will. ²³ παραφέρω, carry away, remove. ²⁴ ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ²⁵ πλὴν, however, but.

σὸν¹ γενέσθω. Ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων² αὐτόν. Καὶ 43
 γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ,³ ἐκτενέστερον⁴ προσήχετο. Ἐγένετο δὲ ὁ ἰδρώς⁵ αὐτοῦ
 ὥσει⁶ θρόμβοι⁷ αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς 45
 προσευχῆς,⁸ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εὔρεν αὐτοὺς κοιμωμένους⁹ ἀπὸ τῆς
 λύπης,¹⁰ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί καθεύδετε;¹¹ Ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ 46
 εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.¹²

Ἦτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ, ὄχλος καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας,¹³ εἷς τῶν δώδεκα, 47
 προήρχετο¹⁴ αὐτούς, καὶ ἤγγισεν¹⁵ τῷ Ἰησοῦ φιλήσαι¹⁶ αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς 48
 εἶπεν αὐτῷ, Ἰούδα,¹³ φιλήματι¹⁷ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως; Ἰδόντες δὲ 49
 οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον εἶπον αὐτῷ, Κύριε, εἰ πατάξομεν¹⁸ ἐν μαχαίρᾳ;¹⁹ Καὶ 50
 ἐπάταξεν¹⁸ εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφείλεν²⁰ αὐτοῦ τὸ
 οὖς²¹ τὸ δεξιόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἐὰν²² ἔως τούτου. Καὶ 51

¹ σός, your, yours. ² ἐνισχύω, strengthen, invigorate. ³ ἀγωνία, ας, ή, agony, anguish. ⁴ ἐκτενέστερον, more earnestly. ⁵ ἰδρώς, ὠτος, ό, sweat, perspiration. ⁶ ὥσει, like, about. ⁷ θρόμβος, ου, ό, drop, clot. ⁸ προσευχή, ης, ή, prayer, place for prayer. ⁹ κοιμάομαι, sleep, fall asleep. ¹⁰ λύπη, ης, ή, pain, grief. ¹¹ καθεύδω, sleep. ¹² πειρασμός, οὔ, ό, temptation, trial. ¹³ Ἰούδας, α, ό, Judas, Judah. ¹⁴ προέρχομαι, go in front, precede. ¹⁵ ἐγγίζω, come near, approach. ¹⁶ φιλέω, love, kiss. ¹⁷ φίλημα, τος, τό, kiss. ¹⁸ πατάσσω, strike, smite. ¹⁹ μάχαιρα, ης, ή, sword. ²⁰ ἀφαιρέω, take away, smite off. ²¹ οὖς, ους, τό, ear. ²² ἔάω, permit, allow.

ἀψάμενος¹ τοῦ ὠτίου² αὐτοῦ, ἰάσατο³ αὐτόν. Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς 52
 παραγενομένους⁴ ἐπ' αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγούς⁵ τοῦ ἱεροῦ καὶ
 πρεσβυτέρους, Ὡς ἐπὶ ληστήν⁶ ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν⁷ καὶ ξύλων;⁸ Καθ' 53
 ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνετε⁹ τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ.
 Ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκοτούς.¹⁰

Συλλαβόντες¹¹ δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον¹² αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ 54
 ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν.¹³ Ἀψάντων¹⁴ δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς 55
 αὐλῆς,¹⁵ καὶ συγκαθισάντων¹⁶ αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν. 56
 Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη¹⁷ τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα¹⁸ αὐτῷ,
 εἶπεν, Καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν. Ὁ δὲ ἠρνήσατο¹⁹ αὐτόν, λέγων, Γύναι, οὐκ οἶδα 57
 αὐτόν. Καὶ μετὰ βραχὺ²⁰ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη, Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. Ὁ δὲ 58
 Πέτρος εἶπεν, Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. Καὶ διαστάσης²¹ ὥσει²² ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις 59

¹ ἅπτομαι, touch or handle. ² ὠτίον, ου, τό, ear. ³ ἰάομαι, heal. ⁴ παραγίνομαι, come, arrive. ⁵ στρατηγός, οὔ, ὁ, commander, general. ⁶ ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. ⁷ μάχαιρα, ης, ἡ, sword. ⁸ ξύλον, ου, τό, wood, tree. ⁹ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ¹⁰ σκοτός, ους, τό, darkness. ¹¹ συλλαμβάνω, take, conceive. ¹² εἰσάγω, lead in, bring in. ¹³ μακρόθεν, from afar, afar. ¹⁴ ἅπτω, touch, kindle. ¹⁵ αὐλή, ῆς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ¹⁶ συγκαθίζω, cause to sit down together. ¹⁷ παιδίσκη, ης, ἡ, maid, female servant. ¹⁸ ἀτενίζω, gaze, stare. ¹⁹ ἀρνέομαι, deny, repudiate. ²⁰ βραχύς, short, little. ²¹ διύστημι, pass, part. ²² ὥσει, like, about.

διίσχυρίζετο,¹ λέγων, Ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ Γαλιλαῖός²
 ἐστιν. Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος, Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. Καὶ παραχρῆμα,³ ἔτι 60
 λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν⁴ ἀλέκτωρ.⁵ Καὶ στραφεὶς⁶ ὁ κύριος ἐνέβλεψεν⁷ τῷ 61
 Πέτρῳ. Καὶ ὑπεμνήσθη⁸ ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὅτι
 Πρὶν⁹ ἀλέκτορα⁵ φωνῆσαι,⁴ ἀπαρνήσῃ¹⁰ με τρίς.¹¹ Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ Πέτρος 62
 ἔκλαυσεν¹² πικρῶς.¹³

Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες¹⁴ τὸν Ἰησοῦν ἐνέπαιζον¹⁵ αὐτῷ, δέροντες.¹⁶ Καὶ 63
 περικαλύψαντες¹⁷ αὐτόν, ἔτυπτον¹⁸ αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπηρώτων αὐτόν,
 λέγοντες, Προφήτευσον.¹⁹ Τίς ἐστιν ὁ παίσας²⁰ σε; Καὶ ἕτερα πολλὰ 65
 βλασφημοῦντες²¹ ἔλεγον εἰς αὐτόν.

¹ διίσχυρίζομαι, insist, maintain firmly. ² Γαλιλαῖος, Galilean. ³ παραχρῆμα, immediately, instantly. ⁴ φωνέω, call, crow. ⁵ ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ⁶ στρέφω, turn, am converted. ⁷ ἐμβλέπω, look at, look into. ⁸ ὑπομνήσκω, remind, remember. ⁹ πρὶν, before, formerly. ¹⁰ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ¹¹ τρίς, thrice, three times. ¹² κλαίω, weep, weep for. ¹³ πικρῶς, bitterly. ¹⁴ συνέχω, hold fast, oppress. ¹⁵ ἐμπαίζω, mock. ¹⁶ δέρω, beat, flay. ¹⁷ περικαλύπτω, cover, conceal. ¹⁸ τύπτω, smite, beat. ¹⁹ προφητεύω, prophesy, foretell. ²⁰ παίω, strike, hit. ²¹ βλασφημέω, revile, blaspheme.

Καὶ ὥς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον¹ τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς καὶ 66
 γραμματεῖς, καὶ ἀνήγαγον² αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον³ αὐτῶν, λέγοντες, Εἰ σὺ εἶ ὁ 67
 χριστός, εἰπὲ ἡμῖν. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε· ἐὰν δὲ 68
 καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῇτέ μοι, ἢ ἀπολύσητε. Ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς 69
 τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. Εἶπον δὲ πάντες, 70
 Σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, Ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐγὼ εἰμι. Οἱ 71
 δὲ εἶπον, Τί ἔτι χρειάν⁴ ἔχομεν μαρτυρίας;⁵ Αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ
 στόματος αὐτοῦ.

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν⁶ τὸ πλῆθος⁷ αὐτῶν, ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πιλάτον. Ἦρξαντο 23
 δὲ κατηγορεῖν⁸ αὐτοῦ, λέγοντες, Τοῦτον εὗρομεν διαστρέφοντα⁹ τὸ ἔθνος, καὶ
 κωλύοντα¹⁰ Καίσαρι¹¹ φόρους¹² διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι. 3
 Ὁ δὲ Πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ

¹ πρεσβυτέριον, ου, τό, body of elders, assembly of elders. ² ἀνάγω, lead up, restore. ³ συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. ⁴ χρειά, ας, ἡ, need, necessity. ⁵ μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ⁶ ἅπας, each, every. ⁷ πλῆθος, ους, τό, multitude. ⁸ κατηγορέω, accuse, charge. ⁹ διαστρέφω, distort, pervert. ¹⁰ κωλύω, forbid, hinder. ¹¹ Καῖσαρ, ος, ὁ, Caesar. ¹² φόρος, ου, ὁ, tribute, tax.

δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη, Σὺ λέγεις. Ὁ δὲ Πιλάτος εἶπεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς 4
καὶ τοὺς ὄχλους, Οὐδὲν εὐρίσκω αἴτιον¹ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. Οἱ δὲ ἐπίσχυον, 5
λέγοντες ὅτι Ἀνασεῖ³ τὸν λαόν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας,⁴ ἀρξάμενος
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἕως ὧδε. Πιλάτος δὲ ἀκούσας Γαλιλαίαν ἐπηρώτησεν εἰ ὁ 6
ἄνθρωπος Γαλιλαῖός⁵ ἐστίν. Καὶ ἐπιγνοὺς⁶ ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρώδου⁷ ἐστίν, 7
ἀνέπεμψεν⁸ αὐτὸν πρὸς Ἡρώδην,⁷ ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις
ταῖς ἡμέραις.

Ὁ δὲ Ἡρώδης⁷ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν·⁹ ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ¹⁰ ἰδεῖν 8
αὐτόν, διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ· καὶ ἠλπίζεν¹¹ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ'
αὐτοῦ γινόμενον. Ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς·¹⁰ αὐτὸς δὲ οὐδὲν 9
ἀπεκρίνατο αὐτῷ. Εἰστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, εὐτόνως¹² 10
κατηγοροῦντες¹³ αὐτοῦ. Ἐξουθενήσας¹⁴ δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης⁷ σὺν τοῖς 11

¹ αἴτιος, ου, ὁ, causative of, responsible for. ² ἐπισχύω, grow strong, persist. ³ ἀνασεῖω, stir up, incite. ⁴ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ⁵ Γαλιλαῖος, Galilean. ⁶ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ⁷ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ⁸ ἀναπέμπω, send back. ⁹ λίαν, greatly, very. ¹⁰ ἱκανός, sufficient, able. ¹¹ ἐλπίζω, hope, hope for. ¹² εὐτόνως, vigorously, vehemently. ¹³ κατηγορέω, accuse, charge. ¹⁴ ἐξουθενέω, despise, ignore.

στρατεύμασιν¹ αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίξας,² περιβαλὼν³ αὐτὸν ἐσθήτα⁴ λαμπράν,⁵
 ἀνέπεμψεν⁶ αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ. Ἐγένοντο δὲ φίλοι⁷ ὃ τε Πιλάτος καὶ Ὁρῳδῆς 12
 ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων: προὔπηρχον⁹ γὰρ ἐν ἔχθρᾳ¹⁰ ὄντες πρὸς
 ἑαυτούς.

Πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος¹¹ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας¹² καὶ τὸν λαόν, 13
 εἶπεν πρὸς αὐτούς, Προσηνέγκατέ¹³ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ὥς
 ἀποστρέφοντα¹⁴ τὸν λαόν: καὶ ἰδοῦ, ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας¹⁵ οὐδὲν εὔρον
 ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον¹⁶ ὧν κατηγορεῖτε¹⁷ κατ' αὐτοῦ: ἀλλ' οὐδὲ Ὁρῳδῆς: 15
 ἀνέπεμψα⁶ γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἰδοῦ, οὐδὲν ἄξιον¹⁸ θανάτου ἐστὶν
 πεπραγμένον¹⁹ αὐτῷ. Παιδεύσας²⁰ οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. Ἀνάγκη²¹ δὲ εἶχεν 16
 ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἐορτὴν²² ἓνα. Ἀνέκραξαν²³ δὲ παμπληθεῖ,²⁴ λέγοντες, 18

¹ στράτευμα, τος, τό, expedition, army. ² ἐμπαίξω, mock. ³ περιβάλλω, put around, clothe. ⁴ ἐσθῆς, ἡτος, ἡ, clothing. ⁵ λαμπρός, bright, shining. ⁶ ἀναπέμπω, send back. ⁷ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁸ Ὁρῳδῆς, ου, ὁ, Herod. ⁹ προὔπαρχω, exist before, have been already. ¹⁰ ἔχθρα, ας, ἡ, enmity, hostility. ¹¹ συγκαλέω, call together. ¹² ἀρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ¹³ προσφέρω, bring to, offer. ¹⁴ ἀποστρέφω, turn away, turn back. ¹⁵ ἀνακρίνω, examine, inquire into. ¹⁶ αἴτιος, ου, ὁ, causative of, responsible for. ¹⁷ κατηγορέω, accuse, charge. ¹⁸ ἄξιος, worthy, deserving. ¹⁹ πράσσω, do, perform. ²⁰ παιδεύω, teach, educate. ²¹ ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. ²² ἐορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ²³ ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ²⁴ παμπληθεῖ, all together, all at once.

Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν Βαραββᾶν·¹ ὅστις ἦν διὰ στάσιν² τινὰ 19
γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον³ βεβλημένος εἰς φυλακὴν.⁴ Πάλιν οὖν ὁ 20
Πιλάτος προσεφώνησεν,⁵ θέλων ἀπολύσαι τὸν Ἰησοῦν. Οἱ δὲ ἐπεφώνουν,⁶ 21
λέγοντες, Σταύρωσον,⁷ σταύρωσον⁷ αὐτόν. Ὁ δὲ τρίτον εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί 22
γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; Οὐδὲν αἷτιον⁸ θανάτου εὔρον ἐν αὐτῷ· παιδεύσας⁹
οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. Οἱ δὲ ἐπέκειντο¹⁰ φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν 23
σταυρωθῆναι.⁷ καὶ κατίσχυον¹¹ αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων. Ὁ δὲ 24
Πιλάτος ἐπέκρινεν¹² γενέσθαι τὸ αἷτημα¹³ αὐτῶν. Ἀπέλυσεν δὲ τὸν διὰ στάσιν² 25
καὶ φόνον³ βεβλημένον εἰς τὴν φυλακὴν,⁴ ὃν ᾔητούντο· τὸν δὲ Ἰησοῦν
παρέδωκεν τῷ θελήματι αὐτῶν.

¹ Βαραββᾶς, ᾱ, ὁ, Barabbas. ² στάσις, εως, ἡ, standing, rebellion. ³ φόνος, ου, ὁ, murder, slaughter. ⁴ φυλακή, ῆς, ἡ, guard, prison. ⁵ προσφωνέω, call to, summon. ⁶ ἐπιφωνέω, cry out, shout. ⁷ σταυρόω, crucify. ⁸ αἷτιος, ου, ὁ, causative of, responsible for. ⁹ παιδεύω, teach, educate. ¹⁰ ἐπικείμει, lie on, lie upon. ¹¹ κατισχύω, overpower, prevail. ¹² ἐπικρίνω, decree, pronounce sentence. ¹³ αἷτημα, τος, τό, request, petition.

Καὶ ὡς ἀπήγαγον¹ αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι² Σίμωνός τινος Κυρηναίου³ ἐρχομένου 26

ἀπ' ἀγροῦ,⁴ ἐπέθηκαν⁵ αὐτῷ τὸν σταυρόν,⁶ φέρειν ὀπισθεν⁷ τοῦ Ἰησοῦ.

Ἦκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος⁸ τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν αἱ καὶ ἐκόπτοντο⁹ καὶ 27

ἐθρήνουν¹⁰ αὐτόν. Στραφεῖς¹¹ δὲ πρὸς αὐτάς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Θυγατέρες¹² 28

Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε¹³ ἐπ' ἐμέ, πλὴν¹⁴ ἐφ' ἑαυτάς κλαίετε¹³ καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα

ὑμῶν. Ὅτι ἰδοὺ, ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν, Μακάριαι αἱ στεῖραι,¹⁵ καὶ 29

κοιλίαι¹⁶ αἱ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ¹⁷ οἱ οὐκ ἐθήλασαν.¹⁸ Τότε ἄρξονται 30

λέγειν τοῖς ὄρεσιν, Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς· καὶ τοῖς βουνοῖς,¹⁹ Καλύψατε²⁰ ἡμᾶς. Ὅτι 31

εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ²¹ ξύλῳ²² ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ²³ τί γένηται;

¹ ἀπάγω, lead away, lead. ² ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ³ Κυρηναῖος, ου, ὁ, Cyrenian, belonging to Cyrene. ⁴ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ⁵ ἐπιτίθηναι, lay upon, put. ⁶ σταυρός, οὔ, ὁ, cross. ⁷ ὀπισθεν, behind, after. ⁸ πλῆθος, ους, τό, multitude. ⁹ κόπτω, strike, smite. ¹⁰ θρηνέω, lament, mourn. ¹¹ στρέφω, turn, am converted. ¹² θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ¹³ κλαίω, weep, weep for. ¹⁴ πλὴν, however, but. ¹⁵ στεῖρος, barren. ¹⁶ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ¹⁷ μαστός, οὔ, ὁ, breast, nipple. ¹⁸ θηλάζω, suckle, nurse. ¹⁹ βουνός, οὔ, ὁ, hill, hillock. ²⁰ καλύπτω, cover, veil. ²¹ ὑγρός, moist, green. ²² ξύλον, ου, τό, wood, tree. ²³ ξηρός, dry, withered.

Ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι¹ σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.² 32

Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον,³ ἐκεῖ ἐσταύρωσαν⁴ 33

αὐτόν, καὶ τοὺς κακούργους,¹ ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.⁵ Ὁ δὲ 34

Ἰησοῦς ἔλεγεν, Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσιν.

Διαμεριζόμενοι⁶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλον κλῆρον.⁷ Καὶ εἰστήκει ὁ λαὸς 35

θεωρῶν. Ἐξεμυκτήριζον⁸ δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες⁹ σὺν αὐτοῖς, λέγοντες, Ἄλλους

ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστός, ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός.¹⁰ 36

Ἐνέπαιζον¹¹ δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται,¹² προσερχόμενοι καὶ ὄξος¹³

προσφέροντες¹⁴ αὐτῷ, καὶ λέγοντες, Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον 37

σεαυτόν.¹⁵ Ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ¹⁶ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν¹⁷ 38

Ἑλληνικοῖς¹⁸ καὶ Ῥωμαϊκοῖς¹⁹ καὶ Ἑβραϊκοῖς,²⁰ Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν

Ἰουδαίων.

¹ κακοῦργος, ου, ὁ, criminal. ² ἀναιρέω, take up, kill. ³ κρανίον, ου, τό, skull. ⁴ σταυρόω, crucify. ⁵ ἀριστερός, left, on the left. ⁶ διαμερίζω, divide, distribute. ⁷ κλῆρος, ου, ὁ, lot, portion. ⁸ ἐμυκτηρίζω, ridicule, sneer. ⁹ ἀρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ¹⁰ ἐκλεκτός, chosen, elect. ¹¹ ἐμπαιζω, mock. ¹² στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ¹³ ὄξος, ους, τό, sour wine, vinegar. ¹⁴ προσφέρω, bring to, offer. ¹⁵ σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹⁶ ἐπιγραφὴ, ἥς, ἡ, inscription, title. ¹⁷ γράμμα, τος, τό, letter, writings. ¹⁸ Ἑλληνικός, Greek, Greek. ¹⁹ Ῥωμαϊκός, Roman, Latin. ²⁰ Ἑβραϊκός, Hebrew.

Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων¹ κακούργων² ἐβλασφήμει³ αὐτόν, λέγων, Εἰ σὺ εἶ ὁ 39
 χριστός, σῶσον σεαυτὸν⁴ καὶ ἡμᾶς. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα⁵ αὐτῷ, 40
 λέγων, Οὐδὲ φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι⁶ εἶ; Καὶ ἡμεῖς μὲν 41
 δικαίως,⁷ ἄξια⁸ γὰρ ὧν ἐπράξαμεν⁹ ἀπολαμβάνομεν:¹⁰ οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον¹¹
 ἔπραξεν.⁹ Καὶ ἔλεγεν τῷ Ἰησοῦ, Μνήσθητί¹² μου, κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ 42
 βασιλείᾳ σου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον¹³ μετ' ἐμοῦ 43
 ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.¹⁴

Ἦν δὲ ὥσει¹⁵ ὥρα ἕκτη,¹⁶ καὶ σκότος¹⁷ ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.¹⁸ 44
 Καὶ ἐσκοτίσθη¹⁹ ὁ ἥλιος,²⁰ καὶ ἐσχίσθη²¹ τὸ καταπέτασμα²² τοῦ ναοῦ²³ μέσον. 45
 Καὶ φωνήσας²⁴ φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Πάτερ, εἰς χεῖράς σου
 παραθήσομαι²⁵ τὸ πνεῦμά μου: καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν.²⁶ Ἰδὼν δὲ ὁ 47

¹ κρεμάννυμι, hang, hang up. ² κακούργος, ου, ὁ, criminal. ³ βλασφημέω, revile, blaspheme. ⁴ σεαυτοῦ, yourself, of you. ⁵ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁶ κρίμα, ος, τό, judgment, verdict. ⁷ δικαίως, righteously, justly. ⁸ ἄξιος, worthy, deserving. ⁹ πράσσω, do, perform. ¹⁰ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ¹¹ ἄτοπος, out of place, unusual. ¹² μνησκόμαι, remember, recall. ¹³ σήμερον, today, now. ¹⁴ παράδεισος, ου, ὁ, paradise, Paradise. ¹⁵ ὥσει, like, about. ¹⁶ ἕκτος, sixth. ¹⁷ σκότος, ους, τό, darkness. ¹⁸ ἕνατος, ninth. ¹⁹ σκοτίζω, darken. ²⁰ ἥλιος, ου, ὁ, sun, sunlight. ²¹ σχίζω, split, separate. ²² καταπέτασμα, τος, τό, curtain or veil, veil. ²³ ναός, οὔ, ὁ, temple, shrine. ²⁴ φωνέω, call, crow. ²⁵ παρατίθημι, set before, entrust. ²⁶ ἐκπνέω, breathe out, expire.

ἐκατόνταρχος¹ τὸ γενόμενον, ἐδόξασεν τὸν θεόν, λέγων, Ὅντως² ὁ ἄνθρωπος
οὗτος δίκαιος ἦν. Καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι³ ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν⁴ 48
ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες⁵ ἑαυτῶν τὰ στήθη⁶ ὑπέστρεφον.⁷ 49
Εἰστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ⁸ αὐτοῦ μακρόθεν,⁹ καὶ γυναῖκες αἱ
συνακολουθήσασαι¹⁰ αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

Καὶ ἰδοῦ, ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ, βουλευτῆς¹¹ ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος – 50
οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος¹² τῇ βουλῇ¹³ καὶ τῇ πράξει¹⁴ αὐτῶν – ἀπὸ 51
Ἀριμαθαίας¹⁵ πόλεως τῶν Ἰουδαίων, ὃς καὶ προσεδέχετο¹⁶ καὶ αὐτὸς τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ· οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ᾗτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 52
Καὶ καθελὼν¹⁷ αὐτὸ ἐνετύλιξεν¹⁸ αὐτὸ σινδόνι,¹⁹ καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι²⁰ 53
λαξευτῷ,²¹ οὗ²² οὐκ ἦν οὐδέπω²³ οὐδεὶς κείμενος.²⁴ Καὶ ἡμέρα ἦν Παρασκευή,²⁵ 54

¹ ἐκατοντάρχης, centurion. ² ὄντως, really, indeed. ³ συμπαραγίνομαι, come together with, help. ⁴ θεωρία, ας, ἡ, spectacle, sight. ⁵ τύπτω, smite, beat. ⁶ στήθος, οὐς, τό, breast, chest. ⁷ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁸ γνωστός, known, acquaintance. ⁹ μακρόθεν, from afar, afar. ¹⁰ συνακολουθέω, follow along with, accompany. ¹¹ βουλευτής, οὐ, ὁ, councilor, member of a city council. ¹² συγκατατίθημι, give a vote with, assent to. ¹³ βουλή, ἡς, ἡ, counsel, purpose. ¹⁴ πράξις, εως, ἡ, deed, function. ¹⁵ Ἀριμαθαία, ας, ἡ, Arimathea. ¹⁶ προσδέχομαι, receive, wait for. ¹⁷ καθαιρέω, take down, pull down. ¹⁸ ἐντυλίσσω, wrap up, fold up. ¹⁹ σινδὼν, ὄνος, ἡ, fine cloth, linen cloth. ²⁰ μνήμα, τος, τό, grave, tomb. ²¹ λαξευτός, hewn, hewn out of the rock. ²² οὗ, where, when. ²³ οὐδέπω, not yet, still not. ²⁴ κείμει, lie, be laid. ²⁵ παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation.

σάββατον ἐπέφωσκεν.¹ Κατακολουθήσασαι² δὲ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν 55
 συνελθλυταὶ³ αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας, ἐθεάσαντο⁴ τὸ μνημεῖον,⁵ καὶ ὡς ἐτέθη
 τὸ σῶμα αὐτοῦ. Ὑποστρέψασαι⁶ δὲ ἡτοίμασαν⁷ ἄρώματα⁸ καὶ μύρα.⁹ Καὶ τὸ 56
 μὲν σάββατον ἡσύχασαν¹⁰ κατὰ τὴν ἐντολήν.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων, ὀρθροῦ¹¹ βαθέος,¹² ἦλθον ἐπὶ τὸ μνήμα,¹³ φέρουσαι ἅ 24
 ἡτοίμασαν⁷ ἄρώματα,⁸ καὶ τινες σὺν αὐταῖς. Εὗρον δὲ τὸν λίθον 2
 ἀποκεκυλισμένον¹⁴ ἀπὸ τοῦ μνημείου.⁵ Καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα 3
 τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι¹⁵ αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ 4
 ἰδού, ἄνδρες δύο ἐπέστησαν¹⁶ αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν¹⁷ ἀστραπτούσαις:¹⁸ ἐμφόβων 5
 δὲ γενομένων αὐτῶν, καὶ κλινουσῶν²⁰ τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς
 αὐτάς, Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; Οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἡγέρθη: 6
 μνήσθητε²¹ ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, λέγων ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ 7

¹ ἐπιφώσκω, dawn, begin. ² κατακολουθέω, follow after. ³ συνέρχομαι, come together, come or go with. ⁴ θεάομαι, look at, behold. ⁵ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ⁶ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁷ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ⁸ ἄρωμα, τος, τό, spice, perfume. ⁹ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ¹⁰ ἡσυχάζω, be still, be silent. ¹¹ ὀρθρος, ου, ό, daybreak, dawn. ¹² βαθύς, deep, early. ¹³ μνήμα, τος, τό, grave, tomb. ¹⁴ ἀποκυλίω, roll away. ¹⁵ διαπορέω, be greatly perplexed or at a loss. ¹⁶ ἐφίστημι, stand over, come upon. ¹⁷ ἐσθής, ἦτος, ἡ, clothes. ¹⁸ ἀστράπτω, flash, gleam. ¹⁹ ἐμφοβος, terrified, frightened. ²⁰ κλίνω, cause to bend, bow. ²¹ μινύσκομαι, remember, recall.

ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἀμαρτωλῶν,¹ καὶ σταυρωθῆναι,²
 καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. Καὶ ἐμνήσθησαν³ τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, καὶ 8
 ὑποστρέψασαι⁴ ἀπὸ τοῦ μνημείου,⁵ ἀπήγγειλαν⁶ ταῦτα πάντα τοῖς ἑνδεκα⁷ καὶ
 πᾶσιν τοῖς λοιποῖς. Ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνῇ⁸ Μαρία καὶ Ἰωάννα⁹ καὶ Μαρία 10
 Ἰακώβου,¹⁰ καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἱ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. 11
 Καὶ ἐφάνησαν¹¹ ἐνώπιον αὐτῶν ὥσει¹² λῆρος¹³ τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν¹⁴
 αὐταῖς. Ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν¹⁵ ἐπὶ τὸ μνημεῖον,⁵ καὶ παρακύψας¹⁶ 12
 βλέπει τὰ ὀθόνια¹⁷ κείμενα¹⁸ μόνα· καὶ ἀπήλθεν πρὸς ἐαυτὸν θαυμάζων¹⁹ τὸ
 γεγονός.

Καὶ ἰδού, δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην²⁰ 13
 ἀπέχουσιν²¹ σταδίου²² ἐξήκοντα²³ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, ἣ ὄνομα Ἐμμαούς.²⁴ Καὶ 14

¹ ἀμαρτωλός, ου, ό, sinner. ² σταυρώω, crucify. ³ μιμνήσκομαι, remember, recall. ⁴ ὑποστρέφω, return, turn back. ⁵ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ⁶ ἀπαγγέλλω, announce, report. ⁷ ἑνδεκα, eleven, 11. ⁸ Μαγδαληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ⁹ Ἰωάννα, ας, ἡ, Joanna. ¹⁰ Ἰακώβος, James, Jacob. ¹¹ φαίνω, shine, appear. ¹² ὥσει, like, about. ¹³ λῆρος, ου, ό, idle talk, empty talk. ¹⁴ ἀπιστέω, disbelieve, be faithless. ¹⁵ τρέχω, run, exercise myself. ¹⁶ παρακύπτω, stoop to look, look. ¹⁷ ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. ¹⁸ κείμαι, lie, be laid. ¹⁹ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ²⁰ κώμη, ης, ἡ, village. ²¹ ἀπέχω, received, obtain. ²² στάδιον, ου, τό, stadia, length of a stadium. ²³ ἐξήκοντα, sixty, 60. ²⁴ Ἐμμαούς, ἡ, Emmaus.

αὐτοὶ ὁμιλοῦν¹ πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων² τούτων. Καὶ 15
 ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν¹ αὐτοὺς καὶ συζητεῖν,³ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐγγίσας⁴
 συνεπορεύετο⁵ αὐτοῖς. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο⁶ τοῦ μὴ ἐπιγινῶναι⁷ 16
 αὐτόν. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε⁸ πρὸς 17
 ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἐστε σκυθρωποί;⁹ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εἷς, ᾧ ὄνομα 18
 Κλεοπᾶς,¹⁰ εἶπεν πρὸς αὐτόν, Σὺ μόνος¹¹ παροικεῖς¹² Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ
 ἔγνων τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ποῖα;¹³ 19
 Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου,¹⁴ ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης
 δυνατὸς¹⁵ ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον¹⁶ τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ: ὅπως τε 20
 παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες¹⁷ ἡμῶν εἰς κρίμα¹⁸ θανάτου, καὶ
 ἐσταύρωσαν¹⁹ αὐτόν. Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν²⁰ ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων 21
 λυτροῦσθαι²¹ τὸν Ἰσραήλ. Ἀλλὰ γέ²² σὺν πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν

¹ ὁμιλέω, converse, speak. ² συμβαίνω, come together, come to pass. ³ συζητέω, discuss, dispute. ⁴ ἐγγίζω, come near, approach. ⁵ συμπορεύομαι, come together, travel with. ⁶ κρατέω, grasp, lay hold of. ⁷ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ⁸ ἀντιβάλλω, exchange, discuss. ⁹ σκυθρωπός, sad, gloomy. ¹⁰ Κλεοπᾶς, ᾧ, ὁ, Cleopas. ¹¹ μόνος, only, alone. ¹² παροικέω, live a stranger, sojourn. ¹³ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ¹⁴ Ναζωραῖος, οὐ, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ¹⁵ δυνατός, powerful, possible. ¹⁶ ἐναντίον, in the sight of, before. ¹⁷ ἄρχων, οντος, ὁ, ruler, prince. ¹⁸ κρίμα, ος, τό, judgment, verdict. ¹⁹ σταυρώω, crucify. ²⁰ ἐλπίζω, hope, hope for. ²¹ λυτρόω, ransom, liberate. ²² γέ, indeed, at least.

ἄγει σήμερον¹ ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τινες ἐξ ἡμῶν 22
 ἐξέστησαν² ἡμᾶς, γενόμεναι ὄρθριαι³ ἐπὶ τὸ μνημεῖον·⁴ καὶ μὴ εὐροῦσαι τὸ 23
 σῶμα αὐτοῦ, ἦλθον λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν⁵ ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἱ λέγουσιν
 αὐτὸν ζῆν. Καὶ ἀπήλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον,⁴ καὶ εὔρον οὕτως 24
 καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον· αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. Καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς, 25
 ὦ⁶ ἀνόητοι⁷ καὶ βραδεῖς⁸ τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ
 προφηταί· οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν⁹ τὸν χριστόν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν 26
 αὐτοῦ; Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, 27
 διηρμήνευεν¹⁰ αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ. Καὶ ἤγγισαν¹¹ εἰς 28
 τὴν κώμην¹² οὗ¹³ ἐπορεύοντο· καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο¹⁴ πορρωτέρω¹⁵
 πορεύεσθαι. Καὶ παρεβιάσαντο¹⁶ αὐτόν, λέγοντες, Μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς 29
 ἐσπέραν¹⁷ ἐστίν, καὶ κέκλικεν¹⁸ ἡ ἡμέρα. Καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μένειν σὺν αὐτοῖς. 30

¹ σήμερον, today, now. ² ἐξίστημι, amaze, be amazed. ³ ὄρθριος, early in the morning. ⁴ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ⁵ ὀπτασία, ας, ή, vision, supernatural appearance. ⁶ ὦ, Oh! omega. ⁷ ἀνόητος, foolish, thoughtless. ⁸ βραδύς, slow. ⁹ πάσχω, suffer, am acted upon. ¹⁰ διερμηνεύω, translate, interpret. ¹¹ ἐγγίζω, come near, approach. ¹² κώμη, ης, ή, village. ¹³ οὗ, where, when. ¹⁴ προσποιέω, pretend, regard. ¹⁵ πόρρω, far (away), far. ¹⁶ παραβιάζομαι, urge strongly, prevail upon. ¹⁷ ἐσπέρα, ας, ή, evening. ¹⁸ κλίνω, cause to bend, bow.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι¹ αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον
εὐλόγησεν,² καὶ κλάσας³ ἐπέδιδου⁴ αὐτοῖς. Αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν⁵ οἱ 31
ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν⁶ αὐτόν: καὶ αὐτὸς ἄφαντος⁷ ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. Καὶ 32
εἶπον πρὸς ἀλλήλους, Οὐχὶ ἡ καρδιά ἡμῶν καιομένη⁸ ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει
ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν⁵ ἡμῖν τὰς γραφάς; Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ 33
ᾧ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν⁹ εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ εὔρον συνηθροισμένους¹⁰ τοὺς ἑνδεκα¹¹
καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, λέγοντας ὅτι Ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως,¹² καὶ ὤφθη Σίμωνι. 34
Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο¹³ τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει¹⁴ τοῦ
ἄρτου.

Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει 36
αὐτοῖς, Εἰρήνῃ ὑμῖν. Πτοηθέντες¹⁵ δὲ καὶ ἔμφοβοι¹⁶ γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα 37
θεωρεῖν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί τεταραγμένοι¹⁷ ἐστέ, καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ¹⁸ 38

¹ κατακλίνω, make to lie down, recline. ² εὐλογέω, bless. ³ κλάω, break. ⁴ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ⁵ διανοίγω, open up completely, open fully. ⁶ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ⁷ ἄφαντος, invisible, disappearing. ⁸ καίω, burn, ignite. ⁹ ὑποστρέφω, return, turn back. ¹⁰ συναθροίζω, gather, bring together. ¹¹ ἑνδεκα, eleven, 11. ¹² ὄντως, really, indeed. ¹³ ἐξηγέομαι, explain, describe. ¹⁴ κλάσις, εὖ, breaking, fracturing. ¹⁵ πτοέω, terrify, scare. ¹⁶ ἔμφοβος, terrified, frightened. ¹⁷ ταρασσώ, trouble, agitate. ¹⁸ διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning.

ἀναβαίνουνσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, 39
 ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι: ψηλαφήσατέ¹ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα²
 οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν³ αὐτοῖς τὰς 40
 χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Ἔτι δὲ ἀπιστούντων⁴ αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ 41
 θαυμαζόντων,⁵ εἶπεν αὐτοῖς, Ἔχετε τι βρώσιμον⁶ ἐνθάδε;⁷ Οἱ δὲ ἐπέδωκαν⁸ 42
 αὐτῷ ἰχθύος⁹ ὀπτοῦ¹⁰ μέρος,¹¹ καὶ ἀπὸ μελισσίου¹² κηρίου.¹³ Καὶ λαβὼν ἐνώπιον 43
 αὐτῶν ἔφαγεν.

Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὦν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ 44
 πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως καὶ προφήταις καὶ
 ψαλμοῖς¹⁴ περὶ ἐμοῦ. Τότε διήνοιξεν¹⁵ αὐτῶν τὸν νοῦν,¹⁶ τοῦ συνιέναι¹⁷ τὰς 45
 γραφάς: καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι Οὕτως γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν¹⁸ τὸν 46
 χριστόν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ 47

¹ψηλαφᾶω, touch, handle. ²ὀστέον, τό, bone. ³ἐπιδείκνυμι, show, prove. ⁴ἀπιστέω, disbelieve, be faithless. ⁵θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁶βρώσιμος, eatable, suitable for food. ⁷ἐνθάδε, within, here. ⁸ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ⁹ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ¹⁰ὀπτός, roasted, baked. ¹¹μέρος, οὗς, τό, part, portion. ¹²μελίσσιος, coming from bees. ¹³κηρίον, οὗ, τό, honeycomb. ¹⁴ψαλμός, οὗ, ὁ, song of praise, psalm. ¹⁵διανοίγω, open up completely, open fully. ¹⁶νοῦς, ὁ, mind, reasoning faculty. ¹⁷συνίημι, understand, consider. ¹⁸πάσχω, suffer, am acted upon.

ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν¹ καὶ ἄφεσιν² ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον
ἀπὸ Ἱερουσαλήμ. Ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες³ τούτων. Καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω 48
τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε⁴ ἐν τῇ πόλει
Ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε⁵ δύναμιν ἐξ ὕψους.⁶

Ἐξήγαγεν⁷ δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν·⁸ καὶ ἐπάρας⁹ τὰς χεῖρας αὐτοῦ 50
εὐλόγησεν¹⁰ αὐτούς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν¹⁰ αὐτὸν αὐτούς, διέστη¹¹ ἀπ' 51
αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο¹² εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτόν, 52
ὑπέστρεψαν¹³ εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης· καὶ ἦσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ 53
ἱερῷ, αἰνοῦντες¹⁴ καὶ εὐλογοῦντες¹⁰ τὸν θεόν. Ἀμήν.

¹ μετάνοια, ας, ή, repentance, change of mind. ² ἄφεσις, εως, ή, release, forgiveness. ³ μάρτυς, υρος, ό, witness. ⁴ καθίζω, seat, sit. ⁵ ἐνδύω, put on, clothe. ⁶ ὕψος, ους, τό, height, heaven. ⁷ ἐξάγω, lead out. ⁸ Βηθανία, ας, ή, Bethany. ⁹ ἐπαίρω, lift up, raise. ¹⁰ εὐλογέω, bless. ¹¹ διίστημι, pass, part. ¹² ἀναφέρω, bring up, offer. ¹³ ὑποστρέφω, return, turn back. ¹⁴ αἰνέω, praise.